

PROGRAMACIÓN
DIDÁCTICA DO
DEPARTAMENTO DE
FILOSOFÍA

CURSO 2020-2021

I.E.S. GONZALO TORRENTE BALLESTER

ÍNDICE

INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN	páx. 6
PROFESORADO QUE FORMA PARTE DESTE DEPARTAMENTO E DISTRIBUCIÓN DOS GRUPOS	páx. 7
EXCEPCIONALIDADE DO ACTUAL CURSO	páx. 7
VALORES ÉTICOS (1º, 2º, 3º, 4º ESO)	páx. 8
- INTRODUCCIÓN	
- CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE	
- OBXECTIVOS DA ETAPA	
VALORES ÉTICOS 1º ESO	páx. 19
- CONTIDOS	
- CRITERIOS AVALIACIÓN	
- ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	
- ACTIVIDADES	
- TEMPORALIZACIÓN	
- GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA	
- PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	
- CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS	
- MATERIAIS E RECURSOS	
VALORES ÉTICOS 2º ESO	páx. 32
- CONTIDOS	
- CRITERIOS AVALIACIÓN	
- ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	
- ACTIVIDADES	
- TEMPORALIZACIÓN	
- GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA	
- PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	
- CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS	
- MATERIAIS E RECURSOS	
VALORES ÉTICOS 3º ESO	páx. 44
- CONTIDOS	

- CRITERIOS AVALIACIÓN
- ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
- ACTIVIDADES
- TEMPORALIZACIÓN
- GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA
- PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN
- CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS
- MATERIAIS E RECURSOS

VALORES ÉTICOS 4º ESO

páx. 54

- CONTIDOS
- CRITERIOS AVALIACIÓN
- ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
- ACTIVIDADES
- TEMPORALIZACIÓN
- GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA
- PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN
- CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS
- MATERIAIS E RECURSOS

FILOSOFÍA 1º BAC

páx. 68

- INTRODUCCIÓN
- CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE
- OBXECTIVOS DA ETAPA
- CONTIDOS
- CRITERIOS AVALIACIÓN
- ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
- ACTIVIDADES
- TEMPORALIZACIÓN
- GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA
- PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN
- CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS
- ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS

ANTROPOLOXÍA 1º BAC

páx. 96

- INTRODUCCIÓN
- CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE
- OBXECTIVOS DA ETAPA
- CONTIDOS
- CRITERIOS AVALIACIÓN
- ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
- ACTIVIDADES
- TEMPORALIZACIÓN
- GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA
- PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN
- CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS
- ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS

HISTORIA DA FILOSOFÍA 2º BAC

páx. 110

- INTRODUCCIÓN
- CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE
- OBXECTIVOS DA ETAPA
- CONTIDOS
- CRITERIOS AVALIACIÓN
- ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
- ACTIVIDADES
- TEMPORALIZACIÓN
- GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA
- PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN
- CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS
- ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS

PSICOLOXÍA 2º BAC

páx. 129

- INTRODUCCIÓN
- CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

- OBXECTIVOS DA ETAPA
- CONTIDOS
- CRITERIOS AVALIACIÓN
- ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE
- ACTIVIDADES
- TEMPORALIZACIÓN
- GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA
- PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN
- CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS

ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS páx. 152

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE páx. 152

ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES páx. 153

-ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS EN DETERMINADAS MATERIAS, NO CASO DO BACHARELATO páx. 154

- DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUENCIA DOS SEUS RESULTADOS páx. 154

- MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE páx. 155

- CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS páx. 157

- ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES páx. 157

-MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA páx. 158

- APROBACIÓN DA PROGRAMACIÓN páx. 159

INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

Esta programación adecúase ao que se establece para o currículo de Educación Secundaria Obrigatoria e do bacharelato na comunidade Autónoma de Galicia no Decreto 86/2015 do 25 de xuño. Este Decreto enmárcase no Real Decreto 1105/2014 do 26 de decembro, publicado no BOE o 3 de xaneiro de 2015 que foi aprobado polo Ministerio de Educación, Cultura e Deporte e que, á súa vez está enmarcado na Lei Orgánica 8/2013 do 9 de decembro para a Mellora da Calidade Educativa. Tamén se adecúa esta programación, na parte correspondente (Antropoloxía 1º bacharelato) á Orde do 15 de xullo de 2015 na que se dita a relación de materias de libre configuración autonómica. Pretendemos deixar constancia desde os métodos, recursos didácticos e fontes de información para o traballo regular dos estudantes ata o desenvolvemento de cada un dos apartados do programa de cada materia e nivel que, tendo en conta como escenario principal a situación de emerxencia sanitaria que estamos a vivir pola pandemia da COVID-19, esta programación é igualmente válida en caso de ter que aplicala a un ensino a distancia. O I.E.S. *Gonzalo Torrente Ballester* oferta as ensinanzas seguintes: Educación Secundaria Obrigatoria, Bacharelato de Humanidades e Ciencias Sociais, Bacharelato de Ciencias da Natureza e da Saúde e Ciclo Superior de Edificación e Obra Civil. As materias que lle corresponde a este seminario impartir no presente curso son: *Historia da Filosofía* 2º de Bacharelato (dous grupos), *Psicoloxía* 2º de Bacharelato (1 grupo), *Filosofía* de 1º Bacharelato (catro grupos), *Antropoloxía* 1º de bacharelato (un grupo), *Valores Éticos* de 1º ESO (cinco grupos), *Valores Éticos* de 2º ESO (catro grupos), *Valores Éticos* de 3º ESO (tres grupos) e *Valores Éticos* de 4º ESO (tres grupos).

O Estudantado matriculado neste centro, I.E.S. *Gonzalo Torrente Ballester*, proceden, particularmente nos cursos de secundaria obrigatoria, da urbe e, sobre todo, do entorno da urbe (zona entre rural e urbana) segundo consta nas memorias anual do centro, de titoría e de orientación. O alumnado dos cursos de bacharelato nútrese dos alumnos de secundaria do propio centro, máis alumnos doutros Concellos como Soutomaior, Vilaboa... Case a metade do Estudantado destes dous últimos cursos proceden doutros Concellos distintos dos de Pontevedra. Apréciase, aínda así, que non hai grandes diferenzas de contexto tanto social e económico como de aprendizaxe, salvando casos individuais. No caso dos poucos estudantes estranxeiros non se aprecia grandes dificultades de adaptación. Os centros de primaria adscritos ao I.E.S. *Gonzalo*

Torrente Ballester son: Cabanas- Salcedo, San Martiño de Salcedo e a Carballeira de Lourizán. Pero, como xa dixemos anteriormente, matricúlanse tamén estudantes procedentes doutros centros nos cursos superiores fundamentalmente. O feito de ser un Instituto elixido é un factor que favorece a convivencia.

PROFESORADO QUE FORMA PARTE DESTE DEPARTAMENTO E DISTRIBUCIÓN DOS GRUPOS

O Departamento de Filosofía está integrado polas profesoras María Celeste Cancela Silva (Xefa de Departamento) e Aida Rodríguez Domínguez. Segundo as medidas adoptadas polo Centro, en cumprimento do protocolo da COVID-19, o gran número de grupos resultantes implica unha carga lectiva do Departamento de 40 horas, distribuídas do seguinte xeito:

Aida Rodríguez Domínguez, membro do Departamento de Filosofía, que impartirá: *Filosofía* de 1º de Bacharelato a catro grupos (12 horas), *Antropoloxía* de 1º de Bacharelato a un grupo (2 horas), *Valores Éticos* de 1º da ESO a tres grupos (3 horas) e *Valores Éticos* de 4º da ESO a tres grupos (3 horas).

María Celeste Cancela Silva, membro e xefa do Departamento de Filosofía, que impartirá: *Historia da Filosofía* a dous grupos de 2º de Bacharelato (8 horas), *Psicoloxía* a un grupo de 2º de Bacharelato (3 horas), *Valores Éticos* de 2º da ESO a catro grupos (4 horas), *Valores Éticos* de 3º da ESO a tres grupos (3 horas).

José Manuel González Sanabria, membro do Departamento de Lingua Castelá, que impartirá: *Valores Éticos* de 1º da ESO a un grupo (1 hora).

Francisco Martínez Hidalgo, membro do Departamento de Lingua Galega, que impartirá: *Valores Éticos* de 1º da ESO a un grupo (1 hora).

EXCEPCIONALIDADE DO ACTUAL CURSO

O actual ano académico 2020-2021 vén marcado pola pandemia provocada pola COVID-19. Esta programación está deseñada de tal xeito que, en caso dun novo confinamento como o vivido en marzo do presente ano, todo o alumnado estará xa utilizando a aula virtual do Centro con normalidade. As clases pasarán a impartirse telematicamente coa aplicación WEBEX da Consellería de Educación da Xunta de Galicia. Para as probas escritas (exames, traballos, etc.) utilizarase a aula virtual do Centro.

VALORES ÉTICOS (1º, 2º, 3º e 4º de ESO)

INTRODUCCIÓN

O valor da reflexión ética que ofrece a materia *Valores Éticos* debe centrarse en dotar ás alumnas e alumnos dos instrumentos de racionalidade e obxectividade necesarios para que os seus xuízos valorativos teñan o rigor, a coherencia e a fundamentación racional que requiren co fin de que as súas eleccións sexan dignas de guiar a súa conduta, a súa vida persoal e as súas relacións sociais.

O currículo básico estrutúrase en torno a tres eixes:

En primeiro lugar, pretende cumprir co mandato da Constitución Española, que fixa como obxecto da educación o pleno desenvolvemento da personalidade humana no respecto aos principios democráticos de convivencia e aos dereitos e liberdades fundamentais, que deben interpretarse segundo o establecido na Declaración Universal dos Dereitos Humanos e nos acordos internacionais ratificados por España co fin promover a súa difusión e desenvolvemento, garantindo o seu cumprimento por toda a humanidade.

En segundo lugar, contribúe a potenciar a autonomía do alumnado e a preparalo para converterse no principal axente do seu propio desenvolvemento, aprendendo a construír, mediante unha elección libre e racionalmente fundamentada en valores éticos e o investimento do seu propio esforzo, un pensamento e un proxecto de vida propios, asumindo de modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e o control da súa propia existencia.

Finalmente, contribúe a favorecer a construción dunha sociedade libre, igualitaria, próspera e xusta, mediante a participación activa de cidadáns conscientes e respectuosos dos valores éticos nos que debe fundamentarse a convivencia e a participación democrática, recoñecendo os dereitos humanos como referencia universal para superar os conflitos, defender a igualdade, o pluralismo político e a xustiza social.

O currículo da materia está estruturado en seis bloques temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de profundidade diferente. Son os seguintes: "A dignidade da persoa", "A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais", "A reflexión ética", "A xustiza e a política", "Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos

humanos" e, por último, "Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía". As diferenzas entre bloques e o ter en conta os diversos momentos do desenvolvemento cognitivo do alumnado nesta etapa foron os motivos determinantes de que, no currículo do primeiro ciclo, as alumnas e os alumnos de **1º de ESO** traballen o referido á personalidade e á súa constitución, a ineludibilidade dos problemas morais e a introdución á reflexión ética e política. En **2º de ESO** abórdanse as achegas realizadas no campo da reflexión moral polos grandes filósofos a historia e as conexións necesarias entre o campo da ética, o do dereito e o da política, nas que o concepto de xustiza ocupa un papel central. En **3º de ESO**, curso final do ciclo, os temas atinxen á configuración da vida social e política, pondo como criterio ético básico dunha sociedade xusta o respecto á DUDH e os valores que a conforman, e vendo que tanto a Constitución Española como o Estatuto de Autonomía de Galicia se axustan a este criterio e o enriquecen. No **4º curso** da etapa retómanse xa, pero desde un nivel de afondamento superior, todos os temas que foron xurdindo nos cursos previos, tendo como horizonte que o alumnado, ao final da etapa, estea xa capacitado para levar a cabo o proxecto máis importantes de aqueles nos que se embarcarán: o dunha vida persoal e social digna e satisfactoria.

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

Segundo recolle o Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia, considérase que "as competencias clave son aquelas que todas as persoas precisan para a súa realización e o seu desenvolvemento persoal, así como para a cidadanía activa, a inclusión social e o emprego".

Unha competencia supón a combinación de habilidades prácticas, coñecementos, motivación, valores éticos, actitudes, emocións e outros compoñentes sociais e de comportamento que se mobilizan conxuntamente para lograr unha acción eficaz. A aprendizaxe baseada en competencias caracterízase pola súa transversalidade, o seu dinamismo e o seu carácter integral. O proceso de ensino e aprendizaxe competencial débese abordar desde todas as materias de coñecemento.

Tal e como establece o decreto anteriormente citado, as competencias clave son as seguintes:

- **Comunicación lingüística (CCL).**
- **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).**
- **Competencia dixital (CD).**
- **Aprender a aprender (CAA).**
- **Competencias sociais e cívicas (CSC).**
- **Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).**
- **Conciencia e expresións culturais (CCEC).**

A materia de **Valores Éticos** contribúe, en primeiro lugar, a desenvolver as competencias relativas ao pensamento crítico e a resolución de problemas, desde o momento en que incide na necesidade de analizar, suscitar, argumentar e dar solucións fundamentadas aos problemas éticos, sendo precisamente este o eixe sobre o que vira todo o currículo básico e o carácter específico do saber ético, posto que todo require unha demostración racional.

A competencia social e cívica, a de conciencia e expresión cultural, así como o traballo colaborativo, incrementáanse cando se reflexiona sobre o fundamento ético da sociedade e se toma conciencia da importancia dos seus valores culturais. Ademais, a solución de conflitos interpersonais de forma non violenta promove no alumnado o interese por desenvolver actitudes de tolerancia, solidariedade, compromiso e respecto á pluralidade cultural, política, relixiosa, ou de calquera outra natureza.

A competencia de aprender a aprender promove, mediante o exercicio dos procesos cognitivos que se realizan no desenvolvemento do currículo básico, tales como analizar, sintetizar, relacionar, comparar, aplicar, avaliar, argumentar, etc., favorecendo nos alumnos e alumnas a satisfacción que produce o descubrimento da verdade.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.

O desenvolvemento desta competencia nesta área permítenos profundar no eixe sobre o que vira todo o currículo básico e o carácter específico do saber ético, xa que todo problema ou situación implica unha demostración racional. Así mesmo, esta competencia ofrece a oportunidade de realizar argumentacións, suscitar e realizar xuízos morais, e aplicar estratexias de resolución de problemas.

Descritores:

- Comprometerse co uso responsable dos recursos naturais para promover un desenvolvemento sostible.
- Tomar conciencia dos cambios producidos polo ser humano na contorna natural e as súas repercusións na vida futura.
- Xerar criterios persoais sobre a visión social da estética do corpo humano fronte ao coidado saudable.
- Aplicar métodos científicos rigorosos para mellorar a comprensión da realidade circundante en distintos ámbitos (biolóxico, xeolóxico, físico, químico, tecnolóxico, xeográfico...).
- Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar problemas, comprender o que ocorre ao noso redor e responder a preguntas.
- Coñecer e utilizar os elementos matemáticos básicos: operacións, magnitudes, porcentaxes, proporcións, formas xeométricas, criterios de medición e codificación numéricas, etc.
- Organizar a información utilizando procedementos matemáticos. Resolver problemas seleccionando os datos e as estratexias apropiadas. Aplicar estratexias de resolución de problemas a situacións da vida cotiá.

Estándares de aprendizaxe:

VE1: B.3.2.1.; B.3.3.3.

VE2: B.6.1.1.; B.6.1.2.; B.6.2.1.; B.6.3.1.

VE3: B.6.1.1.; B.6.1.2.; B.6.1.3.

VE4: B.3.1.2.; B.6.1.1.; B.6.2.1.

Competencia lingüística.

Para o bo desenvolvemento desta competencia, será decisivo o fomento da lectura e a análise e reflexión sobre libros e textos relacionados cos contidos curriculares. Deste xeito, desenvolveranse a comprensión lectora e a expresión oral e escrita, á vez que se adquiren coñecementos sobre os valores éticos e os dereitos humanos. Doutra banda, contribuirase conxuntamente á comunicación lingüística e á transmisión de valores a través da exposición e da resolución de dilemas morais, pois estes esixen poñer en

práctica habilidades como a escoita activa, a empatía e a expresión de ideas e de sentimentos, utilizando a linguaxe verbal e non verbal.

Descritores:

- Comprender o sentido dos textos escritos e orais.
- Manter unha actitude favorable cara á lectura.
- Expresarse oralmente con corrección, adecuación e coherencia.
- Utilizar o vocabulario adecuado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais correctas para elaborar textos escritos e orais.
- Manexar elementos de comunicación non verbal en diferentes rexistros e nas diversas situacións comunicativas.
- Respetar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...
- Compoñer distintos tipos de textos de forma creativa con sentido literario.
- Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en asignaturas diversas.

Estándares de aprendizaxe:

VE1: B.1.1.1.; B.1.2.1.; B.1.5.1.; B.1.5.2.; B.2.1.2.; B.2.2.1.; B.2.3.1.; B.2.5.1.; B.2.5.3.; B.2.5.4.; B.3.3.1.; B.3.3.3.; B.3.4.1.; B.5.1.1.; B.5.3.1.

VE2: B.1.1.1.; B.1.3.2.; B.2.1.1.; B.2.1.2.; B.3.2.2.; B.3.3.1.; B.3.4.1.; B.3.5.1.; B.3.5.4.; B.3.6.1.; B.3.7.1.; B.3.7.3.; B.3.8.1.; B.3.8.3.; B.4.2.2.; B.5.1.1.; B.6.1.2.

VE3: B.4.1.2.; B.4.1.3.; B.4.3.1.; B.4.3.2.; B.4.5.2.; B.4.6.2.; B.4.6.3.; B.5.4.1.; B.6.1.2.; B.6.1.3.

VE4: B.1.1.2.; B.2.1.1.; B.2.1.2.; B.2.1.3.; B.2.2.1.; B.2.2.3.; B.3.3.1.; B.3.3.2.; B.5.1.1.; B.5.1.2.; B.5.2.2.; B.5.4.1.

Competencia dixital.

Desenvolver a competencia dixital desde esta área axudaranos a manexar ferramentas que posibiliten o acceso ao coñecemento de feitos sociais, de documentos históricos e de tratados internacionais que poñan de relevo a contribución dos valores éticos á sociedade. Á súa vez, proporcionará ao alumnado a oportunidade de entender a

relación que existe entre a tecnoloxía e os valores éticos, para que aprenda a facer un bo uso dela no seu tempo libre.

Podemos adestrar os seguintes descritores:

- Empregar distintas fontes para a procura de información.
- Seleccionar o uso das distintas fontes segundo a súa fiabilidade.
- Elaborar información propia derivada de información obtida a través de medios tecnolóxicos.
- Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.
- Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.
- Actualizar o uso das novas tecnoloxías para mellorar o traballo e facilitar a vida diaria.
- Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías.

Estándares de aprendizaxe:

VE1: B.2.1.3.; B.2.2.2.; B.3.3.3.; B.3.4.3.

VE2: B.2.1.1.; B.4.2.1.; B.5.1.1.; B.6.1.3.

VE3: B.5.1.1.; B.5.2.1.; B.5.2.4.; B.5.6.1.; B. 6.1.1.

VE4: B.2.1.3.; B.3.4.2.; B.5.2.1.; B.5.3.3.; B.5.4.3.

Conciencia e expresións culturais

Esta área contribúe á competencia de conciencia e expresións culturais na medida en que posibilita a adquisición de pautas persoais, interpersoais e interculturais que permiten participar de forma eficaz e construtiva en calquera sociedade democrática, respectando os valores e os dereitos socialmente recoñecidos.

Descritores:

- Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Expresar sentimentos e emocións desde códigos distintos.
- Apreciar a beleza das expresións artísticas e as manifestacións de creatividade, e fomentar o gusto pola estética no ámbito cotián.
- Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

Estándares de aprendizaxe:

VE2: B.3.5.2.; B.3.5.3.; B.3.6.2.; B.3.7.2.; B.3.8.2.; B.3.8.3.; B.4.1.1.

VE3: B.5.2.2.; B.5.2.3.; B.5.3.3.; B.5.4.2.; B.5.5.1.

VE4: B.2.2.1.; B.2.2.3.; B.2.2.4.; B.5.3.3.

Competencias sociais e cívicas.

A área de Valores éticos é, sen dúbida, a materia desde onde se traballan de forma máis directa as competencias sociais e cívicas do alumnado. As habilidades sociais e de colaboración incrementanse cando se reflexiona sobre o fundamento ético da sociedade e se toma conciencia da importancia dos seus valores éticos e morais. Á súa vez, ofrece a posibilidade de resolver conflitos interpersoais de forma construtiva, polo que o alumnado non só fortalece a súa identidade persoal, senón que desenvolve actitudes como a tolerancia, a asertividade, a solidariedade e o respecto á pluralidade cultural, política, relixiosa ou de calquera outra natureza.

Os indicadores desta competencia poden facilitar o adestramento de cada un dos descritores que enunciámos a continuación:

- Coñecer as actividades humanas, adquirir unha idea da realidade histórica a partir de distintas fontes e identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito referendado por unha Constitución.
- Aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
- Desenvolver a capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e de traballo, e para a resolución de conflitos.
- Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.
- Recoñecer a riqueza da diversidade de opinións e de ideas.
- Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.
- Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.
- Evidenciar preocupación polos máis desfavorecidos e respecto aos distintos ritmos e potencialidades.
- Involucrarse ou promover accións cun fin social.

Estándares de aprendizaxe:

VE1: B.1.1.3.; B.1.2.1.; B.1.3.1.; B.1.4.1.; B.1.5.3.; B.1.6.2.; B.2.1.1.; B.2.1.2.; B.2.2.2.; B.2.2.3.; B.2.5.2.; B.2.6.1.; B.2.6.3.; B.3.1.1.; B.3.2.1.; B.3.4.2.; B.3.4.3.; B.3.5.1.; B.3.6.1.; B.3.6.2.; B.5.2.1.; B.5.2.2.; B.5.2.3.; B.5.3.1.

VE2: B.1.2.1.;B.1.2.2.; B.1.3.1.; B.1.3.2.; B. 2.1.2.; B.3.1.1.; B.3.1.2.; B.3.2.1.; B.3.2.2.; B.3.4.2.; B.3.5.4.; B.4.2.1.; B.6.1.1.; B.6.1.2.; B.6.3.1.; B.6.3.2.

VE3: B.4.1.1.; B.4.1.4.; B.4.2.1.; B.4.2.2.; B.4.3.1.; B.4.4.1.; B.4.5.1.; B.4.5.3.; B.4.5.4.; B.4.6.1.; B.4.7.1.; B.4.7.2.; B.5.2.1.; B.5.3.1.; B.5.4.2.; B.5.6.1.; B.6.1.1.

VE4: B.1.1.1.; B.2.2.2.; B.2.2.4.; B.3.1.1.; B.3.3.3.; B.4.1.1.; B.4.2.1.; B.4.2.2.; B.5.3.1.; B.5.3.2.; B.5.3.3.; B.5.4.2.; B.5.4.3.; B.5.5.1.; B.5.5.2.; B.5.5.3.; B.6.1.1.; B.6.2.1.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

Para exercer dun modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e emprender accións que beneficien á sociedade, resulta necesario que os alumnos e as alumnas desenvolvan aspectos como a autonomía, o liderado, a creatividade ou a iniciativa persoal.

Desde esta área suscítanse tarefas e situacións reais e hipotéticas que permiten o adestramento de devanditas habilidades. Isto vai posibilitar que o alumnado expoña as súas ideas, inicie accións novas, asuma responsabilidades ou xestione os recursos materiais e persoais que ten ao seu alcance.

Neste caso, os descritores a adestrar serían:

- Optimizar recursos persoais apoiándose nas fortalezas.
- Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.
- Ser constante no traballo superando as dificultades.
- Dirimir a necesidade de axuda en función da dificultade da tarefa.
- Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos.
- Asumir riscos no desenvolvemento das tarefas ou dos proxectos.
- Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.
- Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
- Optimizar o uso de recursos materiais e persoais para a consecución dos obxectivos.
- Atopar posibilidades na contorna que outros non aprecian.

- Xerar novas e divergentes posibilidades desde coñecementos previos dun tema.

Estándares de aprendizaxe:

VE1: B.1.2.2.; B.1.3.1., B.1.4.2.; B.1.5.3.; B.1.6.3.; B.1.7.1.; B.1.7.2.; B.2.1.3.; B.2.5.1.; B.2.5.4.; B.3.6.2.;B.5.2.3.

VE2: B.2.1.2.; B.3.4.2.; B.6.1.3.; B.6.3.2.

VE3: B.4.2.2.; B.4.5.2.; B.5.2.4.; B.5.4.2.; B.6.1.3.

VE4: B. 2.1.3.; B.3.1.2.; B.3.2.1.; B.3.4.2.; B.5.1.2.; B.6.1.1.; B.6.2.1.

Aprender a aprender.

A competencia de aprender a aprender implica ser consciente das necesidades e dos procesos de aprendizaxe, o recoñecemento de oportunidades e a habilidade de superar dificultades para poder aprender con éxito. Esta se promove no área de Valores Éticos mediante o exercicio de procesos cognitivos tales como analizar, sintetizar, relacionar, comparar ou argumentar, así como favorecendo o interese por descubrir a verdade e os valores que impregnan as experiencias da súa vida cotiá.

Os descritores que poderíamos utilizar para adestrar esta competencia serían:

- Identificar potencialidades persoais como aprendiz: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas...
- Xestionar os recursos e as motivacións persoais a favor da aprendizaxe.
- Xerar estratexias para aprender en distintos contextos de aprendizaxe.
- Aplicar estratexias para mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente...
- Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos.
- Planificar os recursos necesarios e os pasos que se han de realizar no proceso de aprendizaxe.
- Avaliar a consecución dos obxectivos de aprendizaxe.
- Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

Estándares de aprendizaxe:

VE1: B.1.2.1.; B.1.5.3.; B.1.6.1.; B.1.6.3.; B.2.2.2.; B.2.4.1.; B.2.5.3.; B.2.5.4.; B.3.3.2.; B.3.4.2.; B.3.6.2.; B.5.3.1.

VE2: B.1.3.2.; B.3.6.1.; B.3.6.3.; B.4.1.2.; B.4.2.2.; B.6.1.1.

VE3: B.4.6.1.; B.5.1.1.; B.5.2.4.; B.5.3.2.; B.5.4.1.; B.5.6.1.; B.6.1.1.

VE4: B.1.1.3.; B.3.4.1.; B.4.2.1.; B.5.2.1.; B.6.1.1.

OBXECTIVOS DA ETAPA:

A Educación Secundaria Obrigatoria contribuirá a desenvolver no alumnado as capacidades que lles permitan:

- a Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
- e Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

- g Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- l Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- m Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos ser vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- n Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusa.

VALORES ÉTICOS 1º ESO

CONTIDOS

Bloque 1. A dignidade da persoa

- 1 O concepto problemático de persoa. Significado etimolóxico.
- 2 Características da persoa: independencia, racionalidade e liberdade.
- 3 Dignidade da persoa: a persoa como ser moral.
- 4 Adolescencia: crise de identidade, formación de grupos e influencia do grupo no/na adolescente.
- 5 Desenvolvemento da autonomía persoal na adolescencia. Control da conduta e escolla de valores éticos.
- 6 Personalidade: factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno ambiental que inflúen na súa construción. Capacidade de autodeterminación no ser humano.
- 7 A razón e a liberdade na estruturación da personalidade e na escolla dos valores éticos que a conformarán.
- 8 A intelixencia emocional e o seu papel no desenvolvemento moral da persoa.
- 9 Emocións, sentimentos e vida moral.
- 10 Valores éticos e capacidade de autocontrol emocional.
- 11 Habilidades emocionais segundo Goleman.
- 12 Habilidades emocionais e virtudes éticas.
- 13 Introspección: autoconhecimento, autocontrol e autonomía.
- 14 Construción da identidade propia consonte valores éticos.
- 15 Persoa como proxecto vital.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

- 1 A natureza social do ser humano.
- 2 Relación dialéctica entre individuo e sociedade.
- 3 Os valores éticos como guías das relacións interpersoais na sociedade.
- 4 Proceso de socialización: interiorización de valores e normas morais.
- 5 Valores inculcados polos axentes sociais na configuración da personalidade.
- 6 Necesidade da crítica racional para alcanzar valores éticos universais, exemplificados na DUDH e baseados na dignidade humana.

- 7 Diferenza entre a vida privada (regulada pola ética) e a vida pública (regulada polo dereito). Límites da liberdade nos dous ámbitos.
- 8 Habilidades emocionais de Goleman e valores éticos que atinxen ás relacións humanas.
- 9 Asertividade fronte a agresividade e a inhibición.
- 10 Asertividade e respecto á dignidade das outras persoas.
- 11 Asertividade e outras habilidades sociais.
- 12 Valores e virtudes éticas nas relacións interpersoais.
- 13 Deber moral e cívico do auxilio.

Bloque 3. A reflexión ética

- 1 Diferenzas entre ética e moral. Importancia da reflexión ética.
- 2 Conduta instintiva animal e o comportamento racional, libre e moral do ser humano.
- 3 Liberdade e concepto de persoa.
- 4 Influencia na liberdade da intelixencia e da vontade.
- 5 Factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación.
- 6 Valores. O seu papel na vida individual e colectiva.
- 7 Clases de valores.
- 8 Xerarquías de valores.
- 9 Carácter distintivo dos valores éticos.
- 10 Valores e normas éticas, e os seus efectos beneficiosos para a persoa e para a comunidade.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

- 1 Preámbulo da DUDH: a dignidade das persoas como fundamento dos seus dereitos universais, inalienables e innatos.
- 2 Dereitos da muller: patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e desigualdade de xénero.
- 3 Dereitos da infancia.

- 4 Organizacións que traballan polos dereitos humanos: institucións internacionais e ONG.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN.

Bloque 1. A dignidade da persoa

- 1 Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.
- 2 Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, e describir as características dos grupos que forman e a influencia que exercen sobre os seus membros, coa finalidade de tomar conciencia da necesidade que ten, para seguir medrando moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta.
- 3 Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal.
- 4 Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar "como quere ser", elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.
- 5 Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.
- 6 Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, con capacidade de empregar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, para mellorar as súas habilidades emocionais.
- 7 Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidade, consonte os valores éticos, e así mellorar a súa autoestima.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

- 1 Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos.

- 2 Describir e valorar a importancia da influencia do contorno social e cultural no desenvolvemento moral da persoa, a través da análise do papel que desempeñan os axentes sociais.
- 3 Distinguir na persoa os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social.
- 4 Relacionar e valorar a importancia das habilidades da intelixencia emocional sinaladas por Goleman, en relación coa vida interpersonal, e establecer o seu vínculo cos valores éticos que enriquecen as relacións humanas.
- 5 Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, coa finalidade de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.
- 6 Xustificar a importancia dos valores e das virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.

Bloque 3. A reflexión ética

- 1 Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano á súa plena realización.
- 2 Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas.
- 3 Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.
- 4 Xustificar e apreciar o papel dos valores na vida persoal e social, resaltando as súas características, a súa clasificación e a súa xerarquía, coa finalidade de comprender a súa natureza e a súa importancia.
- 5 Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.

- 6 Tomar conciencia da importancia dos valores e das normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que proporcionan á persoa e á comunidade.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

- 1 Identificar, no preámbulo da DUDH, o respecto á dignidade das persoas e os seus atributos esenciais como o fundamento do que derivan todos os dereitos humanos.
- 2 Estimar a importancia do problema actual do exercicio dos dereitos da muller e da infancia en grande parte do mundo, coñecendo as súas causas e tomando conciencia deles, coa finalidade de promover a súa solución.
- 3 Apreciar o labor que realizan institucións e ONG que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando as persoas que por natureza os posúen, pero non teñen a oportunidade de exercelos.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE.

Bloque 1. A dignidade da persoa

- 1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando o seu significado etimolóxico.
- 1.2. Describe as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre.
- 1.3. Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun "ser moral".
- 2.1. Coñece información, de fontes diversas, arredor dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, e realiza un resumo coa información obtida.
- 2.2. Elabora conclusións sobre a importancia que ten para o/a adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme aos valores éticos libremente elixidos.

- 3.1. Identifica en que consiste a personalidade e os factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno que inflúen na súa construción, e aprecia a capacidade de autodeterminación no ser humano.
- 4.1. Describe e estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade.
- 4.2. Realiza unha lista dos valores éticos que estima como desexables para integralos na súa personalidade, e explica as razóns da súa elección.
- 5.1. Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ente humano.
- 5.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos, e como se relacionan coa vida moral.
- 5.3. Atopa, disertando en grupo, a relación entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e automotivación, tales como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outras
- 6.1. Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano, e elabora un esquema explicativo arredor do tema, en colaboración en grupo.
- 6.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade cun mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos propios principios éticos, entre outras.
- 6.3. Emprega a introspección como medio para recoñecer as propias emocións, os sentimentos e os estados de ánimo, coa finalidade de ter un maior control deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da propia conduta.
- 7.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a propia identidade e facer de si mesmo/a unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc., nunha palabra, digna de ser apreciada por si mesmo/a.
- 7.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

1.1. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral.

1.2. Discirne e expresa, en pequenos grupos, sobre a influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade.

1.3. Achega razóns que fundamenten a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a iniciativa persoal para elaborar, mediante soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións sobre este tema.

2.1. Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e as normas morais que rexen a conduta da sociedade en que vive.

2.2. Exemplifica, en colaboración en grupo, a influencia que teñen na configuración da personalidade os valores morais inculcados polos axentes sociais, entre eles a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e conclusións, utilizando soportes informáticos.

2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar aos valores éticos universais establecidos na DUDH os costumes, as normas, os valores, etc., do seu medio, rexeitando todo o que atente contra a dignidade do humano e os seus dereitos fundamentais.

3.1. Define os ámbitos da vida privada e a pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos os casos.

4.1. Comprende a importancia que para Goleman ten a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de controlar as relacións interpersoais, e elabora un resumo esquemático sobre o tema.

5.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido, e adopta como principio moral fundamental, nas relacións interpersoais, o respecto á dignidade das persoas.

5.2. Amosa, nas relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara ao dereito que todos os seres humano teñen a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a

equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e nomeadamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.

5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, etc., coa finalidade de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación coas demais persoas.

5.4. Exercita algunhas técnicas de comunicación interpersonal, mediante a realización de diálogos orais, tales como a forma axeitada de dicir non, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxecto de dominalas e poder utilizalas no momento adecuado.

6.1. Identifica a adquisición das virtudes éticas como unha condición necesaria para lograr unhas boas relacións interpersonais, entre elas a prudencia, a lealdade, a sinceridade, a xenerosidade, etc.

6.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como responsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mutuo, xustiza, etc.

6.3. Destaca o deber moral e cívico que todas as persoas teñen de prestar auxilio e socorro a outras cuxa vida, liberdade e seguridade estean en perigo de xeito inminente, colaborando na medida das súas posibilidades a prestar primeiros auxilios, en casos de emerxencia.

Bloque 3. A reflexión ética

1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral.

1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética.

2.1. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das persoas.

3.1. Describe a relación entre a liberdade e o concepto de persoa.

3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que temos decidido facer.

3.3. Analiza algúns factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación, e expón as súas conclusións de forma clara, mediante unha presentación realizada con soportes informáticos e audiovisuais.

4.1. Explica o que son os valores e as súas principais características, e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas.

4.2. Procura e selecciona información sobre a existencia de clases de valores: relixiosos, afectivos, intelectuais, vitais, etc.

4.3. Realiza, en traballo en grupo, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición usando medios informáticos ou audiovisuais.

5.1. Explica a diferenza entre os valores éticos e o resto dos valores, e valora a importancia para a persoa dos valores éticos.

6.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc.

6.2. Empeña, utilizando a iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu medio, co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

1.1. Explica e aprecia en que consiste a dignidade que esta declaración recoñece ao ser humano como persoa, posuidora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu preámbulo.

2.1. Dá razóns sobre a orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero.

2.2. Xustifica a necesidade de actuar en defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso do que nenos e as nenas son vítimas no século XXI, tales como o abuso sexual, o traballo infantil, ou a súa utilización como soldados, etc.

2.3. Emrende, en colaboración en grupo, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu medio familiar, escolar e social, e avalía os resultados obtidos.

3.1. Indaga, en traballo en colaboración, sobre o traballo de institucións e voluntarias/os que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos (Amnistía Internacional, e ONG como Mans Unidas, Médicos sen Fronteiras e Cáritas, entre outros), e elabora e expresa as súas conclusións.

ACTIVIDADES PARA CADA BLOQUE

Bloque 1. A dignidade da persoa

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 3. A reflexión ética

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

Explicación na clase presencial e/ou na aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

TEMPORALIZACIÓN.

- 1º TRIMESTRE: BLOQUE I
- 2º TRIMESTRE: BLOQUE II
- 3º TRIMESTRE: BLOQUES III e V

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA

- As diversas actividades propostas polo profesorado (traballo no caderno, traballo con textos, foros e actividades propostas na aula virtual, etc.) serán deseñadas en función de cada un dos estándares de aprendizaxe correspondentes a cada bloque temático. A realización destes exercicios suporá o 30% da nota da avaliación por trimestre.
- Farase unha proba escrita por trimestre no que se formularán preguntas respecto dos temas tratados en clase. Esta proba escrita suporá o 70% da nota do trimestre.
- A media aritmética das cualificacións resultantes en cada un dos trimestres, dará a nota final do curso. A puntuación mínima para facer esta media aritmética será dun 3 no trimestre. Os estudantes con algunha avaliación suspensa con menos dun 3, terá que realizar un exame de recuperación dos contidos non superados. Entenderase superada a materia se a/o estudante acada unha media aritmética dun 4,5.
- No caso de que algún estudante quede pendente para setembro deberá traer contestada unha relación de preguntas o día fixado para a recuperación (50%),

facendo a maiores un exercicio de comentario de texto a partir dalgún dos fragmentos utilizados durante o curso (50%).

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

Algúns dos procedementos de avaliación utilizados serán os seguintes:

- Elaboración e comentario en grupo de cuestións previas.
- Realización de esquemas ou mapas conceptuais que recollan a articulación do tema e as relacións entre os conceptos principais.
- Elaboración dun vocabulario onde se recollan os termos básicos de cada bloque.
- Lecturas comprensivas de textos.
- Visionado e análise de películas e curtametraxes.
- Participación en debates con rigor na expresión oral.
- Elaboración de pequenos traballos de investigación, a partir de diferentes fontes de información.
- Elaboración de murais.

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN:

- Observación directa do alumno/a para avaliar o seu interese, participación e esforzo, así como o traballo, tanto individual como en grupo.
- Actividades realizadas no caderno de clase e/ou na aula virtual: comentarios, esquemas, vocabulario, mapas conceptuais...
- Probas escritas que inclúan distintos tipos de actividades dirixidas a exercitar capacidades como a síntese, a análise, a comparación, a valoración persoal...
- Traballos trimestrais acerca dos núcleos temáticos que se vaian vendo.

CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA

Entendemos a educación como un proceso de desenvolvemento persoal e, por iso, a metodoloxía que pretendemos seguir estará acorde co período mental do alumnado nesta idade. Evitaremos unha aprendizaxe meramente repetitiva e memorística, para promover a participación activa do alumnado. Para isto, utilizaremos:

- Por unha parte, a estratexia de establecer conexións entre os coñecementos novos e aqueles que os alumnos xa teñen.
- Por outra parte, a participación activa do alumno no seu propio proceso de aprendizaxe.

De acordo co antedito, os dous polos do proceso de aprendizaxe serían:

Actividade do profesor:

- Introducción ao tema por parte da/o docente, quen contextualizará o tema a través de “cuestións previas” para deducir os preconceitos dos alumnos. Isto servirá para `organizar` as unidades didácticas con conceptos suficientemente amplos como para servir de inclusores a todos os demais.
- Exposición informativa de todos os puntos máis relevantes do tema e das fontes de información (textos, documentais, etc.) coas que traballarán, ademais de guiar o traballo individual ou en grupos.

Actividades dos alumnos:

- Para asegurar esa conexión do alumno cos seus conceptos articularemos as unidades didácticas en torno a unha serie de textos breves e accesibles (ou outro tipo de fontes de información), guiados por preguntas, que permitan unha aproximación ós problemas plantexados. O traballo cos textos centrarase na comprensión e definición do vocabulario específico dos temas e no esforzo por determinar e expresar, oralmente e por escrito, a problemática que se presenta no texto, relacionándoa cos coñecementos xa adquiridos. Os textos irán dirixidos por preguntas que orienten a atención dos alumnos cara ás ideas fundamentais, facilitándolles a adquisición das técnicas básicas de comentario.

Ademais das explicacións do profesor e do traballo directo cos textos, propoñemos como actividades complementarias:

- Elaboración de esquemas ou mapas conceptuais que amosen a estrutura do tema; visionado de documentais ou películas relacionadas cos temas, acompañadas dunha guía (unidade didáctica) para o comentario e o debate posterior; debates abertos sobre temas de actualidade e lecturas de libros ou capítulos de libros que sexan accesibles.

MATERIAIS E RECURSOS

Algúns dos materiais empregados ao longo do curso serán os seguintes:

- Libro de texto obrigatorio: *VLS - Valores Éticos, Aula 3D*, 1º ESO, Ed. Vicens Vives, 2015
- Aula virtual
- Materiais elaborados pola/o docente.
- Textos (lectura de obras e fragmentos relevantes nas diferentes materias).
- Prensa.
- Curtas, longametraxes.
- Materiais aportados polo propio alumnado.

VALORES ÉTICOS 2º ESO

CONTIDOS

Bloque 1. A dignidade da persoa

1. Conceptos de persoa achegados pola filosofía.
2. Visión kantiana: a persoa como suxeito autónomo e como un fin en si mesma.
3. Noción aristotélica da virtude: relación cos actos, os hábitos e o carácter. Virtudes éticas.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

1. Diferenzas entre ética e dereito.
2. Posibles conflitos entre os valores que regulan a vida privada e os que regulan a vida pública.

Bloque 3. A reflexión ética

1. Diferenza entre ética e moral.
2. Reflexión ética como guía racional de conduta.
3. Estrutura moral da persoa.
4. Etapas do desenvolvemento moral en Piaget e Kohlberg. Paso da heteronomía á autonomía moral.
5. A liberdade como raíz da estrutura moral da persoa.
6. Características distintivas dos valores éticos.
7. Valores éticos e dignidade humana.

8. Normas. Especificidade das normas éticas.
9. Relativismo moral dos sofistas.
10. Intelectualismo moral en Sócrates e Platón.
11. Relativismo moral fronte a obxectivismo moral.
12. Clasificación das teorías éticas: éticas de fins e éticas procedementais.
13. A ética de Epicuro como ética de fins.
14. O eudemonismo aristotélico como ética de fins.
15. O ben supremo da persoa en Aristóteles e as tres tendencias da alma.
16. O utilitarismo como ética de fins: principio de utilidade; concepto de pracer; compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal; localización do valor moral nas consecuencias da acción.

Bloque 4. A xustiza e a política

1. Relación entre ética, política e xustiza no pensamento aristotélico.
2. Semellanzas, diferenzas e relacións entre valores éticos e valores cívicos.
3. A política de Aristóteles.
4. Concepto aristotélico de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

1. Relacións entre ética e dereito.

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

1. Dimensión moral da ciencia e da tecnoloxía polo seu impacto en todos os ámbitos da vida humana.
2. Valores recollidos na DUDH como criterio para fixar límites á investigación científico-tecnolóxica.
3. Problemas da tecnodependencia.
4. Dilemas morais que presentan os avances en medicina e biotecnoloxía.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Bloque 1. A dignidade da persoa

1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.
2. Identificar os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral.
3. Entender a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

1. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social.

Bloque 3. A reflexión ética

1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización.
2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.
3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da vontade como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.
4. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.
5. Establecer o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas.

6. Explicar as características e os obxectivos das teorías éticas, así como a súa clasificación en éticas de fins e procedementais, sinalando os principios máis destacados do hedonismo de Epicuro.
7. Entender os principais aspectos do eudemonismo aristotélico, identificándoo como unha ética de fins e valorando a súa importancia e a vixencia actuais.
8. Comprender os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoiem a súa valoración persoal arredor desta formulación ética.

Bloque 4. A xustiza e a política

1. Comprender e valorar a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento de Aristóteles.
2. Coñecer e apreciar a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións.

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

1. Recoñecer a importancia da dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos, coa finalidade de orientar a súa actividade consonte os valores defendidos pola DUDH.
2. Entender e valorar o problema da tecno-dependencia e a alienación humana á que conduce.
3. Utilizar os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

Bloque 1. A dignidade da persoa

- 1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as.
- 2.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa, como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais.
- 2.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela.
- 3.1. Sinala en que consiste a virtude e as súas características en Aristóteles, indicando a súa relación cos actos, os hábitos e o carácter.
- 3.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identifica algunhas destas e ordénaas segundo un criterio racional.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

- 1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informática.
- 1.2. Reflexiona arredor do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos, e expón as súas posibles solucións fundamentadas eticamente.

Bloque 3. A reflexión ética

- 1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral, no que se refire á súa orixe e á súa finalidade.
- 1.2. Acheга razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en que se fundamenta.
- 2.1. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola que esta é responsable da súa conduta e das consecuencias desta.

- 2.2. Explica as tres etapas do desenvolvemento moral na persoa, segundo a teoría de Piaget ou a de Kohlberg, e as características propias de cada unha, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía moral.
- 3.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral.
- 4.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria.
- 4.2. Emprega o espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na vida persoal como na social.
- 5.1. Define o concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc.
- 5.2. Sinala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas.
- 5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", e explica en que consiste e a postura de Platón ao respecto.
- 5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada.
- 6.1. Enuncia os elementos distintivos das "teorías éticas" e argumenta a súa clasificación en éticas de fins e éticas procedementais, e elabora un esquema coas súas características máis destacadas.
- 6.2. Enuncia os aspectos fundamentais da teoría hedonista de Epicuro e os valores éticos que defende, destacando as características que a identifican como unha ética de fins.
- 6.3. Elabora, en colaboración co grupo, argumentos a favor e/ou en contra do epicureísmo, e expón as súas conclusións cos argumentos racionais correspondentes.
- 7.1. Explica o significado do termo "eudemonismo" e o que para Aristóteles significa a felicidade como ben supremo, e elabora e expresa conclusións.
- 7.2. Distingue os tres tipos de tendencias que hai no ser humano, segundo Aristóteles, e a súa relación co que el considera como ben supremo da persoa.
- 7.3. Achega razóns para clasificar o eudemonismo de Aristóteles dentro da categoría da ética de fins.

8.1. Fai unha recensión das ideas fundamentais da ética utilitarista: o principio de utilidade, o concepto de pracer, a compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal e a localización do valor moral nas consecuencias da acción, entre outras.

8.2. Enumera as características que fan do utilitarismo e do epicureísmo unhas éticas de fins.

8.3. Argumenta racionalmente as súas opinións sobre a ética utilitarista.

Bloque 4. A xustiza e a política

1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza.

1.2. Utiliza e selecciona información sobre os valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as relacións entre eles.

2.1. Elabora, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa ao Estado.

2.2. Selecciona e usa información, en colaboración co grupo, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles lle dá á xustiza como valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común, e expón as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

1.1. Procura e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, as semellanzas e os vínculos entre a ética e o dereito.

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana (social, económico, político, ético e ecolóxico, etc.).

1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á investigación práctica, tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo.

1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expor as súas conclusións sobre o tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de xeito argumentado e ordenado racionalmente.

2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas e as súas causas, e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conduce as persoas cara a unha progresiva deshumanización.

3.1. Analiza información seleccionada de diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais (utilización de células nai, clonación, euxeñese, etc.), sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir do respecto á dignidade humana e os seus valores fundamentais.

3.2. Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as opinións que se expresan na confrontación de ideas, coa finalidade de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de empregar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas.

ACTIVIDADES PARA CADA BLOQUE

Bloque 1. A dignidade da persoa

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 3. A reflexión ética

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 4. A xustiza e a política

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

TEMPORALIZACIÓN.

- 1º TRIMESTRE: BLOQUES I e II
- 2º TRIMESTRE: BLOQUES III e IV
- 3º TRIMESTRE: BLOQUES V e VI

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA

- As diversas actividades propostas polo profesorado (traballo no caderno, traballo con textos, foros e actividades propostas na aula virtual, etc.) serán deseñadas en función de cada un dos estándares de aprendizaxe correspondentes a cada bloque temático. A realización destes exercicios suporá o 30% da nota da avaliación por trimestre.
- Farase unha proba escrita por trimestre no que se formularán preguntas respecto dos temas tratados en clase. Esta proba escrita suporá o 70% da nota do trimestre.
- A media aritmética das cualificacións resultantes en cada un dos trimestres, dará a nota final do curso. A puntuación mínima para facer esta media aritmética será dun 3 no trimestre. Os estudantes con algunha avaliación suspensa con menos dun 3, terá que realizar un exame de recuperación dos contidos non superados. Entenderase superada a materia se a/o estudante acada unha media aritmética dun 4,5.
- No caso de que algún estudante quede pendente para setembro deberá traer contestada unha relación de preguntas o día fixado para a recuperación (50%), facendo a maiores un exercicio de comentario de texto a partir dalgún dos fragmentos utilizados durante o curso (50%).

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

Alguns dos procedementos de avaliación utilizados serán os seguintes:

- Elaboración e comentario en grupo de cuestións previas.
- Realización de esquemas ou mapas conceptuais que recollan a articulación do tema e as relacións entre os conceptos principais.

- Elaboración dun vocabulario onde se recollan os termos básicos de cada bloque.
- Lecturas comprensivas de textos.
- Visionado e análise de películas e curtametraxes.
- Participación en debates con rigor na expresión oral.
- Elaboración de pequenos traballos de investigación, a partir de diferentes fontes de información.
- Elaboración de murais.

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN:

- Observación directa do alumno/a para avaliar o seu interese, participación e esforzo, así como o traballo, tanto individual como en grupo.
- Actividades realizadas no caderno de clase: comentarios, esquemas, vocabulario, mapas conceptuais...
- Probas escritas que inclúan distintos tipos de actividades dirixidas a exercitar capacidades como a síntese, a análise, a comparación, a valoración persoal...
- Traballos trimestrais acerca dos núcleos temáticos que se vaian vendo.

CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA

Entendemos a educación como un proceso de desenvolvemento persoal e, por iso, a metodoloxía que pretendemos seguir estará acorde co período mental do alumnado nesta idade. Evitaremos unha aprendizaxe meramente repetitiva e memorística, para promover a participación activa do alumnado. Para isto, utilizaremos:

- Por unha parte, a estratexia de establecer conexións entre os coñecementos novos e aqueles que os alumnos xa teñen.
- Por outra parte, a participación activa do alumno no seu propio proceso de aprendizaxe.

De acordo co antedito, os dous polos do proceso de aprendizaxe serían:

Actividade do profesor:

- Introducción ó tema por parte da/o docente: esta contextualizará o tema a través de "cuestións previas" para deducir os preconceptos dos alumnos. Isto servirá para `organizar` as unidades didácticas con conceptos suficientemente amplos como para servir de inclusores a todos os demais.

- Exposición informativa de todos os puntos máis relevantes do tema e das fontes de información (textos, documentais, etc.) coas que traballarán, ademais de guiar o traballo individual ou en grupos.

Actividades dos alumnos:

- Para asegurar esa conexión do alumno cos seus conceptos articularemos as unidades didácticas en torno a unha serie de textos breves e accesibles (ou outro tipo de fontes de información), guiados por preguntas, que permitan unha aproximación ós problemas plantexados. O traballo cos textos centrarase na comprensión e definición do vocabulario específico dos temas e no esforzo por determinar e expresar, oralmente e por escrito, a problemática que se presenta no texto, relacionándoa cos coñecementos xa adquiridos. Os textos irán dirixidos por preguntas que orienten a atención dos alumnos hacia as ideas fundamentais, facilitándolles a adquisición das técnicas básicas de comentario.

Ademais das explicacións do profesor e do traballo directo cos textos, propoñemos como actividades complementarias:

- Elaboración de esquemas ou mapas conceptuais que amosen a estrutura do tema; visionado de documentais ou películas relacionadas cos temas, acompañadas dunha guía para o comentario e o debate posterior; debates abertos sobre temas de actualidade e lecturas de libros ou capítulos de libros que sexan accesibles.

MATERIAIS E RECURSOS

Algúns dos materiais empregados ao longo do curso serán os seguintes:

- Libro de texto obrigatorio: *VLS - Valores Éticos, Aula 3D*, 2º ESO, Ed. Vicens Vives, 2015
- Aula virtual
- Materiais elaborados pola/o docente.
- Textos (lectura de obras e fragmentos relevantes nas diferentes materias).
- Prensa.
- Curtas, longametraxes.
- Materiais aportados polo propio alumnado.

VALORES ÉTICOS. 3º ESO

CONTIDOS.

Bloque 4. A xustiza e a política

- 1 A democracia como forma de goberno na que se plasman os principios éticos da DUDH.
- 2 O Estado de dereito.
- 3 Léxico da unidade: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc.
- 4 División de poderes. A proposta de Montesquieu e a súa función de control do Estado por parte da cidadanía.
- 5 Deber moral da participación cidadá no exercicio da democracia.
- 6 Riscos de democracias que violen os dereitos humanos.
- 7 A Constitución española: valores éticos nos que se fundamenta e conceptos preliminares que establece.
- 8 Dereitos e liberdades públicas fundamentais na Constitución española.
- 9 Adecuación da Constitución española aos principios éticos da DUDH.
- 10 Deberes cidadáns na Constitución española.
- 11 Responsabilidade fiscal e principios reitores da política social e económica na Constitución española.
- 12 Estatuto de Autonomía de Galicia: título preliminar; título primeiro, capítulos I e II.
- 13 Desenvolvemento histórico da Unión Europea (UE): obxectivos e valores éticos en que se fundamenta, de acordo coa DUDH.
- 14 Logros alcanzados pola UE en beneficio dos seus cidadáns e das súas cidadás.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

- 1 Relación entre ética e dereito.
- 2 Relación entre legalidade e lexitimidade.
- 3 Xustificación das normas xurídicas.
- 4 Convencionalismo dos sofistas
- 5 Iusnaturalismo. Iusnaturalismo de Locke.

- 6 Juspositivismo de Kelsen.
- 7 Elaboración da DUDH e creación da ONU. Circunstancias históricas, obxectivos de ambos os acontecementos e papel da DUDH como código ético de conduta dos estados.
- 8 Estrutura da DUDH: os seus artigos e os tipos de dereito.
- 9 Xeracións de dereitos e feitos históricos que influíron no seu desenvolvemento.
- 10 Problemas aos que se enfronta o exercicio dos dereitos civís e políticos da DUDH.

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

- 1 Necesidade de criterios éticos na investigación científica. Progreso científico-técnico e valores éticos.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN.

Bloque 4. A xustiza e a política

- 1 Xustificar racionalmente a necesidade dos valores e principios éticos contidos na DUDH, como fundamento universal das democracias durante os séculos XX e XXI, destacando as súas características e a súa relación cos conceptos de "Estado de dereito" e "división de poderes".
- 2 Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns e das cidadás na vida política do Estado coa finalidade de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos.
- 3 Coñecer e valorar os fundamentos da Constitución española de 1978, identificando os valores éticos dos que parte e os conceptos preliminares que establece.
- 4 Amosar respecto pola Constitución española e identificar nela, mediante unha lectura explicativa e comentada, os dereitos e os deberes do individuo como persoa e cidadán ou cidadá, apreciando a súa adecuación á DUDH, coa finalidade de asumir de xeito consciente e responsable os principios de convivencia que ben rexer no Estado español.
- 5 Sinalar e apreciar a adecuación da Constitución española aos principios éticos definidos pola DUDH, mediante a lectura comentada e reflexiva dos "dereitos e

deberes dos cidadáns" (artigos do 30 ao 38) e dos "principios reitores da política social e económica" (artigos do 39 ao 52).

- 6 Coñecer e valorar os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia segundo aparece no seu título preliminar e no título primeiro, capítulos I e II.
- 7 Coñecer os elementos esenciais da UE, analizando os beneficios recibidos e as responsabilidades adquiridas polos estados membros e a súa cidadanía, coa finalidade de recoñecer a súa utilidade e os logros alcanzados por esta.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

- 1 Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións, e analizar o significado dos termos de legalidade e lexitimidade.
- 2 Explicar o problema da xustificación das normas xurídicas, a través da análise das teorías do dereito natural ou iusnaturalismo, o convencionalismo e o positivismo xurídico, identificando a súa aplicación no pensamento xurídico de determinados/as filósofos/as, coa finalidade de ir conformando unha opinión argumentada sobre a fundamentación ética das leis.
- 3 Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, coa finalidade de entendela como unha necesidade do seu tempo, cuxo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e dos estados.
- 4 Interpretar e apreciar o contido e a estrutura interna da DUDH, coa finalidade de coñecela e propiciar o seu aprecio e respecto.
- 5 Comprender o desenvolvemento histórico dos dereitos humanos como unha conquista da humanidade.
- 6 Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfronta a aplicación da DUDH.

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

- 1 Recoñecer que existen casos en que a investigación científica non é neutral, senón que está determinada por intereses políticos, económicos, etc., mediante a análise da idea de progreso e a súa interpretación equivocada, cando os obxectivos non respectan un código ético fundamentado na DUDH.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE.

Bloque 4. A xustiza e a política

- 1.1. Fundamenta racionalmente e eticamente a elección da democracia como un sistema que está por riba doutras formas de goberno, polo feito de incorporar nos seus principios os valores éticos sinalados na DUDH.
- 1.2. Define o concepto de "Estado de dereito" e establece a súa relación coa defensa dos valores éticos e cívicos na sociedade democrática.
- 1.3. Describe o significado dos seguintes conceptos e establece a relación entre eles: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc.
- 1.4. Explica a división de poderes proposta por Montesquieu e a función que desempeñan o poder lexislativo, o executivo e o xudicial no Estado democrático, como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns e ás cidadás o control do Estado.
- 2.1. Asume e explica o deber moral e civil que teñen os cidadáns e as cidadás de participar activamente no exercicio da democracia, coa finalidade de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado.
- 2.2. Define a magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos democráticos cando non se respectan os valores éticos da DUDH (dexeneración en demagogia, ditadura das maiorías, escasa participación cidadá, etc.) e formula posibles medidas para evitalos.
- 3.1. Identifica e aprecia os valores éticos máis salientables nos que se fundamenta a Constitución española, e sinala a orixe da súa lexitimidade e a súa finalidade, mediante a lectura comprensiva e comentada do seu preámbulo.

3.2. Describe os conceptos preliminares delimitados na Constitución española e a súa dimensión ética (nación española, pluralidade ideolóxica ou papel e funcións atribuídas ás Forzas Armadas), a través da lectura comprensiva e comentada dos artigos 1 ao 9.

4.1. Sinala e comenta a importancia dos "dereitos e as liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución: liberdade ideolóxica, relixiosa e de culto; carácter aconfesional do Estado; dereito á libre expresión de ideas e pensamentos; e dereito á reunión política e á libre asociación, e os seus límites.

5.1. Coñece e aprecia na Constitución española a súa adecuación á DUDH, e sinala os valores éticos en que se fundamentan os dereitos e os deberes dos cidadáns e das cidadás, así como os principios reitores da política social e económica.

5.2. Explica e asume os deberes cidadáns que establece a Constitución, e ordénaos segundo a súa importancia, xustificando a orde elixida.

5.3. Achega razóns para xustificar a importancia que ten, para o bo funcionamento da democracia, o feito de que os cidadáns as cidadás sexan conscientes non só dos seus dereitos, senón tamén das súas obrigas como un deber cívico, xurídico e ético.

5.4. Recoñece a responsabilidade fiscal dos cidadáns e da cidadás, e a súa relación cos orzamentos xerais do Estado como un deber ético que contribúe ao desenvolvemento do ben común.

6.1. Sinala e comenta, a través do traballo colaborativo, os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia recollidos no seu título preliminar.

6.2. Identifica e valora as características sinaladas no título I sobre o "poder galego".

6.3. Identifica e valora as funcións e as características do Parlamento sinaladas no capítulo I, e da Xunta e a súa Presidencia, segundo o capítulo II.

7.1. Describe a integración económica e política da UE, o seu desenvolvemento histórico desde 1951, os seus obxectivos e os valores éticos nos que se fundamenta, de acordo coa DUDH.

7.2. Identifica e aprecia a importancia dos logros alcanzados pola UE e o beneficio que estes supuxeron para a vida dos cidadáns e das cidadás (anulación de fronteiras e restricións alfandegueiras, libre circulación de persoas e capitais, etc.), así como as obrigas adquiridas en diferentes ámbitos (económico, político, da seguridade e a paz, etc.).

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

1.1. Busca e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, semellanzas e vínculos existentes entre a Ética e o Dereito, e entre a legalidade e a lexitimidade, elaborando e presentando conclusións fundamentadas.

2.1. Elabora en grupo unha presentación con soporte dixital sobre a teoría iusnaturalista do dereito, o seu obxectivo e as súas características, identificando na teoría de Locke un exemplo desta no que se refire á orixe das leis xurídicas, a súa validez e as funcións que lle atribúe ao Estado.

2.2. Destaca e valora, no pensamento sofista, a distinción entre "physis" e "nomos", describindo a súa contribución ao convencionalismo xurídico, e elabora conclusións argumentadas arredor deste tema.

2.3. Analiza información sobre o positivismo xurídico de Kelsen, nomeadamente no relativo á validez das normas e dos criterios que utiliza, especialmente o de eficacia, e a relación que establece entre a ética e o dereito.

2.4. Recorre ao espírito emprendedor e á iniciativa persoal para elaborar unha presentación con medios informáticos, en colaboración co grupo, comparando as tres teorías do dereito e explicando as súas conclusións.

3.1. Explica a función da DUDH como un código ético recoñecido polos países integrantes da ONU, coa finalidade de promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo.

3.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que orixinaron a DUDH, entre eles o uso das ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns homes sobre outros, chegando ao extremo do Holocausto xudeu, así como a discriminación e o exterminio de todas as persoas que non

pertencesen a unha determinada etnia, a un modelo físico, a unha relixión, a unhas ideas políticas, etc.

3.3. Sinala os obxectivos da creación da ONU e a data en que se asinou a DUDH, e valora a importancia deste feito para a historia da humanidade.

4.1. Constrúe un esquema sobre a estrutura da DUDH, que se compón dun preámbulo e 30 artigos que poden clasificarse da seguinte maneira:

- Os artigos 1 e 2 refírense aos dereitos inherentes a todas as persoas: a liberdade, a igualdade, a fraternidade e a non-discriminación.
- Os artigos do 3 ao 11 refírense aos dereitos individuais.
- Os artigos do 12 ao 17 establecen os dereitos do individuo en relación coa comunidade.
- Os artigos do 18 ao 21 sinalan os dereitos e as liberdades políticas.
- Os artigos do 22 ao 27 céntranse nos dereitos económicos, sociais e culturais.
- Finalmente, os artigos do 28 ao 30 refírense á interpretación de todos eles, ás condicións necesarias para o seu exercicio e aos seus límites.

4.2. Elabora unha campaña, en colaboración co grupo, coa finalidade de difundir a DUDH como fundamento do dereito e a democracia, no seu medio escolar, familiar e social.

5.1. Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos da primeira xeración (dereitos civís e políticos), da segunda xeración (económicos, sociais e culturais) e da terceira (dereitos dos pobos á solidariedade, ao desenvolvemento e á paz).

6.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos da aplicación da DUDH, no que se refire ao exercicio de dereitos civís (destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc.) e dos dereitos políticos (guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados/as políticos/as, etc.).

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

1.1. Obtén e selecciona información, traballando en colaboración, dalgúns casos nos que a investigación científica e tecnolóxica non foi guiada nin é compatible cos valores éticos da DUDH, xerando impactos negativos nos ámbitos humano e ambiental, sinalando as causas.

1.2. Diserta, colaborando en grupo, sobre a idea de progreso na ciencia e a súa relación cos valores éticos, o respecto á dignidade humana e o seu medio, e elabora e expón conclusións.

1.3. Selecciona e contrasta información, colaborando en grupo, sobre algunhas das ameazas da aplicación indiscriminada da ciencia e a tecnoloxía para o contorno ambiental e para a vida (explotación descontrolada dos recursos naturais, destrución de hábitats, contaminación química e industrial, choiva ácida, cambio climático, desertificación, etc.).

ACTIVIDADES PARA CADA BLOQUE

Bloque 4. A xustiza e a política

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos
Debate na aula
Traballo con textos
Proba escrita
Actividades da aula virtual

TEMPORALIZACIÓN.

- 1º TRIMESTRE: BLOQUE IV
- 2º TRIMESTRE: BLOQUE V
- 3º TRIMESTRE: BLOQUE VI

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA

- As diversas actividades propostas polo profesorado (traballo no caderno, traballo con textos, foros e actividades propostas na aula virtual, etc.) serán deseñadas en función de cada un dos estándares de aprendizaxe correspondentes a cada bloque temático. A realización destes exercicios suporá o 30% da nota da avaliación por trimestre.
- Farase unha proba escrita por trimestre no que se formularán preguntas respecto dos temas tratados en clase. Esta proba escrita suporá o 70% da nota do trimestre.
- A media aritmética das cualificacións resultantes en cada un dos trimestres, dará a nota final do curso. A puntuación mínima para facer esta media aritmética será dun 3 no trimestre. Os estudantes con algunha avaliación suspensa con menos dun 3, terá que realizar un exame de recuperación dos contidos non superados. Entenderase superada a materia se a/o estudante acada unha media aritmética dun 4,5.
- No caso de que algún estudante quede pendente para setembro deberá traer contestada unha relación de preguntas o día fixado para a recuperación (50%), facendo a maiores un exercicio de comentario de texto a partir dalgún dos fragmentos utilizados durante o curso (50%).

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

Algúns dos procedementos de avaliación utilizados serán os seguintes:

- Elaboración e comentario en grupo de cuestións previas.
- Realización de esquemas ou mapas conceptuais que recollan a articulación do tema e as relacións entre os conceptos principais.
- Elaboración dun vocabulario onde se recollan os termos básicos de cada bloque.
- Lecturas comprensivas de textos.
- Visionado e análise de películas e curtametraxes.
- Participación en debates con rigor na expresión oral.
- Elaboración de pequenos traballos de investigación, a partir de diferentes fontes de información.
- Elaboración de murais.

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN:

- Observación directa do alumno/a para avaliar o seu interese, participación e esforzo, así como o traballo individual.
- Actividades realizadas no caderno de clase e na aula virtual: comentarios, esquemas, vocabulario, mapas conceptuais...
- Probas escritas que inclúan distintos tipos de actividades dirixidas a exercitar capacidades como a síntese, a análise, a comparación, a valoración persoal...
- Traballos trimestrais acerca dos núcleos temáticos que se vaian vendo.

CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA

Entendemos a educación como un proceso de desenvolvemento persoal e, por iso, a metodoloxía que pretendemos seguir estará acorde co período mental do alumnado nesta idade. Evitaremos unha aprendizaxe meramente repetitiva e memorística, para promover a participación activa do alumnado. Para isto, utilizaremos:

- Por unha parte, a estratexia de establecer conexións entre os coñecementos novos e aqueles que os alumnos xa teñen.
- Por outra parte, a participación activa do alumno no seu propio proceso de aprendizaxe.

De acordo co antedito, os dous polos do proceso de aprendizaxe serían:

Actividade do profesor:

- Introducción ao tema por parte da profesora, quen contextualizará o tema a través de “cuestións previas” para deducir os preconceptos dos alumnos. Isto servirá para `organizar` as unidades didácticas con conceptos suficientemente amplos como para servir de inclusores a todos os demais.

- Exposición informativa de todos os puntos máis relevantes do tema e das fontes de información (textos, documentais, etc.) coas que traballarán, ademais de guiar o traballo individual ou en grupos.

Actividades dos alumnos:

- Para asegurar esa conexión do alumno cos seus conceptos articularemos as unidades didácticas en torno a unha serie de textos breves e accesibles (ou outro tipo de fontes de información), guiados por preguntas, que permitan unha aproximación ós problemas plantexados. O traballo cos textos centrarase na comprensión e definición do vocabulario específico dos temas e no esforzo por determinar e expresar, oralmente e por escrito, a problemática que se presenta no texto, relacionándoa cos coñecementos xa adquiridos. Os textos irán dirixidos por preguntas que orienten a atención dos alumnos cara ás ideas fundamentais, facilitándolles a adquisición das técnicas básicas de comentario.

Ademais das explicacións do profesor e do traballo directo cos textos, propoñemos como actividades complementarias:

- Elaboración de esquemas ou mapas conceptuais que amosen a estrutura do tema; visionado de documentais ou películas relacionadas cos temas, acompañadas dunha guía para o comentario e o debate posterior; debates abertos sobre temas de actualidade e lecturas de libros ou capítulos de libros que sexan accesibles.

MATERIAIS E RECURSOS

Algúns dos materiais empregados ao longo do curso serán os seguintes:

- Libro de texto obrigatorio: *VLS - Valores Éticos, Aula 3D*, 3º ESO, Ed. Vicens Vives, 2015
- Aula virtual
- Materiais elaborados pola/o docente.
- Textos (lectura de obras e fragmentos relevantes nas diferentes materias).
- Prensa dixital.

- Curtas, longametraxes, documentais.
- Materiais aportados polo propio alumnado.

VALORES ÉTICOS. 4º ESO

CONTIDOS

Bloque 1. A dignidade da persoa

1. A dignidade do ser humano como valor básico no que se asenta a DUDH.
2. Atributos esenciais do ser humano na DUDH: razón, conciencia e liberdade.
3. Léxico do bloque: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

1. Dereitos e liberdades dos individuos establecidos na DUDH que o Estado debe respectar.
2. Fenómeno da socialización global.
3. Perigos da socialización global á marxe dos valores éticos universais.
4. Medios de comunicación de masas e socialización global. Conflito entre liberdade de expresión outros dereitos.

Bloque 3. A reflexión ética

1. Importancia e valor da reflexión ética como defensa dos DDHH.
2. Novos campos da ética aplicada: profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.
3. Proxecto de vida persoal: límites e oportunidades que ofrecen as circunstancias persoais, e valores éticos que serven como guía.
4. Éticas formais e éticas materiais.
5. Ética kantiana: carácter formal. Autonomía da persoa como valor ético fundamental.
6. Ética do discurso, de Apel e Habermas, como ética formal. Relación coa ética de Kant.

Bloque 4. A xustiza e a política

1. Democracia e xustiza.
2. Deberes cívicos como cumprimento de valores éticos e como defensa e difusión dos dereitos humanos.
3. Perigos dunha globalización sen valores éticos.
4. Promoción dos DDHH por parte dos Estados: fomento e ensino dos valores éticos.

Bloque 5. Os valores éticos, o Dereito e a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH)

1. Dereito e leis: finalidade, características e xustificación ética.
2. Conflitos entre principios éticos individuais e principios normativos sociais.
3. Teoría da xustiza de Rawls: posición orixinal e veo de ignorancia; criterio de imparcialidade; función dos dous principios de xustiza.
4. Os DDHH como ideais irrenunciáveis.
5. Deficiencias na aplicación dos DDHH referidos ao económico e ao social.
6. Organizacións que traballan pola defensa dos DDHH.
7. Dereito á seguridade e a paz.
8. Compromiso coa paz e a solidariedade coas vítimas da violencia.
9. Ameazas á paz.
10. As Forzas Armadas na Constitución española.
11. Misións das Forzas Armadas.
12. Conflitos armados: importancia das organizacións internacionais na súa prevención e na súa solución.

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

1. Validez ética dos proxectos científicos e tecnolóxicos.
2. Códigos deontolóxicos dos axentes sociais.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Bloque 1. A dignidade da persoa

1. Interpretar e valorar a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

1. Explicar, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven.
2. Explicar en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no desenvolvemento moral das persoas e da sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema.

Bloque 3. A reflexión ética

1. Recoñecer que a necesidade dunha regulación ética é fundamental no mundo actual de grandes e rápidos cambios, debido á magnitude dos perigos aos que se enfrenta o ser humano, polo que resulta necesaria a súa actualización e a ampliación aos novos campos de acción da persoa, co fin de garantir o cumprimento dos dereitos humanos.
2. Comprender e apreciar a importancia que teñen para o ser humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle impoñen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente elixe e que dan sentido á súa existencia.
3. Distinguir os principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental.
4. Identificar a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas.

Bloque 4. A xustiza e a política

1. Concibir a democracia non só como unha forma de goberno, senón como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como na social.
2. Reflexionar acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa.

Bloque 5. Os valores éticos, o Dereito e a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH)

1. Apreciar a necesidade das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto aos dereitos humanos, e disertar acerca dalgúns dilemas morais nos que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa, e os deberes cívicos que lle impoñen as leis xurídicas.
2. Disertar acerca da teoría de Rawls baseada na xustiza como equidade e como fundamento ético do dereito, e emitir un xuízo crítico acerca dela.
3. Valorar a DUDH como conxunto de ideais irrenunciáveis, tendo presentes os problemas e as deficiencias na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institucións e os/as voluntarios/as que traballan pola defensa dos dereitos humanos.
4. Entender a seguridade e a paz como un dereito recoñecido na DUDH (no seu artigo 3) e como un compromiso dos españois e das españolas a nivel nacional e internacional (preámbulo da Constitución española), identificando e avaliando o perigo das novas ameazas que xurdiron nos últimos tempos.
5. Coñecer a misión atribuída na Constitución española ás Forzas Armadas e a súa relación cos compromisos que España ten cos organismos internacionais a favor da seguridade e a paz, reflexionando acerca da importancia do dereito internacional para regular e limitar o uso e as aplicación da forza e do poder.

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

1. Identificar criterios que permitan avaliar, de xeito crítico e reflexivo, os proxectos científicos e tecnolóxicos, co fin de valorar a súa idoneidade en relación co respecto aos dereitos e valores éticos da humanidade.
2. Estimar a necesidade de facer cumprir unha ética deontolóxica a científicos/as, tecnólogos/as e outros/as profesionais.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

Bloque 1. A dignidade da persoa

- 1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza.
- 1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade.
- 1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

- 1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.
- 1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar.
- 1.3. Elabora unha presentación con soporte informático e audiovisual que ilustre os contidos máis sobresaíntes tratados no tema, e expón as súas conclusións de xeito argumentado.

- 2.1. Describe e avalúa o proceso de socialización global, mediante o que se produce a interiorización de valores, normas, costumes, etc.
- 2.2. Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema.
- 2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual.
- 2.4. Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás.

Bloque 3. A reflexión ética

- 1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa.
- 1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).
- 2.1. Describe e avalúa as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.
- 3.1. Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais.
- 3.2. Explica as características da ética kantiana (formal, universal e racional), así como a importancia da súa achega á ética universal.
- 3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa manifestación no imperativo categórico e as súas formulacións.

4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e as diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant.

4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elaborar unha presentación con soporte informático acerca das éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas.

Bloque 4. A xustiza e a política

1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).

2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.).

2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.).

Bloque 5. Os valores éticos, o Dereito e a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH)

- 1.1. Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia.
- 1.2. Debate acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, formulando solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxección de conciencia.
- 2.1. Procura información en internet co fin de definir os principais conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles (posición orixinal e veo de ignorancia, criterio de imparcialidade e función dos dous principios de xustiza que propón).
- 2.2. Realiza un xuízo crítico acerca da teoría de Rawls e explica a súa conclusión argumentada acerca dela.
- 3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar.
- 3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).
- 3.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc.
- 4.1. Diserta, en pequenos grupos, acerca da seguridade e a paz como un dereito fundamental das persoas, e aprecia a súa importancia para o exercicio do dereito á vida e á liberdade, elaborando e expresando as súas conclusións (artigo 3 da DUDH).
- 4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois e das españolas coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, amosando solidariedade coas vítimas da violencia.
- 4.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a seguridade no mundo actual (terrorismo,

desastres ambientais, catástrofes naturais, mafias internacionais, pandemias, ataques cibernéticos, tráfico de armas de destrución masiva, de persoas e de órganos, etc.).

5.1. Coñece, analiza e asume como cidadán ou cidadá os compromisos internacionais realizados por España en defensa da paz e a protección dos dereitos humanos, como membro de organismos internacionais (ONU, OTAN, UE, etc.).

5.2. Explica a importancia da misión das forzas armadas (artigo 15 da lei de defensa nacional) en materia de defensa e seguridade nacional, de dereitos humanos e de promoción da paz, e a súa contribución en situacións de emerxencia e axuda humanitaria, tanto nacionais como internacionais.

5.3. Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional, apreciando a importancia das organizacións internacionais que promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional fundamentado na DUDH.

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

1.1. Utiliza información de forma selectiva para atopar algúns criterios que cumpra ter en conta para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e as consecuencias persoais, sociais e ambientais que a súa aplicación poida ter.

2.1. Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control, e a aplicación dunha ética deontolóxica para científicas/os e tecnólogos/os e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valores éticos no mundo laboral, financeiro e empresarial.

ACTIVIDADES PARA CADA BLOQUE

Bloque 1. A dignidade da persoa

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 3. A reflexión ética

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 4. A xustiza e a política

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Proba escrita

Actividades da aula virtual

TEMPORALIZACIÓN.

- 1º TRIMESTRE: BLOQUES I e II
- 2º TRIMESTRE: BLOQUES III e IV
- 3º TRIMESTRE: BLOQUES V e VI

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA

- As diversas actividades propostas polo profesorado (traballo no caderno, traballo con textos, foros e actividades propostas na aula virtual, etc.) serán deseñadas en función de cada un dos estándares de aprendizaxe correspondentes a cada bloque temático. A realización destes exercicios suporá o 30% da nota da avaliación por trimestre.
- Farase unha proba escrita por trimestre no que se formularán preguntas respecto dos temas tratados en clase. Esta proba escrita suporá o 70% da nota do trimestre.
- A media aritmética das cualificacións resultantes en cada un dos trimestres, dará a nota final do curso. A puntuación mínima para facer esta media aritmética será dun 3 no trimestre. Os estudantes con algunha avaliación suspensa con menos dun 3, terá que realizar un exame de recuperación dos contidos non superados. Entenderase superada a materia se a/o estudante acada unha media aritmética dun 4,5.
- No caso de que algún estudante quede pendente para setembro deberá traer contestada unha relación de preguntas o día fixado para a recuperación (50%), facendo a maiores un exercicio de comentario de texto a partir dalgún dos fragmentos utilizados durante o curso (50%).

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

Algúns dos procedementos de avaliación utilizados serán os seguintes:

- Elaboración e comentario en grupo de cuestións previas.
- Realización de esquemas ou mapas conceptuais que recollan a articulación do tema e as relacións entre os conceptos principais.
- Elaboración dun vocabulario onde se recollan os termos básicos de cada bloque.
- Lecturas comprensivas de textos.
- Visionado e análise de películas e curtametraxes.
- Participación en debates con rigor na expresión oral.
- Elaboración de pequenos traballos de investigación, a partir de diferentes fontes de información.
- Elaboración de murais.

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN:

- Observación directa do alumno/a para avaliar o seu interese, participación e esforzo, así como o traballo individual.
- Actividades realizadas no caderno de clase: comentarios, esquemas, vocabulario, mapas conceptuais...
- Probas escritas que inclúan distintos tipos de actividades dirixidas a exercitar capacidades como a síntese, a análise, a comparación, a valoración persoal...
- Traballos trimestrais acerca dos núcleos temáticos que se vaian vendo.

CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA

Entendemos a educación como un proceso de desenvolvemento persoal e, por iso, a metodoloxía que pretendemos seguir estará acorde co período mental do alumnado nesta idade. Evitaremos unha aprendizaxe meramente repetitiva e memorística, para promover a participación activa do alumnado. Para isto, utilizaremos:

- Por unha parte, a estratexia de establecer conexións entre os coñecementos novos e aqueles que os alumnos xa teñen.
- Por outra parte, a participación activa do alumno no seu propio proceso de aprendizaxe.

De acordo co antedito, os dous polos do proceso de aprendizaxe serían:

Actividade do profesor:

- Introducción ó tema por parte da/o docente: esta contextualizará o tema a través de “cuestións previas” para deducir os preconceptos dos alumnos. Isto servirá para

‘organizar’ as unidades didácticas con conceptos suficientemente amplos como para servir de incluídos a todos os demais.

- Exposición informativa de todos os puntos máis relevantes do tema e das fontes de información (textos, documentais, etc.) coas que traballarán, ademais de guiar o traballo individual ou en grupos.

Actividades dos alumnos:

- Para asegurar esa conexión do alumno cos seus conceptos articularemos as unidades didácticas en torno a unha serie de textos breves e accesibles (ou outro tipo de fontes de información), guiados por preguntas, que permitan unha aproximación ós problemas plantexados. O traballo cos textos centrarase na comprensión e definición do vocabulario específico dos temas e no esforzo por determinar e expresar, oralmente e por escrito, a problemática que se presenta no texto, relacionándoa cos coñecementos xa adquiridos. Os textos irán dirixidos por preguntas que orienten a atención dos alumnos cara ás ideas fundamentais, facilitándolles a adquisición das técnicas básicas de comentario.

Ademais das explicacións do profesor e do traballo directo cos textos, propoñemos como actividades complementarias:

- Elaboración de esquemas ou mapas conceptuais que amosen a estrutura do tema; visionado de documentais ou películas relacionadas cos temas, acompañadas dunha guía para o comentario e o debate posterior; debates abertos sobre temas de actualidade e lecturas de libros ou capítulos de libros que sexan accesibles.

MATERIAIS E RECURSOS

Algúns dos materiais empregados ao longo do curso serán os seguintes:

- Libro de texto obrigatorio: *VLS - Valores Éticos, Aula 3D*, 4º ESO, Ed. Vicens Vives, 2015
- Aula virtual
- Materiais elaborados pola/o docente.
- Textos (lectura de obras e fragmentos relevantes nas diferentes materias).
- Prensa.
- Curtas, longametraxes.
- Materiais aportados polo propio alumnado.

FILOSOFÍA 1º BAC

INTRODUCCIÓN

A materia de Filosofía capacita o alumnado para o exercicio do pensamento crítico e independente, co que alcanzar unha mellor comprensión do mundo globalizado e de si mesma/o. Grazas a esta materia, as alumnas e os alumnos adquiren a aptitude de entretecer unha defensa racional e razoable da súa autonomía, da súa dignidade e dos seus dereitos nun contexto en vías de globalización. O pensamento filosófico achega os coñecementos teóricos e as destrezas prácticas para entender, analizar e propor solucións aos desafíos intelectuais e morais do século XXI. Asemade, a materia de Filosofía ofrece os fundamentos conceptuais dos principios e dos valores da paz e da seguridade mundiais: democracia, imperio da lei, dereitos humanos, tolerancia, xustiza, igualdade e liberdade. Os métodos filosóficos achegan enfoques plurais e contrastados que permiten albiscar saídas aos problemas que afectan a convivencia humana. A aprendizaxe do tratamento racional e dialogado destes asuntos disipa o recurso á violencia e á guerra, e fomenta a paz e a seguridade global e local.

Ademais, materia de Filosofía impulsa no alumnado o valor da indagación e a reflexión argumentada para descubrir prexuízos, xerar claridade respecto aos obxectivos e ao sentido da vida, valorar a calidade dos argumentos, detectar sofismas e falacias, resistir a presión arbitraria dos/das superiores e dos/das pares, atopar puntos de encontro entre posicións diferentes, humanizar as persoas con quen estamos obrigados/as a convivir. É por iso que o tratamento na aula desta materia ten que facer reflexionar ao alumnado sobre as razóns da presenza maioritariamente masculina na produción filosófica desde as súas orixes, ao tempo que debe dar visibilidade ao pensamento filosófico na muller.

A materia de Filosofía axuda a desmontar os argumentos das condutas baseadas nos valores da dominación e a vontade de poder que provocan crises ecolóxicas, económicas e humanas. A meditación filosófica esperta no alumnado o interese polas demais persoas, estimula a empatía para imaxinar os problemas que lles afectan e crea a capacidade para se emocionar moralmente. Mercé ao autocoñecemento que promove a filosofía, o alumnado pode chegar a recoñecer que a fragilidade, a debilidade e a

mortalidade non son aspectos negativos e odiosos da existencia humana, senón ocasións para a axuda mutua, a cooperación e a reciprocidade.

Por outra parte, grazas aos modelos diversos de pensamento filosófico, a materia de Filosofía estimula a deliberación sosegada sobre as decisións que rexen a vida cotiá individual e colectiva, e impulsa a tomar iniciativas razoables. Nunha sociedade democrática avanzada, o alumnado debe formarse para aplicar o pensamento crítico á análise de principios económicos e políticos, sopesar teorías sobre a liberdade e a xustiza social, recoñecer a interacción dos fenómenos naturais e sociais, avaliar o impacto ético e social da tecnociencia e gozar con autonomía dos produtos artísticos. A materia de Filosofía proporciona a visión e a comprensión holística necesaria para realizar estas tarefas. O alumnado educado filosoficamente é, daquela, activo, curioso, argumentativo, creativo, comprometido e innovador.

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

Competencia en comunicación lingüística. Ademais da obviedade que representa o elemento comunicativo na aprendizaxe e desenvolvemento da actividade filosófica, podemos resaltar como a filosofía contribúe a potenciar as cinco dimensións da competencia en comunicación lingüística. O compoñente lingüístico ten o seu referente no propio uso do sistema simbólico da linguaxe, o seu correcto e funcional uso da semántica e da etimoloxía como ferramentas de transmisión e recepción de mensaxes precisas. En este mesmo aspecto, o estudo e exercicio da lóxica formal apórtalle xerarquización sintáctica e síntese gramatical. O compoñente pragmático-discursivo reflíctese na filosofía en tres aspectos fundamentais: o sociolingüístico permite ao alumnado producir e recibir mensaxes en diferentes contextos sociais, o intercambio de argumentos filosóficos dá sentido ao espírito de mobilidade social e de xustiza; complementa todo o anterior o uso dos diferentes xéneros discursivos e a interacción das funcións comunicativas, marcando así o aspecto pragmático e discursivo evidentes, por exemplo, na habilidade retórica. O compoñente estratéxico está estreitamente ligado ao anterior. Expoñer, debater ou refutar son destrezas inherentes á filosofía que permiten ao individuo superar as dificultades e resolver os problemas que xorden no acto comunicativo. A responsabilidade social do ser humano como filósofo ou cidadán á hora de documentarse, comprender, escoitar ou escribir traducirase en eficacia comunicativa, concurrente cara ao seu desenvolvemento

cognitivo, metacognitivo e socioafectivo, necesarios tanto para a aprendizaxe das linguas estranxeiras como para a valoración e perfeccionamiento do uso da súa lingua materna. O compoñente socio-cultural da competencia en comunicación lingüística está presente no carácter universal dos contidos e a actitude de “diálogo cultural”. O compoñente persoal intervén na interacción comunicativa en tres dimensións: a actitude, a motivación e os trazos de personalidade. Modúlase desde o coñecemento e valoración de todos os contidos de carácter epistemolóxico relativos á propia materia e especialmente aqueles emanados da ética.

Estándares de aprendizaxe: B.1.2.1.; B.2.3.2.; B.2.4.1.; B.2.5.1.; B.3.1.1.; B.3.3.1.; B.4.2.2.; B.5.1.1.; B.5.5.2.; B.5.5.3.; B.5.7.1.; B.5.7.2.; B.6.3.4.; B.6.4.2.; B.6.7.1.; B.6.9.1.; B.6.13.1.; B.6.15.1.; B.6.15.2.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía. A nivel xeral a filosofía comprende nos seus propios protagonistas unha combinación interdisciplinar evidente, Tales, Pitágoras, Descartes, Leibniz, son algúns dos “filósofos matemáticos” fundamentais na cultura occidental. Pero máis aló do estritamente académico da ciencia e do cálculo, a filosofía sérvese dos conceptos e procedementos científico-matemáticos; explicitamente no desenvolvemento das táboas de verdade da lóxica proposicional e de forma aplicada na presentación e interpretación de datos. Correntes como o positivismo e o neopositivismo, ou todo o debate bioético, inclúen actitudes e valores relacionados coa asunción de criterios éticos asociados á ciencia e á tecnoloxía propios destas competencias. Son materia da filosofía os ámbitos seguintes: Sistemas físicos, o estudo da realidade, da forma e a sustancia. Sistemas biolóxicos, a dimensión biolóxica do ser humano. Sistemas da terra e do espazo, desde a orixe do universo á aparición da autoconciencia. Sistemas tecnolóxicos, articuladores dos cambios sociais, e catalizadores da sociedade moderna.

Estándares de aprendizaxe: B.3.4.1.; B.3.4.2.; B.3.4.3.; B.3.5.1.; B.3.6.1.; B.3.7.1.; B.4.3.1.; B.4.3.2.; B.4.3.3.; B.4.5.1.; B.5.2.1.; B.5.8.1.

Competencia dixital. A actitude crítica e a admiración son elementos fundamentais para o nacemento do saber filosófico e, nese sentido, as posibilidades que abre o desempeño da competencia dixital son irrefutables. Si a iso sumamos o aspecto creativo, atopámonos cun alumnado capaz de expresar, con espontaneidade e intención estética, diferentes argumentos filosóficos en varios formatos dixitais. O discurso filosófico inclúe un uso

crítico e seguro das tecnoloxías da información, recoñecendo tanto o dereito á liberdade de expresión como o dereito á privacidade, analiza o valor da comunicación para alcanzar os obxectivos relacionados co traballo, a empleabilidade, a aprendizaxe, o uso do tempo libre, a inclusión e a socialización, ensinando a preservala do uso propagandístico e totalitario.

Estándares de aprendizaxe: B.1.3.1.; B.3.2.2.; B.3.7.2.; B.4.4.1.; B.5.3.3.; B.6.12.1.

Competencia de aprender a aprender. Esta competencia caracterízase pola habilidade para iniciar, organizar e persistir na aprendizaxe. O factor persoal e cotián da filosofía debe ser o enlace motivador que articule esta competencia na materia. A comparación do estudado en filosofía co propio ser de cada persoa invita a construír un mapa persoal definitorio que toma forma ao ser compartido cos demais, mediante calquera tipo de expresión. A transmisión debe ser o paso previo á aprendizaxe de formas éticas que contribúan a unha convivencia humana universal.

Estándares de aprendizaxe: B.1.1.1.; B.1.3.2.; B.1.4.1.; B.2.1.1.; B.4.1.1.; B.4.2.3.; B.4.2.4.; B.4.5.2.; B.6.9.2.; B.6.14.1.; B.6.16.2.

Competencia social e cívica. Cada un destes dous ámbitos competenciais son, en si mesmos e en combinación, temas tratados pola filosofía desde as súas orixes. Tanto esta competencia clave como as ramas da ética e a filosofía política, intentan axuntar o interese por profundar e garantir a participación no funcionamento democrático da sociedade, tanto no ámbito público como privado, e preparar ás persoas para exercer a cidadanía democrática. Todo iso baséase en valores cívicos comprendidos nos criterios de avaliación: comunicación construtiva, tolerancia, asertividade, confianza e empatía. A Constitución española e a Carta dos Dereitos Fundamentais da Unión europea serán obras de referencia para recoñecer os conceptos de democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e dereitos humanos e civís a partir dos cales desenvolver dinámicas colectivas e individuais de asunción e interiorización da hospitalidade cultural e o respecto activo.

Estándares de aprendizaxe: B.1.2.1.; B.1.3.1.; B.2.1.2.; B.3.2.2.; B.3.5.1.; B.3.7.2.; B.5.3.1.; B.5.3.3.; B.5.4.1.; B.6.1.1.; B.6.2.1.; B.6.3.1.; B.6.3.3.; B.6.4.1.; B.6.5.1.; B.6.5.2.; B.6.5.3.; B.6.5.4.; B.6.6.1.; B.6.7.1.; B.6.10.1.; B.6.12.1.; B.6.16.1.; B.6.18.1.; B.6.20.1.; B.6.22.1.; B.6.22.2.; B.6.23.1.

Competencia de sentido de iniciativa e espírito emprendedor. A contribución da filosofía a esta materia abarca a proxección do individuo a nivel persoal e social, así como

nos ámbitos académicos e laborais. É a ética a que, nesta competencia, encárgase de reconducir os proxectos e aproveitamento de oportunidades en función dun interese de solidariedade universal e non só grupal. Os desempeños desta competencia constitúen un conxunto complexo e complementario que a presentan como a contorna oportuna da filosofía aplicada, polo que nela existe de interacción das seis principais ramas da filosofía.

Estándares de aprendizaxe: B. 5.3.2.; B.6.3.1.; B.6.3.2.; B.6.16.1.; B.6.17.1.; B.6.18.1.; B.6.19.1.; 6.21.1.

Competencia de conciencia e expresións culturais. A transversalidade que a filosofía ofrece a esta competencia demostra dúas facetas complementarias e en ocasións antagónicas da filosofía. Atopámonos por unha banda co estudo dos pensadores e as características culturais das diferentes etapas e movementos ao longo da historia, e por outro, coa aplicación e a herdanza que todos eles aportaron á realidade da sociedade e do ser humano actual.

Estándares de aprendizaxe: B.2.1.2.; B.2.3.1.; B.3.2.1.; B.4.2.1.; B.5.2.2.; B.5.3.1.; B.5.3.2.; B.5.5.1.; B.5.6.1.; B.6.1.2.; B.6.5.1.; B.6.8.1.; B.6.9.1.; B.6.9.2.; B.6.10.1.; B.6.11.1.; B.6.11.2.; B.6.11.3.; B.3.16.3.

OBXECTIVOS DA ETAPA (comúns para 1º e 2º de Bacharelato):

O bacharelato contribuirá a desenvolver no alumnado as capacidades que lle permitan:

- Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.
- Consolidar unha madurez persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico.
- Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación

das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.

- Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.
- Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.
- Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución.
- Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.
- Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.
- Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social, e impulsar condutas e hábitos saudables.
- Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.
- Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

CONTIDOS

Bloque I. Contidos transversais.

- 1 Textos filosóficos e pertencentes a outras ramas do saber relacionados coas temáticas filosóficas estudadas.
- 2 Composición escrita de argumentos de reflexión filosófica e de discursos orais, manexando as regras básicas da retórica e a argumentación.
- 3 Uso dos procedementos de traballo intelectual (incluíndo os das tecnoloxías da información e da comunicación) adecuados á filosofía, en especial a asimilación e o uso rigoroso do léxico relacionado cos temas filosóficos estudados.
- 4 Uso dos procedementos de traballo intelectual (incluíndo os das tecnoloxías da información e da comunicación) adecuados á filosofía, en especial a asimilación e o uso rigoroso do léxico relacionado cos temas filosóficos estudados.

Bloque II. O saber filosófico.

- 1 Filosofía: sentido, necesidade e historia.
- 2 Saber racional. Explicación prerracional: mito e maxia. Explicación racional: razón e sentidos.
- 3 Funcións e vixencia da filosofía.
- 4 Disciplinas teórico-prácticas do saber filosófico.
- 5 Racionalidade teórica e práctica.
- 6 O saber filosófico a través da súa historia. Características da filosofía.

Bloque III. O coñecemento

- 1 Teoría do coñecemento.
- 2 Graos e ferramentas do coñecer: razón, entendemento e sensibilidade.
- 3 Abstracción.
- 4 Problemas implicados no coñecer: posibilidades, límites e intereses; o irracional.
- 5 Problema filosófico do coñecemento.
- 6 A verdade como propiedade das cousas. A verdade como propiedade do entendemento: coherencia e adecuación.
- 7 Algúns modelos filosóficos de explicación do coñecemento e o acceso á verdade.
- 8 Filosofía, ciencia e tecnoloxía. Filosofía da ciencia.

- 9 Obxectivos e instrumentos da ciencia.
- 10 Método hipotético-dedutivo.
- 11 Investigación científica na modernidade e na época contemporánea: das matemáticas e a técnica como ferramentas de coñecemento e interpretación fundamentais á reformulación dos conceptos clásicos.
- 12 Técnica e tecnoloxía: saber e praxe.
- 13 Reflexións filosóficas sobre o desenvolvemento científico e tecnolóxico: o problema da indución.
- 14 Visión aristotélica do quefacer científico.
- 15 Relación entre filosofía e ciencia.

Bloque IV. A realidade

- 1 A metafísica como explicación teórica da realidade.
- 2 Pregunta polo ser como punto de partida da Filosofía. Platón fronte a Aristóteles.
- 3 Interrogación metafísica sobre a verdadeira realidade: problema da aparencia e a realidade.
- 4 Pregunta pola orixe e a estrutura do real.
- 5 Caracterización da realidade: cambio ou permanencia, substancialismo estático fronte ao devir. Esencialismo e existencialismo.
- 6 Necesidade de categorizar racionalmente o real.
- 7 Cosmovisións científicas sobre o universo. A filosofía da natureza como admiración filosófica pola natureza.
- 8 Paradigma cualitativo organicista: universo aristotélico.
- 9 Universo máquina: visión mecanicista na Modernidade. Supostos epistemolóxicos do modelo heliocéntrico: procura das leis universais dun universo infinito. Determinismo, regularidade, conservación, economía e continuidade.
- 10 Visión contemporánea do Universo.
- 11 Reencontro da filosofía e a física na teoría do caos.

Bloque V. O ser humano desde a filosofía

- 1 A reflexión filosófica sobre o ser humano e o sentido da existencia: antropoloxía filosófica.
- 2 Implicacións filosóficas da evolución. Filosofía e bioloxía.
- 3 A dialéctica natureza-cultura no proceso de antropoxénese e de construción da identidade propia humana.
- 4 Visión grega. Heroe homérico: concepto socrático. Dualismo platónico. Animal racional e político aristotélico. Materialismo e individualismo helenista.
- 5 Pensamento medieval: creación á imaxe divina; nova concepción do corpo e a alma, da morte e da liberdade.
- 6 Renacemento: antropocentrismo e humanismo.
- 7 Modernidade e século XIX: razón, emocións e liberdade.
- 8 O ser humano na filosofía contemporánea.
- 9 Visións filosóficas orientais: budismo, taoísmo e hinduísmo.
- 10 Algunhas claves sobre o sentido da existencia humana.
- 11 Cuestión do sentido, a esencia e a existencia, o eu, a liberdade, a morte, o destino, o azar, a historia e a necesidade de transcendencia.
- 12 Reflexión filosófica sobre o corpo.
- 13 Teorías filosóficas sobre a relación entre mente e corpo.

Bloque VI. A racionalidade práctica

- 1 Orixe da ética occidental: Sócrates fronte aos sofistas.
- 2 A ética como reflexión sobre a acción moral: carácter, conciencia e madureza moral.
- 3 Principais teorías sobre a moral humana.
- 4 Procura da felicidade.
- 5 A boa vontade: Kant.
- 6 A xustiza como virtude ético-política.
- 7 Relativismo e universalismo moral.
- 8 Fundamentos filosóficos do Estado.
- 9 Principais interrogantes da filosofía política.
- 10 A xustiza segundo Platón.

- 11 O convencionalismo nos sofistas.
- 12 Realismo político: Maquiavelo.
- 13 Contractualismo: Hobbes, Locke, Rousseau e Montesquieu.
- 14 A paz perpetua de Kant.
- 15 Fundamentos filosóficos do capitalismo no século XIX. John Stuart Mill. Alienación e ideoloxía segundo Marx.
- 16 Disputa política entre Popper e a escola de Frankfurt.
- 17 Función do pensamento utópico.
- 18 Legalidade e lexitimidade.
- 19 Capacidade simbólica. E. Cassirer.
- 20 Creatividade. H. Poincaré.
- 21 Estética filosófica: función e características.
- 22 A arte como instrumento de comprensión e expresión simbólica da realidade.
- 23 A estética filosófica e a capacidade simbólica do ser humano. A realidade desde a arte, a literatura e a música.
- 24 Relación da arte coa ética, co coñecemento e coa técnica.
- 25 Sentimento, experiencia e xuízo estético. Beleza. Creación artística e sociedade. Abstracción artística e pensamento metafísico. A arte como xustificación ou como crítica da realidade.
- 26 Filosofía e arte. Filosofía e literatura. Filosofía e música.
- 27 Retórica, argumentación e lóxica: a comunicación desde a filosofía.
- 28 Importancia da comunicación e a súa relación coa linguaxe, a verdade e a realidade.
- 29 Lóxica proposicional.
- 30 Retórica e composición do discurso.
- 31 Argumentación: regras e ferramentas do diálogo e a demostración de argumentos.
- 32 Filosofía da linguaxe: o problema filosófico dos conceptos universais e o erro argumentativo da xeneralización apresurada.
- 33 A filosofía e a empresa como proxecto racional.
- 34 O modo metafísico de preguntar para deseñar un proxecto vital e de empresa.
- 35 Os procesos de cuestionamento e a importancia da definición de obxectivos.

- 36 Proceso de análise racional do conxunto dun sistema, dos elementos que o integran e da orde racional que subxace á estrutura lóxica dun proxecto, vital e empresarial.
- 37 Importancia do diálogo e da defensa argumentativa de proxectos, fins e medios.
- 38 Deseño dun proxecto vital e laboral. Papel da Estética no desenvolvemento do pensamento creativo e innovador.
- 39 Importancia da ética para establecer o sistema de valores no traballo.
- 40 Razón crítica en tanto que reguladora da acción humana.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Bloque I. Contidos transversais.

- 1 Ler comprensivamente e analizar de forma crítica textos significativos e breves, pertencentes a pensadores/as destacados/as.
- 2 Argumentar e razoar os propios puntos de vista sobre as temáticas estudadas na unidade, de forma oral e escrita, con claridade e coherencia.
- 3 Seleccionar e sistematizar información obtida de distintas fontes.
- 4 Analizar e argumentar sobre formulacións filosóficas, elaborando de xeito colaborativo esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles, mediante o uso de medios e plataformas dixitais.

Bloque II. O saber filosófico.

- 1 Coñecer e comprender a especificidade e a importancia do saber racional en xeral e do filosófico en particular, en tanto que saber de comprensión e interpretación da realidade, valorando que a filosofía é, á vez, un saber e unha actitude que estimula a crítica, a autonomía, a creatividade e a innovación.
- 2 Identificar as dimensións teórica e práctica da filosofía, os seus obxectivos, as características, as disciplinas, os métodos e as funcións, relacionándoa paralelamente con outros saberes de comprensión da realidade.

- 3 Contextualizar histórica e culturalmente as problemáticas analizadas e expresar por escrito as achegas máis importantes do pensamento filosófico desde a súa orixe, identificando os principais problemas formulados e as solucións achegadas, e argumentando as propias opinións ao respecto.
- 4 Comprender e utilizar con precisión o vocabulario filosófico fundamental, realizando un glosario de termos de xeito colaborativo mediante as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías.
- 5 Analizar de maneira crítica fragmentos de textos significativos e breves sobre a orixe, a caracterización e a vixencia da filosofía, identificando as problemáticas e solucións expostas, distinguindo as teses principais e a orde de argumentación, relacionando os problemas formulados nos textos co estudado na unidade e coa presentación doutros intentos de comprensión da realidade, como o científico e o teolóxico, ou outros tipos de filosofía, como a oriental.

Bloque III. O coñecemento.

- 1 Coñecer de modo claro e ordenado as problemáticas implicadas no proceso do coñecemento humano, analizadas desde o campo filosófico, os seus graos, as ferramentas e as fontes, e expor por escrito os modelos explicativos do coñecemento máis significativos.
- 2 Explicar e reflexionar sobre o problema do acceso á verdade, identificando as problemáticas e as posturas filosóficas que xurdiron en torno ao seu estudo.
- 3 Analizar de forma crítica fragmentos de textos significativos sobre a análise filosófica do coñecemento humano, os seus elementos, as súas posibilidades e os seus límites, valorando os esforzos por alcanzar unha aproximación á verdade arredándose do dogmatismo, da arbitrariedade e dos prexuízos.
- 4 Coñecer e explicar a función da ciencia, os seus modelos de explicación, as súas características, os seus métodos e a tipoloxía do saber científico, expondo as diferenzas e as coincidencias do ideal e a investigación científica co saber filosófico, como pode ser a problemática da obxectividade ou a adecuación teoría-realidade, argumentando as propias opinións de xeito razoado e coherente.

- 5 Relacionar e identificar as implicacións da tecnoloxía, en tanto que saber práctico transformador da natureza e da realidade humana, reflexionando, desde a filosofía da tecnoloxía, sobre as relacións coa ciencia e cos seres humanos.
- 6 Analizar de xeito crítico fragmentos de textos filosóficos sobre a reflexión filosófica acerca da ciencia, a técnica e a filosofía, identificando as problemáticas e as solucións propostas, distinguindo as teses principais e a orde da argumentación, relacionar os problemas formulados nos textos co estudado na unidade e razoar a postura propia.
- 7 Entender e valorar a relación entre a filosofía e a ciencia.

Bloque IV. A realidade.

- 1 Recoñecer e valorar a metafísica, disciplina que estuda a realidade en tanto que totalidade, distinguíndoa das ciencias, que versan sobre aspectos particulares desta.
- 2 Coñecer e explicar, desde un enfoque metafísico, os principais problemas que presenta a realidade.
- 3 Coñecer e comparar as explicacións dadas desde as grandes cosmovisións sobre o universo.
- 4 Elaborar táboas e/ou mapas conceptuais comparando os caracteres adxudicados historicamente ao Universo, entendido como totalidade do real, contextualizando historicamente e culturalmente cada cosmovisión e ampliando información mediante internet e/ou fontes bibliográficas.
- 5 Ler e analizar de xeito crítico textos filosóficos, epistemolóxicos e científicos sobre a comprensión da realidade, tanto desde o plano metafísico como desde o físico, usando con precisión os termos técnicos estudados, relacionar os problemas presentados nos textos co estudado nas unidades e razoar a postura propia.

Bloque V. O ser humano desde a filosofía.

- 1 Recoñecer en que consiste a antropoloxía filosófica.
- 2 Coñecer e explicar as implicacións filosóficas da evolución, en relación cos contidos metafísicos e cos/coas pensadores/as xa estudados/as.

- 3 Recoñecer e reflexionar, de maneira argumentada, sobre a interacción dialéctica entre o compoñente natural e o cultural que caracterizan o ser humano como tal, sendo o culturalmente adquirido condición para a innovación e a creatividade que caracterizan a especie.
- 4 Valorar os coñecementos adquiridos nesta unidade, rexeitando os prexuízos tanto etnocéntricos como por motivos físicos, e tamén as actitudes de intolerancia, inxustiza e exclusión.
- 5 Coñecer e reflexionar sobre as concepcións filosóficas sobre o ser humano como tal que se viñeron dando ao longo da filosofía occidental, comparando semellanzas e diferenzas entre as sucesivas formulacións, analizando criticamente a influencia do contexto sociocultural na concepción filosófica, e valorando algunhas formulacións diverxentes que abriron camiño cara á consideración actual da persoa.
- 6 Comparar a visión filosófica occidental do ser humano coa visión filosófica oriental, o budismo, o taoísmo e o hinduísmo, e argumentar as opinións propias sobre semellanzas e diferenzas.
- 7 Disertar, de forma oral e escrita, sobre as temáticas intrinsecamente filosóficas no ámbito do sentido da existencia, como poden ser a cuestión do sentido, a esencia e a existencia, o eu, a liberdade, a morte, o destino, o azar, a historia ou a necesidade de transcendencia, entre outras.
- 8 Coñecer algunhas teorías filosóficas occidentais sobre o corpo humano, e reflexionar de xeito colaborativo e argumentar acerca dos puntos de vista propios.

Bloque VI. A racionalidade práctica.

- 1 Identificar a especificidade da razón na súa dimensión práctica, en tanto que orientadora da acción humana.
- 2 Recoñecer o obxecto e función da ética.
- 3 Coñecer e explicar as principais teorías éticas sobre a xustiza e a felicidade, e sobre o desenvolvemento moral.

- 4 Explicar a función, as características e os principais interrogantes da filosofía política, como a orixe e a lexitimidade do Estado, as relacións entre o individuo e o Estado ou a natureza das leis.
- 5 Coñecer as teorías e os conceptos filosóficos principais que estiveron na base da construción da idea de Estado e das súas funcións, apreciando o papel da filosofía como reflexión crítica.
- 6 Disertar de xeito oral e escrito sobre a utilidade do pensamento utópico, analizando e valorando a súa función, para propor posibilidades alternativas, proxectar ideas innovadoras e avaliar o xa experimentado.
- 7 Distinguir os conceptos de legalidade e lexitimidade.
- 8 Recoñecer a capacidade simbólica como elemento distintivo da especie humana.
- 9 Coñecer o campo da estética, reflexionando sobre as contribucións filosóficas realizadas por tres das construcións simbólicas culturais fundamentais.
- 10 Relacionar a creación artística con outros campos como o da ética, o coñecemento e a técnica.
- 11 Analizar textos en que se comprenda o valor da arte, a literatura e a música como vehículos de transmisión do pensamento filosófico, utilizando con precisión o vocabulario específico propio da estética filosófica.
- 12 Reflexionar por escrito sobre algunha das temáticas significativas estudadas, argumentando as propias posicións, e ampliar en internet a información aprendida.
- 13 Entender a importancia da comunicación para o desenvolvemento do ser humano e as sociedades.
- 14 Coñecer en que consiste a lóxica proposicional e apreciar o seu valor para amosar o razoamento correcto e a expresión do pensamento como condición fundamental para as relacións humanas.
- 15 Coñecer as dimensións que forman parte da composición do discurso retórico, e aplicarlas na composición de discursos.
- 16 Coñecer e utilizar as regras e as ferramentas básicas do discurso baseado na argumentación demostrativa.
- 17 Coñecer as posibilidades da filosofía na creación dun proxecto, en xeral, e no ámbito empresarial en particular, e valorar o seu papel potenciador da análise, a reflexión e o diálogo.

- 18 Comprender a importancia do modo de "preguntar radical" da metafísica para proxectar unha idea ou un proxecto vital ou empresarial, facilitando os procesos de cuestionamento e definición das preguntas radicais e as respostas a estas.
- 19 Comprender o valor da teoría do coñecemento, a razón crítica e a lóxica para introducir racionalidade na orixe e no desenvolvemento dun proxecto.
- 20 Valorar as técnicas do diálogo filosófico, a argumentación e a retórica para organizar a comunicación entre as partes e a resolución de negociacións e de conflitos, para xerar diálogo baseado na capacidade de argumentar correctamente, para definir e comunicar correctamente o obxectivo dun proxecto.
- 21 Valorar a capacidade da estética filosófica para favorecer o pensamento creativo e innovador que permite adaptarse e anticiparse aos cambios, xerando innovación e evitando o estancamento, valorando así a función e a importancia das persoas emprendedoras e innovadoras para a construción e o avance dunha cultura, e a transformación da realidade.
- 22 Comprender e apreciar a función axiolóxica da ética para establecer un sistema de valores que permita mellorar o clima laboral, comprendendo que os valores éticos son clave para lograr o equilibrio entre innovación, sustentabilidade e competitividade.
- 23 Coñecer e valorar a importancia da razón crítica para o avance dun proxecto persoal e colectivo.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES

Bloque I. Contidos transversais

- 1.1. Analiza de xeito crítico textos pertencentes a pensadores/as destacados/as, identifica a problemática e as solucións expostas (distinguindo as teses principais e a orde da argumentación) e relaciona os problemas propostos nos textos co estudado na unidade, e/ou co achegado por outros/as filósofos/as ou correntes, e/ou con saberes distintos da filosofía.
- 2.1. Argumenta e razoa as súas opinións de forma oral e escrita, con claridade e coherencia, e demostrando un esforzo creativo e educativo na valoración persoal dos problemas filosóficos analizados.

3.1. Selecciona e sistematiza información obtida tanto de libros específicos como de internet, usando as posibilidades das novas tecnoloxías para consolidar e ampliar a información.

3.2. Elabora listas de vocabulario de conceptos e comprende o seu significado, aplícaos con rigor e organízalos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía.

4.1. Elabora con rigor esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas, etc., amosando a comprensión dos eixes conceptuais estudados.

Bloque II. O saber filosófico

1.1. Recoñece as preguntas e os problemas que veñen caracterizando a filosofía desde a súa orixe, comparando coa formulación doutros saberes, como o científico ou o teolóxico.

1.2. Explica a orixe do saber filosófico diferenciándoo dos saberes prerracionais, como o mito ou a maxia.

2.1. Identifica, relaciona e distingue as vertentes práctica e teórica do labor filosófico, así como as disciplinas que conforman a filosofía.

3.1. Recoñece as principais problemáticas filosóficas características de cada etapa cultural europea.

3.2. Expresa por escrito as teses fundamentais dalgunhas das correntes filosóficas máis importantes do pensamento occidental.

4.1. Comprende e usa con rigor conceptos filosóficos como razón, sentidos, mito, logos, arché, necesidade, continxencia, causa, existencia, metafísica, lóxica, gnoseoloxía, obxectividade, dogmatismo, criticismo, etc.

5.1. Le e analiza de xeito crítico fragmentos de textos breves e significativos sobre a orixe da explicación racional e acerca das funcións e as características do pensamento filosófico, pertencentes a pensadores/as, que identifiquen as problemáticas filosóficas formuladas.

Bloque III. O coñecemento.

1.1. Identifica e expresa de xeito claro e razoado os elementos e as problemáticas que implica o proceso do coñecemento da realidade, como é o dos seus graos, as súas posibilidades e os seus límites.

2.1. Coñece e explica teorías acerca do coñecemento e a verdade, como son o idealismo, o realismo, o racionalismo, o empirismo, o perspectivismo, o consenso ou o escepticismo, e contrasta semellanzas e diferenzas entre os conceptos clave que manexan.

2.2. Explica e contrasta criterios e teorías sobre a verdade, tanto no plano metafísico como no gnoseolóxico, usando con rigor termos como gnoseoloxía, razón, sentidos, abstracción, obxectividade, certeza, dúbida, evidencia, escepticismo, autoridade, probabilidade, prexuízo, coherencia, adecuación, consenso, incerteza, interese, irracional, etc., e construír un glosario de conceptos de xeito colaborativo, usando internet.

3.1. Analizar fragmentos de textos breves de Descartes, Hume, Kant, Nietzsche, Ortega y Gasset, Habermas, Popper, Kuhn ou Michel Serres, entre outros.

4.1. Explica os obxectivos, as funcións e os principais elementos da ciencia, manexando termos como feito, hipótese, lei, teoría ou modelo.

4.2. Constrúe unha hipótese científica, identifica os seus elementos e razoa a orde lóxica do proceso de coñecemento.

4.3. Usa con rigor termos epistemolóxicos como indución, hipotético-dedutivo, método, verificación, predición, realismo, causalidade, obxectividade, relatividade, caos e indeterminismo, entre outros.

5.1. Extrae conclusións razoadas sobre a inxenuidade humana por transformar e dominar a natureza, póndoa ao servizo do ser humano, así como das consecuencias desta actuación, e participa de debates acerca das implicacións da tecnoloxía na realidade social.

6.1. Analiza fragmentos de textos breves e significativos de pensadores como Aristóteles, Popper, Kuhn, B. Russell, A. F. Chalmers ou J. C. Borrón, entre outros.

7.1. Identifica e reflexiona de forma argumentada acerca de problemas comúns aos campos filosófico e científico, como son o problema dos límites e as posibilidades do coñecemento, a cuestión da obxectividade e a verdade, a racionalidade tecnolóxica, etc.

7.2. Investiga e selecciona información en internet, procedente de fontes solventes, sobre as problemáticas citadas, e realiza un proxecto de grupo sobre algunha temática que afonde na interrelación entre a filosofía e a ciencia.

Bloque IV. A realidade.

1.1. Coñece o que é a metafísica e usa a abstracción para comprender os seus contidos e a súa actividade, razoando sobre eles.

2.1. Describe as principais interpretacións metafísicas e os problemas que suscita o coñecemento metafísico da realidade.

2.2. Comprende e utiliza con rigor conceptos metafísicos como ser, sistema metafísico, realidade, aparencia, materia e espírito, unidade, dualidade, multiplicidade, devir, necesidade, continxencia, transcendencia, categoría e abstracción, materialismo, espiritualismo, existencialismo ou esencialismo, entre outros.

2.3. Realiza unha análise crítica ante teorías metafísicas diverxentes de interpretación da realidade.

2.4. Analiza e comprende fragmentos de textos breves e significativos sobre as problemáticas metafísicas que presenta a realidade, de pensadores como Platón, Aristóteles, Tomás de Aquino, Descartes, Marx, Nietzsche, etc., comparando e establecendo semellanzas e diferenzas entre os enfoques, e disertando coherentemente sobre as posturas históricas.

3.1. Explica e compara dúas das grandes cosmovisións do Universo: o paradigma organicista aristotélico e o modelo mecanicista newtoniano.

3.2. Describe os caracteres esenciais das interpretacións relativista e cuántica contemporáneas da realidade, explicando as implicacións filosóficas asociadas a eses caracteres.

3.3. Usa con rigor termos epistemolóxicos e científicos como cosmovisión, paradigma, Universo, natureza, finalismo, organicismo, determinismo, orde, causalidade, conservación, principio, mecanicismo, materia, relatividade, cuántica, espazo, tempo, azar, determinismo, indeterminismo, probabilidade, gaia e caos, entre outros.

4.1. Elabora esquemas, táboas e/ou mapas conceptuais que comparen os caracteres adxudicados historicamente ao Universo, entendido como totalidade do real,

contextualizando historicamente e culturalmente cada cosmovisión e ampliando información mediante internet e/ou fontes bibliográficas.

5.1. Analiza textos filosóficos e científicos, clásicos e contemporáneos, que aborden as mesmas problemáticas, e investigar a vixencia das ideas expostas.

5.2. Reflexiona sobre as implicacións filosóficas que afectan a visión do ser humano en cada cosmovisión filosófico-científica estudada, e argumenta as súas propias ideas de xeito razoado e creativo.

Bloque V. O ser humano desde a filosofía.

1.1. Utilizar con rigor vocabulario específico da temática, como evolución, dialéctica, proceso, progreso, emerxencia, azar, selección natural, apto, reduccionismo, creacionismo, evolución cultural, vitalismo, determinismo xenético, natureza e cultura.

2.1. Coñece e explica as consideracións filosóficas implicadas na teoría da evolución, como a consideración dinámica e dialéctica da vida ou o indeterminismo, entre outras.

2.2. Analiza fragmentos breves e significativos de E. Morin, K. Popper, R. Dawkins, J. Mosterín, A. Gehlen, M. Harris ou M. Ponty, entre outros.

3.1. Identifica e expón en que consiste o compoñente natural innato do ser humano, e a súa relación cos elementos culturais que xorden nos procesos de antropoxénese e humanización, dando lugar á identidade propia do ser humano.

3.2. Diserta sobre o ser humano en tanto que resultado da dialéctica evolutiva entre o xeneticamente innato e o culturalmente adquirido, condición para a innovación e a capacidade creativa que caracterizan a nosa especie.

3.3. Localiza información en internet acerca das investigacións actuais sobre a evolución humana, e reflicte a información seleccionada e sistematizada de xeito colaborativo.

4.1. Argumenta con coherencia, baseándose nos datos obxectivos aprendidos, sobre as implicacións de adoptar prexuízos etnocéntricos para xulgar os seres humanos e as culturas.

5.1. Contrasta e relaciona as principais concepcións filosóficas que se viñeron dando historicamente sobre o ser humano.

5.2. Analiza de xeito crítico textos significativos e breves dos grandes pensadores.

5.3. Usa con rigor termos como dualismo e monismo antropológico, areté, mente, corpo, espírito, creacionismo, antropocentrismo, teocentrismo, alma, humanismo, persoa, dignidade, sentido, estado de natureza, estado de civilización, existencia, liberdade, emoción, paixón, determinismo, alienación, nihilismo, existencia, inconsciente, morte, historia ou transcendencia, entre outros.

6.1. Contrasta e relaciona as principais concepcións filosóficas que se viñeron dando historicamente no contexto da filosofía occidental sobre o ser humano, coa visión filosófica oriental, o budismo, o taoísmo e o hinduísmo.

7.1. Diserta, de xeito oral e escrito, sobre as grandes cuestións metafísicas que lle dan sentido á existencia humana.

7.2. Argumenta e razoa, de xeito oral e escrito, acerca dos puntos de vista propios sobre o ser humano, desde a filosofía e sobre diferentes temáticas filosóficas relacionadas co sentido da existencia humana.

8.1. Coñece as teorías filosóficas da relación entre mente e corpo (monismo, dualismo e emerxentismo), e argumenta sobre esas teorías comparando semellanzas e diferenzas, de forma colaborativa.

Bloque VI. A racionalidade práctica.

1.1. Recoñece a función da racionalidade práctica para dirixir a acción humana, aínda recoñecendo os seus vínculos ineludibles coa razón teórica e a intelixencia emocional.

1.2. Explica a orixe da ética occidental no pensamento grego, contrastando, de forma razoada, a concepción socrática coa dos sofistas.

2.1. Explica e razoa acerca do obxecto e a función da ética.

3.1. Expresa de xeito crítico as argumentacións das principais teorías éticas sobre a felicidade e a virtude, razoando as súas propias ideas, e achega exemplos do seu cumprimento e do seu incumprimento.

3.2. Expresa de maneira crítica as argumentacións das principais teorías éticas sobre a xustiza, razoando as súas propias ideas, e achega exemplos do seu cumprimento e do seu incumprimento.

3.3. Analiza textos breves dalgúns dos filósofos representantes das principais teorizacións éticas e sobre o desenvolvemento psicolóxico moral do individuo.

3.4. Usa con rigor termos como ética, moral, acción moral, autonomía, responsabilidade, convención moral, madurez moral, virtude moral, subxectivismo, relativismo e universalismo moral, utilitarismo, deber moral, ética de máximos, ética de mínimos, consenso, xustiza, eudemonismo, hedonismo, emotivismo e utilitarismo.

4.1. Identifica a función, as características e os principais interrogantes da filosofía política.

4.2. Utiliza con rigor conceptos como democracia, Estado, xustiza, dereito, dereitos naturais, Estado democrático e de dereito, legalidade, lexitimidade, convención, contractualismo, alienación, ideoloxía, utopía, entre outros conceptos clave da filosofía política.

5.1. Explica de xeito coherente as formulacións filosófico-políticas de Platón, os sofistas, Maquiavelo, Locke, Montesquieu, Rousseau, Hobbes, Kant, John Stuart Mill, Popper ou Habermas, entre outros.

5.2. Analiza e reflexiona sobre a relación entre individuo e Estado, sobre a base do pensamento dos sofistas, Marx e a escola de Frankfurt.

5.3. Analiza de xeito crítico textos significativos e breves dalgúns dos autores estudados, nos que se argumente sobre o concepto de Estado, os seus elementos e as súas características.

5.4. Valora e utiliza a capacidade argumentativa, de forma oral e escrita, contra a arbitrariedade, o autoritarismo e a violencia.

6.1. Reflexiona por escrito sobre as posibilidades do pensamento utópico, e argumenta as súas propias ideas.

7.1. Describe e compara os conceptos de legalidade e lexitimidade.

8.1. Explica as teses fundamentais de E. Cassirer sobre a capacidade simbólica humana, e as de H. Poincaré sobre o proceso creativo.

9.1. Comprende e usa conceptos como estética, creatividade, creación, símbolo, signo, arte, experiencia estética, mímese, beleza, gusto, subxectividade, xuízo estético e vangarda.

9.2. Contrasta e relaciona algunhas construcións simbólicas fundamentais no contexto da cultura occidental, e analiza, de xeito colaborativo, textos literarios, audicións musicais e visualizacións de obras de arte para explicar os contidos da unidade.

10.1. Diserta sobre a relación e a posibilidade transformadora da realidade humana, a creación artística, a ciencia e a ética.

11.1. Coñece e describe algúns dos elementos fundamentais da reflexión estética sobre a arte, analizando textos significativos de filósofos como Platón, Schelling, Hume, Kant, Nietzsche, Walter Benjamin, Gadamer, Marcuse ou Adorno, entre outros, e aplica esas ideas ao estudo de diversas obras de arte.

11.2. Entende o valor filosófico da literatura, analizando textos breves de pensadores e literatos como Platón, Santo Agostiño, Calderón de la Barca, Pío Baroja, A. Machado, Voltaire, Goethe, Sartre, Unamuno, Borges ou Camus, entre outros.

11.3. Coñece a visión filosófica da música a través da análise de textos filosóficos sobre as visións dos pitagóricos, de Platón, Schopenhauer, Nietzsche ou Adorno, entre outros, así como mediante audicións significativas.

12.1. Diserta de xeito claro e coherente sobre o valor das artes para transmitir ideas filosóficas, e procura e selecciona información en internet que amplíe o xa aprendido.

13.1. Coñece e manexa con rigor conceptos como símbolo, comunicación, linguaxe formal, lóxica, xuízo lóxico, razoamento, demostración, discurso, elocuencia, orador, retórica, exordio, inventio, dispositio, argumentación, elocutio, compositio, actio, falacia, debate, negociación, persuasión e concepto universal, entre outros.

14.1. Utiliza os elementos e as regras do razoamento da lóxica de enunciados.

15.1. Comprende e explica a estrutura e o estilo da retórica e da argumentación.

15.2. Coñece a estrutura e a orde do discurso, e escribe breves discursos retóricos establecendo coherentemente a exposición e a argumentación.

16.1. Constrúe un diálogo argumentativo no que demostra as súas propias teses mediante as regras e as ferramentas da argumentación.

16.2. Distingue un argumento veraz dunha falacia.

16.3. Analiza e comenta textos breves e significativos sobre a arte da retórica e a argumentación de Platón, Aristóteles, Cicerón, Quintiliano, Tácito e autores/as contemporáneos/as.

17.1. Utiliza conceptos con sentido filosófico e aplícaos ao contexto empresarial: principios, saber, orde lóxica, finalidade, demostración, razoamento, indución, dedución, argumentación, sentido, significado, creatividade, diálogo, obxectivo/subxectivo, emocións, globalidade e valor, entre outros.

18.1. Formula correctamente os interrogantes filosóficos radicais que deben estar na base da creación dun proxecto, tanto vital como laboral, como "que son?", "que fago?", "por que?", "para que?", "cal é o meu obxectivo?", "cal é o seu sentido, a súa razón de ser?", etc., e saber argumentar a defensa das respostas.

19.1. Deseña un proxecto vital ou empresarial, sobre a base da filosofía, valorando a íntima relación entre os pensamentos e as accións, entre a razón e as emocións, a través do diálogo, da argumentación e a linguaxe filosófica.

20.1. Coñece e utiliza as ferramentas da argumentación e o diálogo na resolución de dilemas e conflitos dentro dun grupo humano.

21.1. Valora a posibilidade de crear tarefas innovadoras, valorando a función e a importancia das persoas emprendedoras e innovadoras para a construción e o avance dunha cultura, e a transformación da realidade.

22.1. Realiza un decálogo de valores éticos que deben rexer no mundo laboral e de cara á sociedade e á natureza.

22.2. Valora e diserta sobre a importancia do traballo para desenvolvernos como seres humanos, para o avance dunha cultura e para transformar a realidade.

23.1. Comprende e valora a importancia da razón crítica para o avance dun proxecto persoal e colectivo.

ACTIVIDADES PARA CADA BLOQUE

Bloque I. Contidos transversais

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Debate na aula

Traballo con textos

Actividades da aula virtual

Bloque II. O saber filosófico

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos
Debate na aula
Traballo con textos
Proba escrita
Actividades da aula virtual

Bloque III. O coñecemento

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual
Revisión de conceptos
Debate na aula
Traballo con textos
Proba escrita
Actividades da aula virtual

Bloque IV. A realidade

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual
Revisión de conceptos
Debate na aula
Traballo con textos
Proba escrita
Actividades da aula virtual

Bloque V. O ser humano desde a filosofía

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual
Revisión de conceptos
Debate na aula
Traballo con textos
Proba escrita
Actividades da aula virtual

Bloque VI. A racionalidade práctica

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos
Debate na aula
Traballo con textos
Proba escrita
Actividades da aula virtual

TEMPORALIZACIÓN

- 1º TRIMESTRE: BLOQUES I, II, III
- 2º TRIMESTRE: BLOQUES I, IV, V
- 3º TRIMESTRE: BLOQUES I, VI

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA

- As diversas actividades propostas polo profesorado (traballo no caderno, traballo con textos, foros e actividades propostas na aula virtual, etc.) serán deseñadas en función de cada un dos estándares de aprendizaxe correspondentes a cada bloque temático. A realización destes exercicios suporá o 20% da nota da avaliación por trimestre.
- Faranse dous exames por avaliación, que supoñerá un 80% da nota do trimestre. Ao final de cada avaliación, e unha vez realizada esta, farase una proba de recuperación trimestral.
- A media aritmética das cualificacións resultantes en cada un dos trimestres, dará a nota final do curso. Entenderase superada a materia se a/o estudante acada unha media aritmética dun 5. A puntuación mínima para facer esta media aritmética será dun 4 no trimestre. Os estudantes con algunha avaliación suspensa con menos dun 4, terá que realizar un exame de recuperación dos contidos non superados. En caso de teren máis dunha avaliación suspensa, entón terán que facer una exame final, en xuño, de toda a materia.
- No caso de que algún estudante quede pendente para setembro deberá facer o exame o día fixado para a recuperación.

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN.

Algúns dos procedementos de avaliación utilizados serán os seguintes:

- Elaboración e comentario en grupo de cuestións previas.
- Realización de esquemas ou mapas conceptuais que recollan a articulación do tema e as relacións entre os conceptos principais.
- Elaboración dun vocabulario onde se recollan os termos básicos de cada bloque.
- Lecturas comprensivas de textos.
- Análise de textos filosóficos breves.
- Comentario de textos filosóficos pertinentes.
- Participación en debates con rigor na expresión oral.
- Elaboración de murais.
- Exercicios de formalización de enunciados.
- Analizar a validez dos razoamentos por medio dos métodos lóxicos de decisión.

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

- Observación directa do alumno/a para avaliar o seu interese, participación e esforzo, así como o traballo, tanto individual como en grupo.
- Actividades realizadas no caderno de clase: comentarios, esquemas, vocabulario, mapas conceptuais...
- Probas escritas que inclúan distintos tipos de actividades dirixidas a exercitar capacidades como a síntese, a análise, a comparación, a valoración persoal...
- Traballos trimestrais acerca dos núcleos temáticos que se vaian vendo.

CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA

Entendemos a educación como un proceso de desenvolvemento persoal e, por iso, a metodoloxía que pretendemos seguir estará acorde co período mental do alumno nesta idade (etapa operatorio-formal). Por conseguinte, evitaremos unha aprendizaxe meramente repetitiva e memorística, para promover, polo contrario, a participación activa do alumno. Para isto, apoiarémonos:

- Por unha parte, na estratexia de establecer conexións entre os coñecementos novos e aqueles que os alumnos xa teñen.
- Por outra parte, na participación activa do alumno no seu propio proceso de aprendizaxe.
- De acordo co antedito, os dous polos do proceso de aprendizaxe serían:

Actividade da profesora:

- Introducción ó tema por parte da profesora, quen contextualizará o tema a través de “cuestións previas” para deducir os preconceitos dos alumnos. Isto servirá para `organizar` as unidades didácticas con conceptos suficientemente amplos como para servir de inclusores a todos os demais.
- Exposición informativa de todos os puntos máis relevantes do tema e das fontes de información (fundamentalmente textos) coas que traballarán, ademais de guiar o traballo individual cos textos.

Actividades dos alumnos:

- Para asegurar esa conexión do alumno cos seus conceptos articularemos as unidades didácticas en torno a unha serie de textos breves e accesibles, guiados por preguntas, que permitan unha aproximación ós problemas plantexados. O traballo cos textos centrarase na comprensión e definición do vocabulario específico dos temas e no esforzo por determinar e expresar, oralmente e por escrito, a problemática que se presenta no texto, relacionándoa cos coñecementos xa adquiridos. Os textos irán dirixidos por preguntas que orienten a atención dos alumnos cara ás ideas fundamentais, facilitándolles a adquisición das técnicas básicas de comentario.

Ademais das explicacións do profesor e do traballo directo cos textos, propoñemos como actividades complementarias:

- Elaboración de esquemas ou mapas conceptuais que amosen a estrutura do tema; visionado de documentais ou películas relacionadas cos temas, acompañadas dunha guía para o comentario e o debate posterior; debates abertos sobre temas de actualidade e lecturas de libros ou capítulos de libros que sexan accesibles.

MATERIAIS E RECURSOS.

Algúns dos materiais empregados ao longo do curso serán os seguintes:

- Libro de texto obrigatorio: *Filosofía. 1º Bacharelato*, 1º ESO, Edicións Obradoiro, S.A., 2015
- Aula virtual
- Lectura obrigatoria: Sánchez Alcón, Chema, *El radiofonista pirado*, Ed. Anaya, 2001.
- Materiais elaborados pola/o docente.
- Textos (lectura de obras e fragmentos relevantes nas diferentes materias).
- Prensa.
- Curtas, longametraxes.
- Materiais aportados polo propio alumnado.

ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS

Non proceden.

ANTROPOLOXÍA (1º BACHARELATO)_ INTRODUCCIÓN

A Antropoloxía posúe un carácter global e comparativo. Os pobos, as crenzas, a cultura... son analizados de maneira obxectiva o que contribúe ao coñecemento da persoa como tal, como ser social, e como ser global. Esta materia proporciona múltiples perspectivas, xa que combina dentro do vasto campo antropolóxico, outras achegas de saberes e perspectivas diversas.

A riqueza de perspectivas desde as que é abordada a Antropoloxía pode axudar ao alumnado dun xeito determinante, por unha banda, a alcanzar a madurez como persoa e, por outra, a fixar e relacionar diversos coñecementos que foi adquirindo na súa traxectoria académica: filosofía, bioloxía, linguas, historia, economía, arte, etc.; propoñendo ao alumnado a reflexión como eixe fundamental dunha existencia cívica crítica e construtiva.

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

A Antropoloxía contribúe ao desenvolvemento de **todas as competencias clave**. Pola súa importancia dentro desta materia merecen especial mención:

A **competencia en conciencia e expresións culturais** (CEC) que implica coñecer, comprender, apreciar e valorar con espírito crítico, cunha actitude aberta e respectuosa, as diferentes manifestacións culturais e artísticas, utilízalas como fonte de enriquecemento e goce persoal e consideralas como parte da riqueza e patrimonio dos pobos. Esta competencia implica, ademais, manifestar interese pola participación na vida cultural e por contribuír á conservación do patrimonio cultural e artístico, tanto da propia comunidade como doutras comunidades. A competencia para a conciencia e expresión cultural require de coñecementos que permitan acceder ás distintas manifestacións sobre a herdanza cultural (patrimonio cultural, histórico-artístico, literario, filosófico, tecnolóxico, medioambiental, etcétera) a escala local, nacional e europea e o seu lugar no mundo. Comprende a concreción da cultura en diferentes autores e obras, así como en diferentes xéneros e estilos, tanto das belas artes (música, pintura, escultura, arquitectura, cine, literatura, fotografía, teatro e danza) como doutras manifestacións artístico-culturais da vida cotiá (vivenda, vestido, gastronomía, artes aplicadas, folclore, festas...). Incorpora así mesmo o coñecemento básico das principais técnicas, recursos e convencións das diferentes linguaxes artísticas e a identificación das relacións existentes entre esas manifestacións e a sociedade, o cal supón tamén ter conciencia da evolución do pensamento, as correntes estéticas, as modas e os gustos, así como da importancia representativa, expresiva e comunicativa dos factores estéticos na vida cotiá. O desenvolvemento desta competencia supón actitudes e valores persoais de interese, recoñecemento e respecto polas diferentes manifestacións artísticas e culturais, e pola conservación do patrimonio.

Estándares de aprendizaxe: B.1.1.2.; B.2.1.2.; B.2.5.1.; B.2.5.2.; B.2.5.6.; B.3.1.1.; B.3.1.2.; B.3.3.1.; B.3.4.1.; B.3.5.1.; B.3.6.1.; B.3.6.2.; B.3.7.1.; B.3.7.2.; B.3.8.1.; B.3.9.1.; B.3.9.2.; B.4.1.1.; B.4.2.2.; B.4.3.1.; B.4.4.2.; B.4.5.1.; B.4.5.2.; B.4.6.1.; B.4.6.2.; B.5.1.1.; B.5.3.1.; B.5.4.1.; B.5.5.1.

Competencias sociais e cívicas. Supoñen a habilidade e capacidade para utilizar os coñecementos e actitudes sobre a sociedade, entendida desde as diferentes perspectivas, na súa concepción dinámica, cambiante e complexa, para interpretar fenómenos e problemas sociais.

Con respecto á **competencia social**, implica coñecementos que permitan comprender e analizar de xeito crítico os códigos de conduta e os usos xeralmente aceptados nas distintas sociedades e contornas, así como as súas tensións e procesos de cambio. A mesma importancia ten coñecer os conceptos básicos relativos ao individuo, ao grupo, á organización do traballo, a igualdade e a non discriminación entre homes e mulleres e entre diferentes grupos étnicos ou culturais, a sociedade e a cultura. Así mesmo, é esencial comprender as dimensións intercultural e socioeconómica das sociedades europeas e percibir as identidades culturais e nacionais como un proceso sociocultural dinámico e cambiante en interacción coa europea, nun contexto de crecente globalización. Tamén se requiren destrezas como a capacidade de comunicarse dun xeito construtivo en distintas contornas sociais e culturais, mostrar tolerancia, expresar e comprender puntos de vista diferentes, negociar sabendo inspirar confianza e sentir empatía. As persoas deben ser capaces de xestionar un comportamento de respecto ás diferenzas expresado de xeito construtivo.

A **competencia cívica** baséase no coñecemento crítico dos conceptos de democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e dereitos humanos e civís, así como do seu formulación na Constitución española, a Carta dos Dereitos Fundamentais da Unión Europea e en declaracións internacionais, e da súa aplicación por parte de diversas institucións a escala local, rexional, nacional, europea e internacional. Isto inclúe o coñecemento dos acontecementos contemporáneos, así como dos acontecementos máis destacados e das principais tendencias nas historias nacional, europea e mundial, así como a comprensión dos procesos sociais e culturais de carácter migratorio que implican a existencia de sociedades multiculturais no mundo globalizado.

As actitudes e valores inherentes a esta competencia son aqueles que se dirixen ao pleno respecto dos dereitos humanos e ao apoio á diversidade e a cohesión sociais, así como a vontade de respectar os valores e a intimidade dos demais. Adquirir estas competencias supón ser capaz de poñerse no lugar do outro, aceptar as diferenzas, ser tolerante e respectar os valores, as crenzas, as culturas e a historia persoal e colectiva dos outros.

Estándares de aprendizaxe: B.3.1.1.; B.3.1.2.; B.3.2.2.; B.3.3.1.; B.3.4.1.; B.3.5.1.; B.3.6.1.; B.3.6.2.; B.3.7.1.; B.3.7.2.; B.3.8.1.; B.4.5.1.; B.4.6.2.

CCL. Estándares de aprendizaxe: B.1.1.1.; B.1.2.1.; B.1.3.1.; B.1.4.1.; B.2.2.1.; B.2.3.1.; B.2.3.2.; B.2.4.1.; B.2.5.1.; B.2.5.2.; B.2.5.6.; B.3.1.1.; B.3.2.1.; B.3.2.2.; B.3.4.1.; B.3.6.1.; B.3.6.2.; B.3.7.1.; B.3.7.2.; B.3.8.1.; B.3.9.1.; B.3.9.2.; B.3.10.1.; B.4.1.1.; B.4.2.1.; B.4.4.1.; B.4.5.1.; B.4.5.2.; B.4.6.1.; B.4.6.2.; B.5.1.1.; B.5.2.1.; B.5.3.1.; B.5.4.1.; B.5.5.1.; B.5.5.2.

CAA. Estándares de aprendizaxe: B.1.1.1.; B.1.3.1.; B.1.4.1.; B.2.1.1.; B.2.1.2.; B.3.2.2.; B.2.4.1.; B.3.9.2.; B.3.10.1.; B.4.1.1.; B.4.2.1.; B.4.2.2.; B.4.3.1.; B.4.4.1.; B.4.4.2.; B.4.5.1.; B.4.6.1.; B.5.1.1.; B.5.2.1.; B.5.3.1.; B.5.4.1.; B.5.5.2.

CMCCT. Estándares de aprendizaxe: B.1.1.2.; B.1.2.1.; B.2.1.1.; B.2.2.1.

CD. Estándares de aprendizaxe: B.1.2.1.; B.2.1.1.; B.2.2.1.; B.2.3.1.; B.4.4.1.; B.4.6.2.; B.5.5.2.

CSIEE. Estándares de aprendizaxe: B.2.3.2.; B.3.3.1.; B.3.4.1.; B.4.2.1.; B.4.2.2.

OBXECTIVOS DA ETAPA

Mencionados máis arriba.

CONTIDOS.

Bloque I. A antropoloxía como saber.

- 1 Características, obxecto, método e técnicas dos estudos antropolóxicos.
- 2 Ramas da antropoloxía: física, cultural, social e filosófica.
- 3 Escolas antropolóxicas.
- 4 A antropoloxía e outras ciencias sociais.

Bloque 2. Antropoloxía física: hominización e humanización.

- 1 Liña filoxenética humana.
- 2 Bases fisiolóxico-biolóxicas do comportamento humano.
- 3 Proceso de humanización: explosión cultural.
- 4 Relación dialéctica entre o innato e o adquirido.
- 5 Antropoloxía e arqueoloxía: do Paleolítico ao xurdimento dos primeiros estados modernos.
- 6 Unidade e diversidade do ser humano.

Bloque 3. Antropoloxía cultural.

- 1 Concepto de cultura.
- 2 Interiorización da cultura: axentes e procesos da endoculturación.
- 3 Análise da cultura: perspectivas EMIC e ETIC.
- 4 Dinámica das culturas e diversidade cultural.
- 5 Sociedade global.
- 6 Producións culturais.
- 7 Linguaxe.
- 8 Arte e técnica.
- 9 Relixión.
- 10 Saber.

Bloque 4. Antropoloxía social.

- 1 Sociabilidade constitutiva do ser humano.
- 2 Produción de bens e economía.
- 3 Reprodución social e sexualidade.
- 4 Relacións de parentesco.
- 5 Lei, orde e conflito. Guerras e xurdimento do Estado.
- 6 Tratamento das diferenzas sociais.

Bloque 5. Antropoloxía filosófica.

- 1 Orixe da antropoloxía filosófica.
- 2 Análise filosófica da especificidade humana.
- 3 Conciencia da finitude. Historia, vida e morte.
- 4 Racionalidade, emotividade e conciencia moral.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN.

Bloque 1. A antropoloxía como saber

- 1 Delimitar e precisar o campo de estudo da antropoloxía, así como a súa metodoloxía e as súas técnicas.
- 2 Definir e concretar o obxecto peculiar de estudo das ramas da antropoloxía.
- 3 Distinguir as peculiaridades das escolas antropolóxicas.
- 4 Diferenciar a antropoloxía doutras ciencias sociais.

Bloque 2. Antropoloxía física: hominización e humanización

- 1 Establecer a liña filoxenética humana, dando conta das probas sobre a evolución.
- 2 Describir, a través das tecnoloxías da información e da comunicación, as bases fisiolóxico-biolóxicas do comportamento humano desde a estrutura e a funcionalidade dos sistemas nervioso e endócrino.
- 3 Describir a orixe e a evolución da especie humana, e a arbore xenealóxica dos homínidos ata a explosión cultural.
- 4 Recoñecer a relación dialéctica entre o innato e o adquirido a partir de diversas teorías e modelos.
- 5 Concretar a achega da arqueoloxía aos estudos antropolóxicos, amosando o percorrido que vai polos grandes períodos da evolución sociocultural: Paleolítico, Neolítico, revolución urbana e sociedade industrial.
- 6 Describir a complexidade do ser humano a través da súa peculiar unidade e diversidade.

Bloque 3. Antropoloxía cultural.

- 1 Definir o termo cultura, asumindo a súa complexidade desde diversos puntos de vista.
- 2 Describir a interiorización da cultura, salientando os axentes e os procesos da endoculturación.
- 3 Analizar a cultura, distinguindo as perspectivas EMIC e ETIC.
- 4 Describir as dinámicas das culturas e a diversidade cultural.
- 5 Describir os elementos característicos da sociedade global.
- 6 Describir as producións culturais e distinguir as materiais das inmateriais.
- 7 Identificar as relacións entre usos lingüísticos e trazos culturais.

- 8 Describir os elementos característicos da arte e da técnica, desde unha óptica histórica e antropolóxica.
- 9 Identificar os aspectos formais e semióticos do fenómeno relixioso, así como os principais paradigmas teóricos para a súa interpretación.
- 10 Describir os fundamentos antropolóxicos do saber.

Bloque 4. Antropoloxía social.

- 1 Describir a sociabilidade e a socialización como trazos inherentes ao ser humano.
- 2 Analizar os procedementos de produción de bens, así como as bases e os tipos de intercambio económico.
- 3 Analizar os mecanismos de reprodución social e, especialmente, a comprensión da sexualidade.
- 4 Analizar e describir os sistemas terminolóxicos e as teorías sobre o parentesco.
- 5 Analizar as relacións entre individuos, o mantemento dunha cohesión política e a resolución dos conflitos por medio de guerras.
- 6 Recoñecer o significado da pertenza a grupos estratificados e a súa relación co poder.

Bloque 5. Antropoloxía filosófica.

- 1 Describir as orixes mediatas e inmediatas da antropoloxía filosófica.
- 2 Caracterizar os trazos distintivos do enfoque filosófico sobre a especificidade humana, desde os puntos de vista simbólico e histórico.
- 3 Describir a estrutura da subxectividade humana: *logos* e *praxis*.
- 4 Analizar o sentido da vida e da morte desde a conciencia da propia finitude.
- 5 Analizar a racionalidade e a afectividade como dimensións que conforman as bases éticas da persoa.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE.

Bloque 1. A antropoloxía como saber.

- 1.1. Identifica e distingue, de xeito claro e razoado, o campo de estudo da antropoloxía.

- 1.2. Diferencia a súa metodoloxía e as técnicas ao respecto doutras ciencias e saberes.
- 2.1. Define e concreta con precisión o obxecto peculiar de estudo das ramas da antropoloxía, distinguindo cada unha a través de textos, e realiza unha presentación empregando as tecnoloxías da información e da comunicación.
- 3.1. Distingue sinteticamente as características propias das escolas antropolóxicas, elaborando un mapa conceptual.
- 4.1. Diferencia e explica a antropoloxía con respecto a outros saberes e outras ciencias sociais.

Bloque 2. Antropoloxía física: hominización e humanización.

- 1.1. Reproduce a liña filoxenética humana, utilizando para iso recursos das tecnoloxías da información e da comunicación.
- 1.2. Recoñece probas sobre a evolución.
- 2.1. Describe a estrutura e a funcionalidade do sistema nervioso e do endócrino, recorrendo ás tecnoloxías da información e da comunicación.
- 3.1. Describe e explica, mediante ferramentas informáticas, a orixe e a evolución da especie humana.
- 3.2. Constrúe a árbore xenealóxica dos homínidos ata a explosión cultural, e plásmala nunha produción audiovisual.
- 4.1. Identifica a relación dialéctica entre o innato e o adquirido a partir da diferenciación de teorías e modelos.
- 5.1. Describe a achega da antropoloxía e da arqueoloxía ao coñecemento da evolución humana.
- 5.2. Delimita o percorrido que vai polos grandes períodos da evolución sociocultural (Paleolítico, Neolítico, revolución urbana e sociedade industrial), e elabora mapas conceptuais.
- 6.1. Identifica e describe mediante pequenos textos a complexidade do ser humano, a través da súa peculiar unidade e diversidade.

Bloque 3. Antropoloxía cultural

- 1.1. Define os trazos característicos da cultura.
- 1.2. Identifica diversas perspectivas na súa concepción.
- 2.1. Describe o significado da interiorización da cultura.
- 2.2. Identifica e define os axentes e os procesos de endoculturación.
- 3.1. Analiza algún elemento cultural do seu contorno e compárao adecuadamente con outras manifestacións culturais, distinguindo as perspectivas EMIC e ETIC.
- 4.1. Describe, analiza e explica algún elemento cultural do seu contorno, comprendendo a complexidade da diversidade cultural global e de Galicia.
- 5.1. Recoñece, a partir dunha listaxe de trazos culturais e sociais, os elementos característicos da sociedade global.
- 6.1. Describe a través dos seus trazos as producións culturais, e distingue as materiais das inmateriais.
- 6.2. Describe con argumentación producións materiais e inmateriais de Galicia.
- 7.1. Identifica relacións entre usos lingüísticos e trazos culturais.
- 7.2. Identifica ás relacións entre lingua e cosmovisión, tendo Galicia como exemplo.
- 8.1. Identifica os elementos característicos da arte e da técnica, e diferéncios desde unha óptica histórica e antropolóxica.
- 8.1. Describe exemplos de manifestacións artísticas e técnicas en Galicia, e compréndeos no seu contexto.
- 9.1. Identifica a través de pequenos textos os aspectos formais e semióticos do fenómeno relixioso
- 9.2. Define os principais paradigmas teóricos para a súa interpretación.
- 10.1. Identifica en pequenos textos os fundamentos antropolóxicos do saber.

Bloque 4. Antropoloxía social

- 1.1. Recoñece e describe a sociabilidade e a socialización como trazos inherentes ao ser humano
- 2.1. Describe os procedementos de produción de bens.

- 2.2. Recoñece os principais tipos de intercambio e as bases da economía, e exemplifícaos na nosa comunidade.
- 3.1. Identifica dun xeito concreto os mecanismos de reprodución social e, especialmente, os trazos típicos da sexualidade.
- 4.1. Analiza e describe os sistemas terminolóxicos sobre o parentesco, utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación.
- 4.2. Analiza as modalidades de organización domésticas e os sistemas de parentesco, prestándolle especial atención á realidade galega.
- 5.1. Analiza e identifica as relacións entre individuos.
- 5.2. Describe o mantemento dunha cohesión política e a resolución dos conflitos por medio de guerras.
- 6.1. Recoñece, a través de pequenos fragmentos, o significado da pertenza a grupos estratificados.
- 6.2. Describe a relación dos grupos cos poderes establecidos, utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación.

Bloque 5. Antropoloxía filosófica

- 1.1. Describe de xeito sinxelo a orixe da antropoloxía filosófica a comezos do século XX e os seus antecedentes máis afastados.
- 2.1. Identifica dun xeito concreto os trazos distintivos do enfoque filosófico sobre a especificidade humana, desde os puntos de vista simbólico e histórico, en fragmentos filosóficos.
- 3.1. Describe o logos e a praxe como dimensión característica do suxeito humano.
- 4.1. Analiza e describe o sentido da vida e da morte tomando como referencia a conciencia da propia finitude, a través de fragmentos filosóficos e literarios.
- 5.1. Diferencia os instintos animais básicos da plasticidade da dinámica humana.
- 5.2. Identifica os trazos característicos da racionalidade e a afectividade como dimensións que conforman as bases éticas da persoa, mediante pequenos fragmentos filosóficos, literarios ou cinematográficos.

ACTIVIDADES PARA CADA BLOQUE

Bloque I. A antroploxía como saber

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Debate na aula

Traballos individuais

Bloque II. Bloque 2. Antroploxía física: hominización e humanización

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Debate na aula

Traballos individuais

Bloque III. Bloque 3. Antroploxía cultural

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Debate na aula

Traballos individuais

Bloque IV. Bloque 4. Antroploxía social

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Debate na aula

Traballos individuais

Bloque V. Bloque 5. Antroploxía filosófica

Explicación na clase presencial e/ou aula virtual

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Debate na aula

Traballos individuais

TEMPORALIZACIÓN

1ª avaliación: Bloques 1 e 2

2ª avaliación: Bloque 3

3ª avaliación: Bloques 4 e 5

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA

- As diversas actividades propostas polo profesorado (traballo no caderno, traballo con textos, foros e actividades propostas na aula virtual, traballos colaborativos, etc.) serán deseñadas en función de cada un dos estándares de aprendizaxe correspondentes a cada bloque temático. A realización destes exercicios suporá o 30% da nota da avaliación por trimestre.
- O estudante realizará un traballo de investigación ou disertación filosófica por avaliación, que supoñerá o 70% da nota do trimestre.
- A media aritmética das cualificacións resultantes en cada un dos trimestres, dará a nota final do curso. Entenderase superada a materia se a/o estudante acada unha media aritmética dun 5. A puntuación mínima para facer esta media aritmética será dun 4 no trimestre. Os estudantes con algunha avaliación suspensa con menos dun 4, terá que realizar un traballo de recuperación dos contidos non superados.
- No caso de que algún estudante quede pendente para setembro deberá realizar un traballo de investigación que terá que entregar na data proposta do exame.

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Dado que o alumnado desta materia é tamén alumnado da asignatura de Filosofía de 1º de Bacharelato, consideramos o máis axeitado non variar as pautas alí suxeridas para, así, gardar unha certa coherencia entre o Departamento e tamén certa continuidade entre as dúas materias.

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

Algúns dos procedementos de avaliación utilizados serán os seguintes:

- Elaboración e comentario en grupo de cuestións previas.
- Realización de esquemas ou mapas conceptuais que recollan a articulación do tema e as relacións entre os conceptos principais.

- Elaboración dun vocabulario onde se recollan os termos básicos de cada bloque.
- Lecturas comprensivas de textos (sobre evolución humana, diversidade cultural, etc.)
- Participación en debates con rigor na expresión oral (sobre as causas da violencia, o racismo, etc.)
- Elaboración de murais.
- Elaboración de traballos de investigación e disertacións filosóficas, a partir de diferentes fontes de información, acerca de temas como: o colonialismo; globalización e interdependencia na sociedade contemporánea; estratificación social, estrutura e mecanismos de poder nunha sociedade dada; modalidades de organización política do poder, tanto estatais como pre-estatais, comunidades lingüísticas; linguaxe, clase social e etnicidade; indicadores de poder e de mecanismos de exercicio deste, en diferentes grupos facilmente observables polo alumnado (familia, grupo de pares, etc.).
- Análise, teórico e práctico, de distintas manifestacións culturais específicas da cultura galega (lúdicas, relixiosas, artísticas...).
- Elaborar un esquema cos principais trazos característicos da nosa identidade como galegos.

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- Observación directa do alumno/a para avaliar o seu interese, participación e esforzo, así como o traballo, tanto individual como en grupo.
- Actividades realizadas no caderno de clase: comentarios, esquemas, vocabulario, mapas conceptuais...
- Probas escritas que inclúan distintos tipos de actividades dirixidas a exercitar capacidades como a síntese, a análise, a comparación, a valoración persoal...
- Traballos trimestrais acerca dos núcleos temáticos que se vaian vendo.

CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA

Remitímonos neste punto ao xa apuntado para a materia de Filosofía. Como xa dixemos, entendemos a educación como un proceso de desenvolvemento persoal e, por iso, a metodoloxía que pretendemos seguir estará acorde co período mental do alumno nesta idade (etapa operatorio-formal). Por conseguinte, **evitaremos unha aprendizaxe**

meramente repetitiva e memorística, para promover, polo contrario, a **participación activa do alumno**. Para isto, apoiáronos:

- Por unha parte, na estratexia de establecer conexións entre os coñecementos novos e aqueles que os alumnos xa teñen.
- Por outra parte, na participación activa do alumno no seu propio proceso de aprendizaxe.
- De acordo co antedito, os dous polos do proceso de aprendizaxe serían:

Actividade da profesora:

- Introducción ao tema por parte da profesora, quen contextualizará o tema a través de “cuestións previas” para deducir os preconceptos dos alumnos. Isto servirá para `organizar` as unidades didácticas con conceptos suficientemente amplos como para servir de inclusores a todos os demais.
- Exposición informativa de todos os puntos máis relevantes do tema e das fontes de información (fundamentalmente textos) coas que traballarán, ademais de guiar o traballo individual ou en grupos cos textos.

Actividades dos alumnos:

- Para asegurar esa conexión do alumno cos seus conceptos articularemos as unidades didácticas en torno a unha serie de textos breves e accesibles, guiados por preguntas, que permitan unha aproximación ós problemas plantexados. O traballo cos textos centrarase na comprensión e definición do vocabulario específico dos temas e no esforzo por determinar e expresar, oralmente e por escrito, a problemática que se presenta no texto, relacionándoa cos coñecementos xa adquiridos. Os textos irán dirixidos por preguntas que orienten a atención dos alumnos hacia as ideas fundamentais, facilitándolles a adquisición das técnicas básicas de comentario.

Ademais das explicacións do profesor e do traballo directo cos textos, propoñemos como actividades complementarias:

- Elaboración de esquemas ou mapas conceptuais que amosen a estrutura do tema; visionado de documentais ou películas relacionadas cos temas, acompañadas dunha guía para o comentario e o debate posterior; debates abertos sobre temas de actualidade e lecturas de libros ou capítulos de libros que sexan accesibles.

MATERIAIS E RECURSOS.

Algúns dos materiais empregados nas diferentes asignaturas serán os seguintes:

- Materiais elaborados pola profesora.
- Actividades, explicacións na aula virtual do curso.
- Textos (lectura de obras e fragmentos relevantes nas diferentes materias).
- Prensa.
- Curtas, longametraxes.
- Recursos dixitais (elaboración de proxectos de aula a través do programa phpwebquest, hotpotatoes, blogs, etc.)
- Materiais aportados polo propio alumnado.

ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS

Non proceden.

HISTORIA DA FILOSOFÍA (2º BACHARELATO)

INTRODUCCIÓN

Historia da Filosofía, ademais de ser unha materia que dá sentido e continuidade desde unha perspectiva histórica ás ideas que se presentaron nas materias de Filosofía de cuarto de ESO e Filosofía de primeiro de bacharelato, contribúe ao desenvolvemento integral dos alumnos e das alumnas de bacharelato, xa que permite tomar conciencia do seu ser como ser pensante e autónomo, e reflexionar sobre as súas propias crenzas, ideas e conviccións e as do mundo que hai arredor, de xeito crítico e razoado, e rexeitalas e/ou modificalas, ou asumilas como parte de si. Historia da Filosofía non se presenta como un percorrido cronolóxico polas ideas do pensamento occidental sen máis; tampouco debería ser un simple compendio de autores e autoras, senón un intento de achegamento ao esforzo do ser humano por comprender a realidade e o propio ser humano en todas as súas dimensións. Trátase dunha investigación que nos fará máis libres, permitíranos comprender o pasado e o presente, e proxectar solucións sobre os problemas que se nos formulen no futuro. É no pensar de "outros/as" (e con "outros/as") como se foi configurando ao longo da historia das ideas,

como lograremos estimular o noso propio pensamento, ese "sapere aude" kantiano, que nos leve a xerar as nosas propias ideas tendo en conta de onde proceden e respectando as persoas que non pensan coma nós. Ese pensar a través do diálogo de distintos/as autores/as e épocas que foron creando aproximacións ou tendencias cara á verdade respecto aos problemas e ás grandes preguntas que se formulou o ser humano ao longo da súa existencia constitúe a Historia da Filosofía. E nese percorrido, o alumnado deberá reflexionar sobre as razóns da presenza maioritariamente masculina na produción filosófica desde as súas orixes, ao tempo que debe coñecer o pensamento filosófico na muller.

Outro aspecto salientable da materia de Historia da Filosofía é o tratamento dos elementos transversais que corresponden ao bacharelato, destacando nomeadamente a comprensión e a expresión orais e escritas en todos os bloques da materia, ou o uso das tecnoloxías da información e da comunicación como elemento transversal no propio currículo da materia, entre outros.

A materia está organizada en cinco bloques: o primeiro é transversal e, por tanto, reaparecerá ao longo de todo o currículo, trátase da análise de textos, a argumentación, as ferramentas de investigación propias da filosofía e as aplicacións das tecnoloxías da información e da comunicación na materia; os outros catro bloques corresponden coas catro épocas máis relevantes da historia no relativo ao pensamento: Grecia Antiga, a Idade Media, a Modernidade e a Ilustración e a filosofía da Idade Contemporánea, que chega a ocuparse de autores/as e problemas actuais. Estes catro bloques están estruturados a través de autores/as salientables, dos/das que se sinala a súa terminoloxía, os textos máis representativos e as súas teorías características, e se contextualizan con outros/as autores/as ou épocas, resaltando á súa vez as súas contribucións á sociedade e á súa época.

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE Esta materia contribúe ao desenvolvemento das competencias clave do bacharelato pola súa propia natureza e polo xeito que está articulada, e permite o desenvolvemento persoal e social como cidadán ou cidadá, así como o desenvolvemento profesional no futuro, xa que, como materia terminal do bacharelato, adquire tamén a dimensión de propedéutica

para un amplo abano de estudos e profesións posteriores. Historia da Filosofía permítelles aos alumnos e ás alumnas de bacharelato contribuír á consecución das seguintes competencias:

Competencia en comunicación lingüística.

A competencia en comunicación lingüística, a través de disertacións, argumentacións, análises de textos relevantes, definicións de termos, diálogos, exposicións orais e escritas, ensaios filosóficos, etc. Ademais da obviedade que representa o elemento comunicativo na aprendizaxe e desenvolvemento da actividade filosófica, podemos resaltar como a filosofía contribúe a potenciar as cinco dimensións da competencia en comunicación lingüística. O compoñente lingüístico ten o seu referente no propio uso do sistema simbólico da linguaxe, o seu correcto e funcional uso da semántica e da etimoloxía como ferramentas de transmisión e recepción de mensaxes precisas. O compoñente pragmático-discursivo reflíctese na filosofía en tres aspectos fundamentais: o sociolingüístico permite ao alumnado producir e recibir mensaxes en diferentes contextos sociais, o intercambio de argumentos filosóficos dá sentido ao espírito de mobilidade social e de xustiza; complementa todo o anterior o uso dos diferentes xéneros discursivos e a interacción das funcións comunicativas, marcando así o aspecto pragmático e discursivo evidentes, por exemplo, na habilidade retórica. O compoñente estratéxico está estreitamente ligado ao anterior. Expoñer, debater ou refutar son destrezas inherentes á filosofía que permiten ao individuo superar as dificultades e resolver os problemas que xorden no acto comunicativo. A responsabilidade social do ser humano como filósofo ou cidadán á hora de documentarse, comprender, escoitar ou escribir traducirase en eficacia comunicativa, concurrente cara ao seu desenvolvemento cognitivo, metacognitivo e socioafectivo, necesarios tanto para a aprendizaxe das linguas estranxeiras como para a valoración e perfeccionamiento do uso da súa lingua materna. O compoñente socio-cultural da competencia en comunicación lingüística está presente no carácter universal dos contidos e a actitude de “diálogo cultural”. O compoñente persoal intervén na interacción comunicativa en tres dimensións: a actitude, a motivación e os trazos de personalidade. Modúlase desde o coñecemento e valoración de todos os contidos de carácter epistemolóxico relativos á propia materia e especialmente aqueles emanados da ética.

Estándares de aprendizaxe: B.1.1.1.; B.1.1.2.; B.1.1.3.; B.1.2.1.; B.1.3.2.; B.2.1.1.; B.2.1.2.; B.2.2.1.; B.2.2.2.; B.3.2.1.; B.3.2.2.; B.4.2.1.; B.4.2.2.; B.4.3.1.; B.4.5.2.; B.4.5.6.; B.5.1.2.; B.5.2.1.; B.5.2.2.; B.5.3.1.; B.5.3.2.; B.5.4.2.; B.5.4.6.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía. A nivel xeral a filosofía comprende nos seus propios protagonistas unha combinación interdisciplinar evidente, Tales, Pitágoras, Descartes, Leibniz, son algúns dos “filósofos matemáticos” fundamentais na cultura occidental. Pero máis aló do estrictamente académico da ciencia e do cálculo, a filosofía sérvese dos conceptos e procedementos científico-matemáticos; explicitamente no desenvolvemento das táboas de verdade da lóxica proposicional e de forma aplicada na presentación e interpretación de datos.

Estándares de aprendizaxe: B.2.2.4.; B. 2.3.1.; B.4.1.1.; B.4.3.2.

Competencia dixital.

A competencia dixital desenvólvese realizando traballos colectivos a través da TIC, utilizando ferramentas informáticas para realizar presentacións, procuras en internet, etc.. A actitude crítica e a admiración son elementos fundamentais para o nacemento do saber filosófico e, nese sentido, as posibilidades que abre o desempeño da competencia dixital son irrefutables. Si a iso sumamos o aspecto creativo, atopámonos cun alumnado capaz de expresar, con espontaneidade e intención estética, diferentes argumentos filosóficos en varios formatos dixitais. O discurso filosófico inclúe un uso crítico e seguro das tecnoloxías da información, recoñecendo tanto o dereito á liberdade de expresión como o dereito á privacidade, analiza o valor da comunicación para alcanzar os obxectivos relacionados co traballo, a empleabilidade, a aprendizaxe, o uso do tempo libre, a inclusión e a socialización, ensinando a preservala do uso propagandístico e totalitario.

Estándares de aprendizaxe: B.1.3.3.; B.1.4.1.; B.1.4.2.; B.1.4.3.

Competencia de aprender a aprender.

A competencia de aprender a aprender contribúe a que o alumnado sexa quen de aprender por si mesmo, ao consolidar esta faceta noutros ámbitos, así como de cara ao futuro. Xa que logo, pídesese reflexionar, aprender en equipo, comprender e explicar, etc.

Esta competencia caracterízase pola habilidade para iniciar, organizar e persistir na aprendizaxe. O factor persoal e cotián da filosofía debe ser o enlace motivador que articule esta competencia na materia. A comparación do estudado en filosofía co propio ser de cada persoa invita a construír un mapa persoal definitorio que toma forma ao ser

compartido cos demais, mediante calquera tipo de expresión. A transmisión debe ser o paso previo á aprendizaxe de formas éticas que contribúan a unha convivencia humana universal.

Estándares de aprendizaxe: B.1.1.2.; B.1.1.3.; B.1.3.1.; B.1.3.2.; B.2.1.3.; B.2.2.3.; B.3.2.3.; B.4.5.1.; B.5.4.3.; B.5.4.6.

Competencia social e cívica.

As competencias sociais e cívicas preséntanse asociadas a numerosos estándares de aprendizaxe da materia que poñen o alumnado en relación co proceso de formación e transformación da sociedade humana desde as súas orixes, e permiten coñecer os seus problemas e as respostas que se deron ao longo da historia. Cada un destes dous ámbitos competenciais son, en si mesmos e en combinación, temas tratados pola filosofía desde as súas orixes. Tanto esta competencia clave como as ramas da ética e a filosofía política, intentan axuntar o interese por profundar e garantir a participación no funcionamento democrático da sociedade, tanto no ámbito público como privado, e preparar ás persoas para exercer a cidadanía democrática.

Estándares de aprendizaxe: B.1.2.2.; B.2.1.4.; B.3.2.4.; B.4.1.2.; B.4.2.4.; B.4.3.3.; B.4.3.4.; B.4.4.1; B.4.5.4.; B.5.1.1.; B.5.1.3.; B.5.1.4.; B.5.2.4; B.5.3.3.; B.5.3.4.; B.5.4.4.; B.5.4.5.

Competencia de sentido de iniciativa e espírito emprendedor. A contribución da filosofía a esta materia abarca a proxección do individuo a nivel persoal e social, así como nos ámbitos académicos e laborais. É a ética a que, nesta competencia, encárgase de reconducir os proxectos e aproveitamento de oportunidades en función dun interese de solidariedade universal e non só grupal. Os desempeños desta competencia constitúen un conxunto complexo e complementario que a presentan como a contorna oportuna da filosofía aplicada, polo que nela existe de interacción das seis principais ramas da filosofía.

Estándares de aprendizaxe: B.1.2.1.; B.1.3.4.

Competencia de conciencia e expresións culturais. A transversalidade que a filosofía ofrece a esta competencia demostra dúas facetas complementarias e en ocasións antagónicas da filosofía. Atopámonos por unha banda co estudo dos pensadores e as características culturais das diferentes etapas e movementos ao longo da historia, e por

outro, coa aplicación e a herdanza que todos eles aportaron á realidade da sociedade e do ser humano actual.

Foméntase tamén a consecución, entre outras, da competencia de conciencia e expresións culturais, xa que se recorre constantemente ao diálogo entre épocas e autores/as anteriores, facendo unha revisión das súas achegas ao ámbito das expresións culturais a nivel histórico.

A consecución destas competencias clave por parte do alumnado non se levará a cabo sen un cambio a nivel metodolóxico no proceso de ensino e aprendizaxe que vai supor un reto para os/as profesionais da educación nesta etapa. Este cambio hase concretar na práctica de traballo na aula e na metodoloxía, que lle ha permitir o desempeño ao alumnado dun alto grao de dominio das competencias, apoiándose na aprendizaxe cooperativa e a resolución conxunta de casos ou problemas, que permitan xeneralizar estratexias e aplicalas en situacións similares e reais, aprendendo dos demais.

Estándares de aprendizaxe: B.3.1.1.; B.3.3.1.; B.4.2.3.; B.5.2.3.

OBXECTIVOS DA ETAPA

Apuntados máis arriba.

CONTIDOS

BLOQUE I. CONTIDOS TRANSVERSAIS

- 1.1. Comentario de texto.
- 1.2. Diálogo filosófico e argumentación.
- 1.3. Ferramentas de aprendizaxe e investigación da filosofía.
- 1.4. Aplicación das competencias de tecnoloxías da información e da comunicación á historia da filosofía.

BLOQUE II. A FILOSOFÍA NA GRECIA ANTIGA

- 2.1. Orixe da filosofía grega. Os presocráticos: resposta á orixe do cosmos.
- 2.2. Dialéctica socrática.
- 2.3. Convencionalismo democrático e relativismo dos sofistas

- 2.4. Platón: ontoloxía e coñecemento; concepción dualista do ser humano; dimensión antropolóxica e política da virtude; o autor e o seu contexto.
- 2.5. A física de Demócrito.
- 2.6. Problemas da filosofía antiga e solución de Aristóteles.
- 2.7. Aristóteles: metafísica, física, coñecemento, ética eudemonista e política. Comparación coa filosofía platónica. O autor e o seu contexto.
- 2.8. Doutrinas éticas helenísticas: Epicureísmo, Estoicismo e Escepticismo.
- 2.9. Científicos helenísticos.
- 2.10. A Biblioteca de Alexandría.

BLOQUE III. A FILOSOFÍA MEDIEVAL

- 3.1. Cristianismo e filosofía. Agostiño de Hipona: teoría da iluminación, filosofía da historia, o problema da certeza e a defensa da liberdade.
- 3.2. Escolástica medieval. Tomé de Aquino: relacións de razón e fe. Vías para a demostración da existencia de Deus. Lei moral. Relación coa filosofía antiga e coa agostiniana, a xudía e o nominalismo. O autor e o seu contexto.
- 3.4. Crise da Escolástica no século XIV: nominalismo de Guillerme de Ockham. Relacións entre razón e fe. Novo pulo para a ciencia.

BLOQUE IV. A FILOSOFÍA NA MODERNIDADE E NA ILUSTRACIÓN

- 4.1. A filosofía no Renacemento. Humanismo: novo concepto sobre a natureza humana.
- 4.2. F. Bacon. Os prexuízos na investigación do coñecemento.
- 4.3. Implicacións da revolución científica.
- 4.4. Realismo político de Maquiavelo.
- 4.5. Descartes: O método, o "cogito" (coñecemento e realidade) e o dualismo antropolóxico.
- 4.6. Comparación do autor coa filosofía antiga e medieval, e relación coa Moderna. O autor e o seu contexto.
- 4.7. Hume: o coñecemento, crítica á causalidade e á substancia. Emotivismo moral. Comparación coa filosofía anterior. O autor e o seu contexto
- 4.8. Locke: liberalismo político.

- 4.9. A Ilustración francesa. Rousseau: a crítica social, a crítica á civilización, o estado de natureza, a defensa do contrato social e a vontade xeral.
- 4.10. Idealismo transcendental. Kant: as facultades e límites do coñecemento.
- 4.11. Lei Moral e paz perpetua.
- 4.12. Relación do proxecto ilustrado de Rousseau coa filosofía Moderna e Kant.
- 4.13. Comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna.

BLOQUE V. A FILOSOFÍA CONTEMPORÁNEA

- 5.1. Marx: o materialismo histórico, a crítica ao idealismo, á alienación e á ideoloxía, e a súa visión humanista do individuo.
- 5.2. Relación de Marx cos problemas da filosofía contemporánea. O autor e o seu contexto.
- 5.3. Nietzsche: crítica á metafísica, á moral e á ciencia; a verdade como metáfora.
- 5.4. O superhome, como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, e comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e contemporánea. O autor e o seu contexto.
- 5.5. A vontade en Schopenhauer.
- 5.6. Filosofía española. Ortega y Gasset: a súa relación con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, e outras posturas filosóficas. O autor e o seu contexto.
- 5.7. Filosofía crítica da escola de Frankfurt. A crítica a razón ilustrada e á idea de progreso.
- 5.8. Racionalidade dialóxica de Habermas: os intereses do coñecemento e a acción comunicativa.
- 5.9. Contribución de Habermas ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea.
- 5.10. Pensamento posmoderno: principais teses dos filósofos posmodernos, como Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e reflexión sobre a súa vixencia actual.

CRITERIOS AVALIACIÓN

BLOQUE I. CONTIDOS TRANSVERSAIS

- 1.1. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis salientables da historia da filosofía, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros/as autores/as ou problemas.
- 1.2. Argumentar con claridade e capacidade crítica, oralmente e por escrito, as súas propias opinións sobre os problemas fundamentais da filosofía, dialogando de xeito razoado con outras posicións diferentes.
- 1.3. Aplicar adecuadamente as ferramentas e os procedementos do traballo intelectual á aprendizaxe da filosofía, realizando traballos de organización e investigación dos contidos.
- 1.4. Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación na realización e na exposición dos traballos de investigación filosófica.

BLOQUE II. A FILOSOFÍA NA GRECIA ANTIGA

- 2.1. Coñecer a orixe da filosofía en Grecia e comprender o primeiro gran sistema filosófico, o de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude, en relación coa filosofía presocrática e o xiro antropolóxico de Sócrates e os Sofistas, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Grecia antiga, e apreciando criticamente o seu discurso.
- 2.2. Entender o sistema teleolóxico de Aristóteles, en relación co pensamento de Platón e a física de Demócrito, e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Grecia antiga.
- 2.3. Coñecer as escolas éticas xurdidas no helenismo, como o Epicureísmo, o Estoicismo e o Escepticismo, valorar o seu papel no contexto socio-histórico e cultural da época, e recoñecer a repercusión dos grandes científicos helenísticos, apreciando a gran importancia para occidente da Biblioteca de Alexandría.

BLOQUE III. A FILOSOFÍA MEDIEVAL

- 3.1. Explicar a orixe do pensamento cristián e o seu encontro coa filosofía a través das ideas fundamentais de Agostiño de Hipona, apreciando a súa defensa da liberdade, da verdade e do coñecemento interior ou a historia.

3.2. Coñecer a síntese de Tomé de Aquino, en relación co agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nominalismo, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Media.

3.3. Coñecer algunha das teorías centrais do pensamento de Guillerme de Ockham, cuxa reflexión crítica supuxo a separación entre razón e fe, a independencia da filosofía e o novo pulo para a ciencia.

BLOQUE IV. A FILOSOFÍA NA MODERNIDADE E NA ILUSTRACIÓN

4.1. Comprender a importancia do xiro do pensamento occidental que se deu no Renacemento e que anticipa a modernidade, valorando o novo humanismo que enzalza a "dignitas hominis", a investigación dos prexuízos do coñecemento de F. Bacon e as implicacións da Revolución Científica, e coñecer as teses fundamentais do realismo político de N. Maquiavelo.

4.2. Entender o racionalismo de Descartes, distinguíndoo e relacionándoo coa filosofía humanista e o monismo panteísta de Spinoza, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Moderna.

4.3. Coñecer o empirismo de Hume en relación co liberalismo político de Locke, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna.

4.4. Coñecer os principais ideais dos ilustrados franceses, aprofundando no pensamento de J.J. Rousseau, e valorar a importancia do seu pensamento para o xurdimento da democracia mediante unha orde social acorde coa natureza humana.

4.5. Comprender o idealismo crítico de Kant, en relación co racionalismo de Descartes, o empirismo de Hume e a filosofía ilustrada de Rousseau, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna.

BLOQUE V. A FILOSOFÍA CONTEMPORÁNEA

5.1. Entender o materialismo histórico de Marx, en relación co idealismo de Hegel e con Feuerbach, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Contemporánea.

5.2. Comprender o vitalismo de Nietzsche en relación co vitalismo de Schopenhauer, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea.

5.3. Entender o raciovitalismo de Ortega y Gasset en relación con figuras da filosofía española, como Unamuno, e do pensamento europeo, e valorar as influencias que recibe e a repercusión do seu pensamento no desenvolvemento das ideas e a rexeneración social, cultural e política de España.

5.4. Coñecer as teses fundamentais da crítica da Escola de Frankfurt, analizando a racionalidade dialóxica de Habermas, relacionándoo coa filosofía crítica da Escola de Frankfurt, e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea. Coñecer as teses máis definitorias do pensamento posmoderno, identificando as teses fundamentais de Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e valorar criticamente a súa repercusión no pensamento filosófico a partir de finais do século XX.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

BLOQUE I. CONTIDOS TRANSVERSAIS

1.1.3. Argumenta a explicación das ideas presentes no texto, en relación coa filosofía do/da autor/a e os contidos estudados.

1.2.1. Argumenta as súas propias opinións con claridade e coherencia, tanto oralmente como por escrito.

1.2.2. Utiliza o diálogo racional na defensa das súas opinións, e valora a diversidade de ideas e, á vez, apoiándose nos aspectos comúns.

1.3.1. Sintetiza correctamente a filosofía de cada autor/a, mediante resumos dos seus contidos fundamentais, e clasifícaos nos núcleos temáticos que atravesan a historia da filosofía: realidade, coñecemento, ser humano, ética e política.

1.3.2. Elabora listaxes de vocabulario de conceptos, comprende o seu significado, organízalos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía do autor, e aplícalos con rigor.

1.3.3. Selecciona información de distintas fontes, bibliográficas e de internet, e recoñece as fontes fiables.

1.3.4. Realiza redaccións ou disertacións, traballos de investigación e proxectos que impliquen un esforzo creativo e unha valoración persoal dos problemas filosóficos formulados na historia da filosofía.

1.4.1. Utiliza as ferramentas informáticas e da web 2.0. (wikis, blogs, redes sociais, procesador de textos, presentación de diapositivas ou recursos multimedia, etc.) para o desenvolvemento dos traballos.

1.4.2. Realiza procuras avanzadas en internet sobre os contidos da investigación, e decide os conceptos adecuados.

1.4.3. Colabora en traballos colectivos de investigación sobre os contidos estudados utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación.

BLOQUE II. A FILOSOFÍA NA GRECIA ANTIGA

2.1.1. Utiliza conceptos de Platón como idea, mundo sensible, mundo intelixible, ben, razón, *doxa*, *episteme*, universal, absoluto, dualismo, reminiscencia, transmigración, *mímese*, *methexe*, virtude e xustiza, entre outros, e aplícaos con rigor.

2.1.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude.

2.1.3. Distingue as respostas da corrente presocrática en relación á orixe do Cosmos, os conceptos fundamentais da dialéctica de Sócrates e o convencionalismo democrático e o relativismo moral dos sofistas, identificando os problemas da filosofía antiga, e relacionando esas respostas coas solucións achegadas por Platón.

2.1.4. Respecta o esforzo da filosofía de Platón por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Grecia antiga, valorando positivamente o diálogo como método filosófico, o nacemento das utopías sociais, o sentido do gobernante-filósofo ou a súa defensa da inclusión das mulleres na educación.

2.2.1. Utiliza con rigor conceptos do marco do pensamento de Aristóteles, como substancia, ciencia, metafísica, materia, forma, potencia, acto, causa, efecto, teleoloxía, lugar natural, indución, dedución, abstracción, alma, monismo, felicidade e virtude, entre outros.

2.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Aristóteles, examinando a súa concepción da metafísica e da

física, o coñecemento, a ética eudemonística e a política, en comparación coas teorías de Platón.

2.2.3. Describe as respostas da física de Demócrito, identificando os problemas da filosofía antiga, e relaciona esas respostas coas solucións achagadas por Aristóteles.

2.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Aristóteles por contribuír ao desenvolvemento do pensamento occidental, valorando positivamente a formulación científica das cuestións.

2.3.1. Describe as respostas das doutrinas éticas helenísticas, e identifica algúns dos grandes logros da ciencia alexandrina.

BLOQUE III. A FILOSOFÍA MEDIEVAL

3.1.1. Explica o encontro da filosofía e a relixión cristiá nas súas orixes, a través das teses centrais do pensamento de Agostiño de Hipona.

3.2.1. Define conceptos de Tomé de Aquino, como razón, fe, verdade, deus, esencia, existencia, creación, inmortalidade, lei natural, lei positiva e precepto, entre outros, e aplícaos con rigor.

3.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Tomé de Aquino, distinguindo a relación entre fe e razón, as vías de demostración da existencia de Deus, e a lei moral, en comparación coas teorías da filosofía Antiga.

3.2.3. Discrimina as respostas do agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nominalismo, identificando os problemas da filosofía medieval, en relación coas solucións achegadas por Tomé de Aquino.

3.2.4. Valora o esforzo da filosofía de Tomé de Aquino por contribuír ao desenvolvemento das ideas e os cambios sociais da Idade Media, xulgando positivamente a universalidade da lei moral.

3.3.1. Coñece as teses centrais do nominalismo de Guillerme de Ockham e a súa importancia para a entrada na modernidade.

BLOQUE IV. A FILOSOFÍA NA MODERNIDADE E NA ILUSTRACIÓN

4.1.1. Comprende a importancia intelectual do xiro do pensamento científico que se deu no Renacemento, e describe as respostas da filosofía humanista sobre a natureza humana.

4.1.2. Explica as ideas ético-políticas fundamentais de N. Maquiavelo e compáraas cos sistemas ético-políticos anteriores.

4.2.1. Identifica conceptos de Descartes como razón, certeza, método, dúbida, hipótese, "cogito", idea, substancia e subxectivismo, entre outros, e aplícaos con rigor.

4.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Descartes, analizando o método e a relación entre coñecemento e realidade a partir do "cogito" e o dualismo no ser humano, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval.

4.2.3. Identifica os problemas da filosofía moderna e relaciónaos coas solucións aportadas por Descartes.

4.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Descartes por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a universalidade da razón cartesiana.

4.3.1. Utiliza conceptos de Hume como escepticismo, crítica, experiencia, percepción, inmanencia, asociación, impresións, ideas, hábito, contradición, causa, crenza, sentimento, mérito, utilidade, felicidade, contrato social, liberdade e deber, entre outros, e úsaos con rigor.

4.3.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Hume, distinguindo os principios e os elementos do coñecemento respecto á verdade, a crítica á causalidade e á substancia, e o emotivismo moral, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval, e co racionalismo moderno.

4.3.3. Coñece e explica as ideas centrais do liberalismo político de Locke, identificando os problemas da filosofía moderna, e relaciónaos coas solucións aportadas por Hume.

4.3.4. Valora o esforzo da filosofía de Hume por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, xulgando positivamente a procura da felicidade colectiva.

4.4.1. Comprende os ideais que impulsaron os ilustrados franceses, e explica o sentido e transcendencia do pensamento de Rousseau, a súa crítica social, a crítica á civilización, o estado de natureza, a defensa do contrato social e a vontade xeral.

4.5.1. Aplica conceptos de Kant como sensibilidade, entendemento, razón, crítica, transcendental, ciencia, innato, xuízo, a priori, a posteriori, facultade, intuición, categoría, ilusión transcendental, idea, lei, fenómeno, nóumeno, vontade, deber, imperativo categórico, autonomía, postulado, liberdade, dignidade, persoa, paz e pacto, entre outros, e utilízalos con rigor.

4.5.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Kant, analizando as facultades e os límites do coñecemento, a lei moral e a paz perpetua, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna.

4.5.3. Describe a teoría política de Rousseau, identificando os problemas da filosofía moderna e relacionándoa coas solucións achegadas por Kant.

4.5.4. Respecta e razoa o esforzo da filosofía de Kant por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a dignidade e a procura da paz entre as nacións.

BLOQUE V. A FILOSOFÍA CONTEMPORÁNEA

5.1.1. Identifica conceptos de Marx como dialéctica, materialismo histórico, praxe, alienación, infraestrutura, superestrutura, forzas produtivas, medios de produción, loita de clases, traballo, plusvalor e humanismo, entre outros, e utilízalos con rigor.

5.1.2. Coñece e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Marx, examinando o materialismo histórico e a crítica ao idealismo, á alienación e á ideoloxía, e expón a súa visión humanista do individuo.

5.1.3. Identifica os problemas da filosofía contemporánea en relación coas solucións achegadas por Marx.

5.1.4. Valora o esforzo da filosofía de Marx por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, xulgando positivamente a defensa da igualdade social.

5.2.1. Define conceptos de Nietzsche como crítica, traxedia, intuición, metáfora, convención, perspectiva, xenealoxía, transvaloración, nihilismo, superhome, vontade de poder, e eterno retorno, entre outros, e aplícalos con rigor.

5.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Nietzsche, considerando a crítica á metafísica, á moral e á

ciencia, a verdade como metáfora, e a afirmación do superhome, como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, en comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e contemporánea.

5.2.3. Distingue as respostas de Schopenhauer na súa afirmación da vontade e identifica os problemas da filosofía contemporánea, en relación coas solucións achegadas por Nietzsche.

5.2.4. Estima o esforzo da filosofía de Nietzsche por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, e valora a defensa da verdade e da liberdade.

5.3.1. Utiliza conceptos de Ortega y Gasset e aplícaos con rigor, como obxectivismo, ciencia, europeización, filosofía, mundo, circunstancia, perspectiva, razón vital, raciovitalismo, vida, categoría, liberdade, idea, crenza, historia, razón histórica, xeración, home-masa e home selecto, entre outros.

5.3.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía e da análise social de Ortega y Gasset, en relación con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, entre outras.

5.3.3. Respecta o esforzo da filosofía de Ortega y Gasset por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais e culturais da Idade Contemporánea española, e valorao seu compromiso coa defensa da cultura e da democracia.

5.4.1. Identifica conceptos de Habermas, como coñecemento, interese, consenso, verdade, enunciado, comunicación, desigualdade, ou mundo da vida, e conceptos da filosofía posmoderna, como deconstrución, diferenza, cultura, texto, arte, e comunicación, entre outros, aplicándoos con rigor.

5.4.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías da filosofía de Habermas, distinguindo os intereses do coñecemento e a acción comunicativa, e as teorías fundamentais da posmodernidade, analizando a deconstrución da modernidade desde a multiplicidade da sociedade da comunicación.

5.4.3. Identifica as respostas da filosofía crítica da escola de Frankfurt e reflexiona sobre elas, identificando os problemas da filosofía contemporánea.

5.4.4. Estima o esforzo da filosofía de Habermas e do pensamento posmoderno por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade

Contemporánea, e valora o seu esforzo na defensa do diálogo racional e o respecto á diferenza.

5.4.5. Coñece as teses características do pensamento posmoderno, como a crítica á razón ilustrada, á idea de progreso, ao pensamento totalizador e á trivialización da existencia, o crepúsculo do deber, ou a perda do suxeito fronte á cultura de masas, entre outras.

5.4.6. Explica e argumenta sobre as principais teses dos filósofos posmodernos, como Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e reflexiona sobre a súa vixencia.

ACTIVIDADES PARA CADA BLOQUE

BLOQUE I : CONTIDOS TRANSVERSAIS

Explicación na clase presencial e/ou online

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Proba escrita

BLOQUE II : A FILOSOFÍA NA GRECIA ANTIGA

Explicación na clase presencial e/ou online

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Proba escrita

BLOQUE III : A FILOSOFÍA MEDIEVAL

Explicación na clase presencial e/ou online

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Proba escrita

BLOQUE IV : A FILOSOFÍA NA MODERNIDADE E NA ILUSTRACIÓN PENSAMENTO

Explicación na clase presencial e/ou online

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Proba escrita

BLOQUE V : A FILOSOFÍA CONTEMPORÁNEA

Explicación na clase presencial e/ou online

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Proba escrita

TEMPORALIZACIÓN

1ª Avaliación: Bloques I e II

2ª Avaliación: Bloque III e IV

3ª Avaliación: Bloques V

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA

- As diversas actividades propostas polo profesorado (probas escritas, traballo con textos, actividades e participación nos foros da aula virtual, etc.) serán deseñadas en función de cada un dos estándares de aprendizaxe correspondentes a cada bloque temático.
- Faranse, dous exames ou probas obxectivas por avaliación. Cada unha destas probas consistirá nun exame coa mesma estrutura que as probas ABAU. A media aritmética destas dúas probas supoñerá o 80% da nota do trimestre. No caso de ter, nunha das probas, unha nota inferior a un 3.5, o estudante terá que repetir dita proba, pois de non ser así considerárase non superada a avaliación. Ao final de cada avaliación, e unha vez realizada esta, farase unha proba de recuperación trimestral. Así mesmo, ao final do curso haberá un exame de recuperación para aquelas/es alumnas/os que non acadaran a puntuación mínima de 5 nalgún ou nalgúns dos trimestres ao longo do curso. Igualmente é necesario obter un mínimo de 5 para superar dita proba.
- Os traballos e comentarios entregados supoñerán o 20% da nota do trimestre.

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

Alguns dos procedementos de avaliación utilizados serán os seguintes:

- Elaboración e comentario de cuestións previas.
- Elaboración dun vocabulario onde se recollan os termos básicos de cada bloque e dos textos.

- Lecturas e comentarios comprensivas de textos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- Observación directa do alumno/a para avaliar o seu interese, participación e esforzo, así como o traballo individual.
- Actividades realizadas na aula virtual: cuestionarios, participación nos foros, esquemas, mapas conceptuais, comentarios, etc.
- Probas escritas modelo ABAU.
- Comentarios de texto acerca dos núcleos temáticos que se vaian vendo.

CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA

Actividade da profesora:

- Introducción ó tema por parte da profesora, quen contextualizará o tema a través de “cuestións previas” para deducir os preconceptos dos alumnos. Isto servirá para `organizar` as unidades didácticas con conceptos suficientemente amplos como para servir de incluídores a todos os demais.
- Exposición informativa de todos os puntos máis relevantes do tema e das fontes de información (fundamentalmente textos) coas que traballarán, ademais de guiar o traballo individual ou en grupos cos textos.

Actividades dos alumnos:

- Para asegurar esa conexión do alumno cos seus conceptos articularemos as unidades didácticas en torno a unha serie de textos breves e accesibles, guiados por preguntas, que permitan unha aproximación ós problemas plantexados. O traballo cos textos é fundamental e centrarase na comprensión e definición do vocabulario específico dos temas e no esforzo por determinar e expresar, oralmente e por escrito, a problemática que se presenta no texto, relacionándoa cos coñecementos xa adquiridos. Os textos irán dirixidos por preguntas que orienten a atención dos alumnos cara ás ideas fundamentais, facilitándolles a adquisición das técnicas básicas de comentario. Aínda así seguiranse as pautas propostas desde a CIUG.

Ademais das explicacións da profesora e do traballo directo cos textos, propoñemos como actividades complementarias:

- Elaboración de esquemas ou mapas conceptuais que amosen a estrutura do tema.

MATERIAIS E RECURSOS.

Algúns dos materiais empregados nesta materia serán os seguintes:

- Libro de texto obrigatorio: Historia da Filosofía. Bacharelato 2. Santillana.
- Materiais elaborados pola docente
- Textos orixinais dos autores.

ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS

Non proceden.

PSICOLOXÍA (2º BAC)

INTRODUCCIÓN

A Psicoloxía ten como finalidade a comprensión da propia individualidade e a das condutas sociais e a súa interrelación. Polo seu obxecto de estudo e a súa metodoloxía, a Psicoloxía posúe unha vertente práctica, que contribuirá a que o alumnado se coñeza mellor a nivel individual e se desenvolva como persoa, e sexa quen de afrontar os diversos problemas e retos que a convivencia suscita.

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

O significativo carácter interdisciplinar da psicoloxía pode axudar a desenvolver e adquirir as seguintes competencias clave: comunicación lingüística; competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía; competencia dixital; aprender a aprender; competencias sociais e cívicas; conciencia e expresións culturais. Trátase, xa que logo, dunha materia que, dada a súa riqueza de contidos e amplitude de horizontes, pode converterse en paradigmática para a adquisición da maior parte das competencias clave.

Competencia en comunicación lingüística. A materia contribúe ao desenvolvemento desta competencia á hora de expresar e interpretar conceptos, pensamentos,

sentimentos, feitos e opinións. Tamén a través dunha metodoloxía baseada en debates, preguntas orais e exposicións por parte do alumnado dos traballos realizados. A comprensión con rigor conceptual dos textos que debe estudar así como a expresión das ideas asimiladas e a procura de información noutras fontes, sexan libros ou artigos de revistas científicas ou nas novas tecnoloxías, esixe e, ao mesmo tempo, lles capacita ao alumnado para o desenvolvemento desta competencia. Especial importancia teñen a disposición ao diálogo crítico e construtivo e o interese pola interacción con outras persoas. Iso implica ser consciente de a repercusión da lingua noutras persoas e a necesidade de comprender e utilizar a lingua de xeito positivo e socialmente responsable.

Estándares de aprendizaxe: B.1.3.3.; B.2.4.2.; B.3.3.1.; B.3.3.4.; B.4.3.1.; B.5.2.4.; B.5.4.1.; B.5.4.2.; B.5.5.2; B.6.3.3.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.

A materia contribúe en gran medida ao desenvolvemento desta competencia. En primeiro lugar non debemos obviar que o saber científico e a investigación son esenciais en Psicoloxía, atopando neles unha riqueza metodolóxica que articula saberes de natureza tanto dedutiva como experimental. O desenvolvemento da habilidade para aplicar o razoamento matemático na resolución de problemas, o estudo dos métodos científicos e tecnolóxicos propios da materia, os elementos e procedementos fundamentais da investigación e a experimentación propia desta disciplina, son unha contribución fundamental ao desenvolvemento desta competencia nos alumnos de 2º de Bacharelato. A materia de Psicoloxía permitirá aos alumnos desenvolver a habilidade para utilizar e manipular datos científicos co fin de alcanzar un obxectivo ou chegar a unha decisión ou conclusión baseada en probas. Así mesmo, deberán ser capaces de recoñecer os trazos esenciais da investigación científica e poder comunicar as conclusións e o razoamento que lles conduciu a elas. Tamén, permitir ao alumnado comprender mellor os avances, as limitacións e os riscos das teorías científicas, as aplicacións e a tecnoloxía nas sociedades en xeral.

Estándares de aprendizaxe: B.1.1.2; B.1.2.1; B.2.1.1.; B.2.2.2.; B.2.3.1.; B.2.4.1; B.2.4.3.; B.2.5.1.; B.3.1.1.; B.4.4.1.; B.5.2.3.; B. 5.3.1.

Competencia dixital. A competencia dixital trabállase na procura de información que pode resultar esencial, especialmente polo carácter innovador que conlevan as investigacións psicolóxicas actuais coa consecuente abundancia de información e de

recursos audiovisuales. Así mesmo, os traballos e prácticas que desenvolverá o alumnado ao longo do curso, requiren da posta en práctica desta competencia. Finalmente orientarase ao alumnado no uso das novas tecnoloxías, para un uso eficiente das mesmas.

Estándares de aprendizaxe: B.1.3.4.; B.2.1.2.; B.2.2.1.; B.2.4.3.; B.3.1.4.; B.3.1.5.; B.3.3.3.; B.3.3.5; B.4.1.2.; B. 4.2.3.; B.5.4.4.; B.6.1.2.; B.6.2.1.; B.6.3.4.

Competencia de aprender a aprender. Esta materia axuda a entender o sentido da aprendizaxe, da competencia de aprender a aprender, ao incluírse a aprendizaxe como obxecto de estudo facilitando ao alumno comprender e controlar os mecanismos psíquicos implicados, precisamente, nos procesos cognitivos da aprendizaxe. De maneira que poida interactuar con estes procesos corrixindo e obtendo un maior rendemento e aproveitamento dos seus recursos cognitivos. Tamén a proposta metodolóxica da materia, ao suscitar o uso de variadas ferramentas e diversidade de recursos, contribúe ao desenvolvemento desta competencia favorecendo unha proposta de traballo no aula que incide en estilos de aprendizaxe e intelixencias diferentes.

Estándares de aprendizaxe: B.1.1.1.; B.1.2.3.; B.1.3.2.; B.3.1.2.; B.3.3.3.; B.4.2.1.; B.4.3.1.; B. 5.1.1.; B.5.2.1.; B.5.3.2.

Competencia social e cívica. No desenvolvemento das clases poñeranse en práctica habilidades propias desta materia, a resolución de conflitos, o uso do diálogo...entre outros. Ademais trataranse unha serie de temas como “persoas con discapacidade”, “persoas con trastornos mentais”, “colectivos desfavorecidos”, que fomentarán que o alumnado sexa capaz de poñerse no lugar do outro, e identifique situacións cotiás de desigualdade, desenvolvendo actitudes positivas cara á integración das persoas que consideramos “diferentes”, e valores como a solidariedade e a tolerancia. Igualmente favorece a adquisición das habilidades persoais e sociais necesarias para a vida en comunidade e valores como a concordia, a cooperación, chegar a pactos e o respecto. O estudo desta materia precisa unha actitude de xuízo e curiosidade críticos, un interese polas cuestións éticas e o respecto pola seguridade e a sostenibilidade, en particular polo que se refire ao progreso científico en relación cun mesmo, coa familia, coa comunidade e cos problemas globais.

Estándares de aprendizaxe: B.1.2.2.; B.2.3.2.; B.2.5.2.; B.3.2.1.; B.5.2.5.; B.5.4.3.; B.5.5.1.; B.6.1.1.; B.6.1.3; B.6.2.2.; B.6.2.3.; B.6.2.4.

Competencia de sentido de iniciativa e espírito emprendedor. Esta competencia implica a capacidade de transformar as ideas en actos. Iso significa adquirir conciencia da situación a intervir ou resolver e saber elixir, planificar e xestionar os coñecementos, destrezas ou habilidades e actitudes necesarios con criterio propio, co fin de alcanzar o obxectivo previsto.

Pero todo iso é posibilitado, precisamente, polo coñecemento e comprensión dos seus propios procesos psíquicos, o seu funcionamento, as súas dificultades e os seus mecanismos de superación. A Psicoloxía axudaralle a alcanzar un coñecemento profundo de si mesmo, das súas potencialidades e dos seus recursos para poder emprender con éxito tarefas persoais e sociais. O alumno debe ser consciente do contexto no que se desenvolve o seu traballo para chegar a ser capaz de aproveitar as oportunidades e chegar a ser un adulto que contribúa á sociedade tomando conciencia das súas fortalezas e debilidades.

Estándares de aprendizaxe: B.1.3.4.; B.2.5.1.; B.3.1.3; B.3.3.2.; B.4.1.1.; B.4.2.2.; B.4.4.1.; B.5.2.2.; B.5.1.3.; B.5.2.2.; B.5.2.3.; B.6.3.1.; B.6.3.2

Competencia de conciencia e expresións culturais. Os condicionamentos sociais e culturais son esenciais na configuración do psiquismo. Entre eles atópase o ambiente cultural que é obxecto de estudo sistemático por parte da psicoloxía coa metodoloxía das ciencias modernas. Deste xeito a asignatura contribúe significativamente ao desenvolvemento destas competencias facilitando unha comprensión e sintonía con diferentes modos culturais que explican aspectos esenciais do carácter das persoas. Coñecer, respectar e valorar outros modos de pensar, sentir e actuar determinados por un ambiente cultural concreto é condición necesaria para o estudo da Psicoloxía na amplitude que lle confire os distintos tipos de poboación. Para comprender a conduta do individuo é necesario comprender e analizar os códigos de conduta e os usos xeralmente aceptados nas distintas sociedades e contornas. A mesma importancia ten coñecer os conceptos básicos relativos ao individuo, ao grupo, á organización do traballo, a igualdade e a non discriminación entre homes e mulleres, a sociedade e a cultura. Así mesmo, é esencial comprender as dimensións multiculturais e socioeconómicas das sociedades europeas e percibir como a identidade cultural galega interactúa coa identidade cultural nacional e europea.

Estándares de aprendizaxe: B.1.3.1.; B.3.1.2.; B.4.1.2.; B.4.2.4.

OBXECTIVOS DA ETAPA

Apuntados máis arriba.

CONTIDOS

Bloque 1. A psicoloxía como ciencia

1. A psicoloxía desde as súas orixes en Grecia ata o século XIX.
2. Constitución da psicoloxía como saber autónomo: Wundt, Watson, James e Freud.
3. Diversidade de acepcións do termo psicoloxía ao longo da súa evolución.
4. Obxecto propio da psicoloxía. A psicoloxía e outros saberes.
5. Obxectivos que caracterizan a psicoloxía.
6. Facetas teórica e práctica da psicoloxía, e ámbitos de aplicación.
7. Metodoloxías da investigación psicolóxica: métodos e obxectivos.
8. Achegas máis importantes da psicoloxía na comprensión dos fenómenos humanos. Problemas tratados e conclusións ofrecidas.
9. Teorías psicolóxicas: psicanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt, humanismo e psicobioloxía.
10. Textos de autores como W. Wundt, S. Freud, A. Maslow, W. James e B. F. Skinner, entre outros.

Bloque 2. Fundamentos biolóxicos da conduta

1. Anatomía do encéfalo humano. Comparativa co doutros animais.
2. Filoxénese da evolución do cerebro humano e relación coa conduta.
3. Morfoloxía da neurona. Sinapse, impulso nervioso e neurotransmisores.
4. Áreas do cerebro e as funcións que executan.
5. Técnicas de investigación da actividade cerebral: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos.
6. Impulso que deron as técnicas de investigación do cerebro para o estudo do comportamento e a solución dalgunhas patoloxías.
7. Bases xenéticas da diferenza entre a conduta feminina e a masculina.
8. Doenzas causadas por alteracións xenéticas. Anomalía na conduta. Síndromes.

9. Sistema endócrino. Glándulas e hormonas, e influencia na conduta. Influencia na diferenza entre a conduta feminina e a masculina.

Bloque 3. Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria

1. Percepción: elementos e fases do proceso.
2. Teorías sobre a percepción: asociacionismo, Gestalt, cognitivismo e neuropsicoloxía.
3. Leis da percepción da Gestalt.
4. Ilusións ópticas e trastornos perceptivos.
5. Algúns fenómenos perceptivos: constancia perceptiva, percepción subliminar e extrasensorial, membro fantasma e percepción por estimulación eléctrica do cerebro (por exemplo, o ollo de Dobelle), etc.
6. Factores individuais e sociais que inflúen na percepción.
7. A memoria. Atención e concentración.
8. Tipos de atención.
9. Alteracións da atención.
10. Tipos de memoria. Relación entre eles e utilidade que teñen na aprendizaxe humana.
11. Esquecemento: causas.
12. A memoria e os efectos producidos nela por desuso, interferencia, falta de motivación, etc.
13. Distorsións e alteracións da memoria.

Bloque 4. Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento

1. Teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico; aprendizaxe por ensaio-erro; condicionamento instrumental; teoría cognitiva; aprendizaxe social.
2. Técnicas de condicionamento na publicidade.
3. Factores que inflúen na aprendizaxe: coñecementos previos adquiridos, capacidades, personalidade, estilos cognitivos, motivación, actitudes e valores.
4. Teorías actuais sobre a intelixencia: teoría factorial de Spearman, multifactorial de Thurstone, e teorías de Cattell, Vernon, Sternberg, Gardner, etc.
5. Fases do desenvolvemento da intelixencia segundo J. Piaget.
6. O CI e os problemas da medición da intelixencia.

7. Procesos cognitivos superiores: pensamento, razoamento e creatividade.
8. A intelixencia emocional e as súas competencias.
9. Posibilidades, alcance, límites e perigos da intelixencia artificial.

Bloque 5. A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade

1. Teorías sobre a motivación: homeostática; das necesidades; do incentivo; cognitivas; psicanalíticas; humanistas.
2. Causas da frustración. Clasificación dos conflitos de Lewin.
3. Alternativas á frustración: agresión, logro indirecto, evasión, depresión ou aceptación.
4. Motivación e consecución de logros no ámbito laboral e no educativo.
5. Teorías da personalidade
6. Fases do desenvolvemento da personalidade
7. Métodos de avaliación da personalidade e as súas limitacións.
8. Relación entre a conciencia e os procesos inconscientes.
9. Drogas; alteracións de conciencia e de personalidade.
10. Identidade e autoestima.
11. Perspectivas, modelos de estudo e métodos usados para tratar as psicopatoloxías.
12. Trastornos en relación ás necesidades biolóxicas e ás adiccións.
13. Trastornos en relación ás emocións.
14. Trastornos en relación a elementos corporais.
15. Trastornos en relación á personalidade.
16. Trastornos en relación ao desenvolvemento evolutivo.
17. Compoñentes hereditarios e aprendidos dos afectos.
18. Relación entre emoción e cognición.
19. Emocións primarias, secundarias e autoconscientes.
20. Teorías sobre a emoción, como experiencia, como comportamento ou como suceso fisiolóxico. A psicoafectividade e o equilibrio da persoa.
21. Trastornos e problemas emocionais.
22. Importancia da afectividade e da sexualidade na maduración da persoa. Psicología da sexualidade.
23. Comunicación emocional: linguaxe verbal e non verbal.

Bloque 6. Psicología social e das organizacións

1. Impacto das diferenzas culturais no comportamento individual: a súa influencia nos esquemas cognitivos, na personalidade e na vida afectiva.
2. Proceso de socialización. Influencia no desenvolvemento persoal dos grupos, os papeis e os status sociais.
3. Orixe social das actitudes persoais. Influencia en condutas violentas en distintos ámbitos.
4. Roles sociais de xénero e as súas consecuencias no pensamento e na conduta do home e da muller
5. Procesos psicolóxicos de masas: impulsividade, intolerancia, inconsciencia, falta de perseveranza, volubidade e falta de capacidade crítica.
6. Estudo psicolóxico das masas de Gustav Le Bon. Contaxio de sentimentos e emocións, e perda temporal da personalidade individual e consciente da persoa.
7. Psicología de Erikson e a súa explicación das condutas radicais e irracionais nalgúns grupos.
8. Medidas para prever a conversión das persoas en masa.
9. Aplicación da Psicología no mundo laboral. Recursos humanos: selección de persoal, integración na empresa, e evolución persoal e profesional.
10. Aplicación da psicología no mundo laboral. Factores psicolóxicos e desenvolvemento laboral: adaptación, innovación, traballo colaborador, xestión de coñecementos, creatividade, autoestima, proposición de retos, motivación, fomento da participación, autonomía e xeración de ambientes creativos.
11. Aplicación da psicología no mundo laboral. Riscos da saúde psicolóxica laboral.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Bloque 1. A psicología como ciencia

1. Entender e apreciar a especificidade e a importancia do coñecemento psicolóxico, como ciencia que trata da conduta e os procesos mentais do individuo, valorando que se trata dun saber e unha actitude que estimula a crítica, a autonomía, a investigación e a innovación.

2. Identificar a dimensión teórica e práctica da psicoloxía, os seus obxectivos, as súas características e as súas ramas e técnicas de investigación, relacionándoas, como ciencia multidisciplinar, con outras ciencias cuxo fin é a comprensión dos fenómenos humanos, como a filosofía, a bioloxía, a antropoloxía, a economía, etc.

3. Recoñecer e expresar as achegas máis importantes da psicoloxía, desde os seus inicios ata a actualidade, identificando os principais problemas formulados e as solucións achegadas polas correntes psicolóxicas contemporáneas, e realizando unha análise crítica de textos significativos e breves de contido psicolóxico, identificando as problemáticas formuladas e relacionándoas co estudado na unidade.

Bloque 2. Fundamentos biolóxicos da conduta

1. Explicar a evolución do cerebro humano desde un enfoque antropolóxico, distinguindo as súas características específicas das doutros animais, co fin de apreciar a importancia do desenvolvemento neurolóxico e as consecuencias que delas se derivan.

2. Analizar e apreciar a importancia da organización do sistema nervioso central, fundamentalmente do encéfalo humano, distinguindo as localizacións e as funcións que determinan a conduta dos individuos

3. Entender e valorar as técnicas actuais de investigación do cerebro e o seu impacto no avance científico acerca da explicación da conduta e na superación dalgúns trastornos e dalgunhas doenzas mentais.

4. Comprender e recoñecer algunhas das bases xenéticas que determinan a conduta humana, apreciando a relación de causa e efecto que pode existir entre ambas as dúas e destacando a orixe dalgunhas doenzas producidas por alteracións xenéticas.

5. Investigar e resumir a influencia do sistema endócrino sobre o cerebro e os comportamentos derivados diso, co fin de valorar a importancia da relación entre ambos.

Bloque 3. Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria

1. Comprender a percepción humana como un proceso construtivo eminentemente subxectivo e limitado, no cal ten a súa orixe o coñecemento sobre a realidade, valorando o ser humano como un procesador de información.

2. Explicar e apreciar a relevancia das influencias individuais e sociais no fenómeno da percepción, valorando criticamente tanto os seus aspectos positivos como os negativos.

3. Coñecer e analizar a estrutura, os tipos e o funcionamento da memoria humana, investigando as achegas dalgunhas teorías actuais, co fin de entender a orixe e os factores que inflúen no desenvolvemento desta capacidade no ser humano, e utilizar as súas achegas na súa propia aprendizaxe.

Bloque 4. Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento

1. Explicar as principais teorías sobre a aprendizaxe, identificando os factores que cada unha delas considera determinantes neste proceso, co obxecto de iniciarse na comprensión deste fenómeno e das súas aplicacións no campo social, e utilizar os seus coñecementos para mellorar a súa propia aprendizaxe.

2. Comprender os procesos cognitivos superiores do ser humano, como a intelixencia e o pensamento, mediante o coñecemento dalgunhas teorías explicativas da súa natureza e o seu desenvolvemento, distinguindo os factores que inflúen nel e investigando a eficacia das técnicas de medición utilizadas e o concepto de CI, co fin de entender esta capacidade humana.

3. Recoñecer e valorar a importancia da intelixencia emocional no desenvolvemento psíquico da persoa.

4. Reflexionar sobre as posibilidades da intelixencia artificial e xulgar criticamente os seus alcances e os seus límites, co fin de evitar a equivocada humanización das máquinas pensantes e a deshumanización das persoas.

Bloque 5. A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade

1. Explicar e valorar a importancia da motivación, a súa clasificación e a súa relación con outros procesos cognitivos, desenvolvendo os supostos teóricos que a explican e analizando as deficiencias e os conflitos que no seu desenvolvemento conducen á frustración.

2. Comprender o que é a personalidade, analizando as influencias xenéticas, ambientais e culturais sobre as que se edifica, as teorías que a estudan e os factores motivacionais, afectivos e cognitivos necesarios para a súa axeitada evolución, en cada fase do seu desenvolvemento.

3. Entender e reflexionar sobre a complexidade que implica definir o que é un trastorno mental, describindo algúns dos factores xenéticos, ambientais e evolutivos implicados, co fin de comprender as perspectivas psicopatolóxicas e os seus métodos de estudo.
4. Recoñecer e valorar os tipos de afectos, así como a orixe dalgúns trastornos emocionais, co obxecto de espertar o seu interese polo desenvolvemento persoal desta capacidade.
5. Coñecer a importancia que na maduración da persoa teñen as relacións afectivas e sexuais, analizando criticamente os seus aspectos fundamentais.

Bloque 6. Psicología social e das organizacións

1. Comprender e apreciar a dimensión social do ser humano, e entender o proceso de socialización como a interiorización das normas e valores sociais, apreciando a súa influencia na personalidade e na conduta das persoas.
2. Coñecer e valorar os procesos psicolóxicos das masas, a súa natureza, as características e as pautas de comportamento, co fin de evitar as situacións de vulnerabilidade en que da persoa poida perder o control sobre os seus propios actos.
3. Entender e describir a importancia da psicología no campo laboral e o desenvolvemento das organizacións, reflexionando sobre a importancia do liderado como condición necesaria para a xestión das empresas, reflexionando sobre os erros psicolóxicos que se producen na súa xestión e procurando os recursos axeitados para afrontar os problemas.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

Bloque 1. A psicología como ciencia

- 1.1.1. Explica e constrúe un marco de referencia global da psicología, desde as súas orixes en Grecia (nas filosofías de Platón e Aristóteles), ata o seu recoñecemento como saber independente da man de Wundt, Watson, James e Freud, definindo as acepcións do termo psicología ao longo da súa evolución, desde o etimolóxico, como "ciencia da alma", aos achegados polas correntes actuais: condutismo, cognitivismo, psicanálise, humanismo ou Gestalt.
- 1.2. Recoñece e valora as cuestións e os problemas que investiga a psicología desde os seus inicios, distinguindo a súa perspectiva das proporcionadas por outros saberes.

2.1. Explica e estima a importancia dos obxectivos que caracterizan a psicoloxía: describir, explicar, predicir e modificar.

2.2. Distingue e relaciona as facetas teórica e práctica da psicoloxía, e identifica as ramas en que se desenvolven (clínica e da saúde, da arte, das actividades físico-deportivas, da educación, forense, da intervención social, ambiental, etc.), investigando e valorando a súa aplicación nos ámbitos de atención na comunidade, como na familia e na infancia, na terceira idade, en minusvalías, muller, xuventude, minorías sociais e inmigrantes, cooperación para o desenvolvemento, etc.

2.3. Describe e aprecia a utilidade das técnicas e das metodoloxías de investigación psicolóxica, explicando as características de cada unha, como son os métodos comprensivos (introspección, fenomenoloxía, hermenéutica, test, entrevista persoal, dinámica de grupos, etc.) e os seus obxectivos (observación, descrición, experimentación, explicación, estudos de casos, etc.).

3.1. Explica e recoñece a importancia das achegas que a psicolóxica realizou na comprensión dos fenómenos humanos, identificando os problemas específicos dos que se ocupa e as conclusións achegadas.

3.2. Utiliza a súa capacidade de aprender a aprender, realizando os seus propios mapas conceptuais, utilizando medios informáticos, acerca das seguintes teorías: psicanálise, condutismo, teoría cognitiva, Gestalt, humanismo e psicobioloxía.

3.3. Analiza e valora criticamente textos sobre os problemas, as funcións e as aplicacións da Psicoloxía de autores como W. Wundt, S. Freud, A. Maslow, W. James e B. F. Skinner, entre outros.

3.4. Utiliza a súa iniciativa para expor as súas conclusións argumentadamente, mediante presentacións gráficas, en medios audiovisuais.

Bloque 2. Fundamentos biolóxicos da conduta

1.1. Identifica, contrasta e valora a nivel anatómico diferentes tipos de encéfalos animais en comparación co humano, valéndose de medios documentais.

1.2. Investiga a través de internet a filoxénese humana e a evolución do cerebro, explicando e apreciando a relación directa que mantén co desenvolvemento da conduta humana.

- 2.1. Realiza unha presentación, con medios informáticos, en colaboración grupal, sobre a morfoloxía neuronal e a sinapse, describindo o proceso de transmisión sináptica e os factores que a determinan, o impulso nervioso e os neurotransmisores.
- 2.2. Investiga e explica a organización das áreas cerebrais e as súas funcións, e localiza nun debuxo as devanditas áreas.
- 3.1. Describe e compara as técnicas científicas de investigación do cerebro: anxiogramas, EEG, TAC, TEP, IRM, intervencións directas e estudo de casos.
- 3.2. Analiza e aprecia o impulso que estas técnicas de investigación cerebral lle deron ao coñecemento do comportamento humano e á solución dalgunhas patoloxías.
- 4.1. Explica a influencia dos compoñentes xenéticos que interveñen na conduta, e investiga e valora se estes teñen efectos distintivos entre a conduta feminina e a masculina.
- 4.2. Relaciona e aprecia a importancia das alteracións xenéticas coas doenzas que producen modificacións e anomalías na conduta, utilizando o vocabulario técnico preciso: mutación, trisomía, monosomía, deleción, etc.
- 4.3. Localiza e selecciona información en internet acerca de distintos tipos de doenzas causadas por alteracións xenéticas, tales como a síndrome de Down, a síndrome de Turner, a síndrome do miaño de gato ou a síndrome de Klinefelter, entre outras.
- 5.1. Realiza, en colaboración grupal, un mapa conceptual do sistema endócrino, apreciando a súa influencia na conduta humana e os seus trastornos, por exemplo: hipófise e depresión, tiroide e ansiedade, paratiroide e astenia, suprarrenais e delirios, páncreas e depresión, sexuais e climaterio, etc.
- 5.2. Investiga as diferenzas endocrinolóxicas entre homes e mulleres, e os seus efectos na conduta, valorando o coñecemento destas diferenzas como un instrumento que permite un entendemento e unha comprensión mellores entre as persoas de diferente sexo.

Bloque 3. Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria

- 1.1. Distingue e relaciona os elementos que interveñen no fenómeno da percepción (estímulo, sentido, sensación e limiares de percepción), recoñecéndoo dentro das fases do proceso perceptivo (excitación, transdución, transmisión e recepción).

1.2. Compara e valora as achegas das principais teorías acerca da percepción: asociacionismo, Gestalt, cognitivismo e neuropsicoloxía.

1.3. Elabora unha presentación con medios audiovisuais e en colaboración grupal, desenvolvendo a súa iniciativa persoal e as leis gestálticas da percepción, valorando a súa achega conceptual e identificando exemplos concretos de como actúan (por exemplo, a través de obras pictóricas ou fotografías).

1.4. Procura e selecciona información, utilizando páxinas web, acerca dalgúns tipos de ilusións ópticas, diferenciándoas dos trastornos perceptivos como as alucinacións e a agnosia.

1.5. Comenta e aprecia algúns fenómenos perceptivos, como a constancia perceptiva, a percepción subliminar e extrasensorial, o membro fantasma e a percepción por estimulación eléctrica do cerebro (por exemplo, o ollo de Dobbelle) entre outros, e expón as súas conclusións a través de soportes de presentación informáticos.

2.1. Discirne e elabora conclusións, en colaboración grupal, sobre a influencia dos factores individuais (motivación, actitudes e intereses) e sociais (cultura e hábitat) no fenómeno da percepción, utilizando, por exemplo, os experimentos sobre prexuízos realizados por Allport e Kramer.

3.1. Relaciona os conceptos de atención e concentración como puntos de partida da memoria, distinguindo os tipos de atención e os tipos de alteración que poden sufrir.

3.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para deseñar e elaborar, con medios informáticos, un cadro comparativo sobre diferentes tipos de memoria (sensorial, MCP e MLP), analizando a correspondencia entre elas e valorando a utilidade que teñen na aprendizaxe humana.

3.3. Procura e selecciona información en páxinas web e libros especializados, acerca das principais causas do esquecemento, tales como as fisiolóxicas, as producidas por lesións, por represión, por falta de procesamento, por contexto inadecuado, etc., e elabora conclusións.

3.4. Analiza e valora a importancia dalgúns dos efectos producidos na memoria por desuso, interferencia, falta de motivación, etc., e expón as súas consecuencias de xeito argumentado.

3.5. Exemplifica, a través de medios audiovisuais, algunhas distorsións ou alteracións da memoria, como a amnesia, a hipermnesia, a paramnesia e os falsos recordos, desenvolvendo a súa capacidade emprendedora.

Bloque 4. Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento

1.1. Utiliza a súa iniciativa persoal para confeccionar, utilizando medios informáticos, un cadro comparativo das teorías da aprendizaxe: condicionamento clásico (Pavlov e Watson); aprendizaxe por ensaio-erro (Thorndike); condicionamento instrumental (Skinner); teoría cognitiva (Piaget); Gestalt (Khöler); aprendizaxe social ou vicaria (Bandura), etc.

1.2. Analiza e aprecia os resultados da aplicación das técnicas de condicionamento na publicidade, mediante a localización destas últimas en exemplos de casos concretos, utilizados nos medios de comunicación audiovisual.

1.3. Describe e valora a importancia dos factores que inflúen na aprendizaxe, como por exemplo os coñecementos previos adquiridos, as capacidades, a personalidade, os estilos cognitivos, a motivación, as actitudes e os valores.

2.1. Elabora mapas conceptuais dalgunhas das actuais teorías sobre a intelixencia, valorando as achegas que no seu estudo tivo cada unha delas, como por exemplo a teoría factorial de Spearman, a multifactorial de Thurstone e as de Cattell, Vernon, Sternberg, Gardner, etc.

2.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para elaborar un esquema explicativo sobre as fases do desenvolvemento da intelixencia segundo J. Piaget, valorando a importancia das influencias xenéticas e do medio neste proceso.

2.3. Investiga, en páxinas de internet, o que é o CI e a escala de Stanford-Binet, que clasifica estes valores desde a deficiencia profunda ata a superdotación, apreciando a obxectividade real dos seus resultados e examinando criticamente algunhas técnicas de medición da intelixencia.

2.4. Analiza o que é o pensamento, apreciando a validez tanto do razoamento como da creatividade na resolución de problemas e na toma de decisións.

3.1. Valora a importancia das teorías de Gardner e Goleman, realizando un esquema das competencias da intelixencia emocional e a súa importancia no éxito persoal e profesional.

4.1. Avalía, en traballo grupal, as vertentes positivas e negativas das aplicacións da intelixencia artificial, así como os perigos que pode representar pola súa capacidade para o control do ser humano, invadindo a súa intimidade e a súa liberdade.

Bloque 5. A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade

1.1. Utiliza e selecciona información acerca das teorías da motivación (homeostática; das necesidades; do incentivo; cognitivas; psicanalíticas; humanistas), utilizando mapas conceptuais, e elabora conclusións.

1.2. Recorre á súa iniciativa para realizar unha presentación, con medios informáticos, acerca das causas da frustración, partindo da clasificación dos conflitos de Lewin e valorando as respostas alternativas a esta, como a agresión, o logro indirecto, a evasión, a depresión ou a súa aceptación (tolerancia á frustración).

1.3. Argumenta, en colaboración grupal, sobre a importancia da motivación no ámbito laboral e educativo, analizando a relación entre motivación e consecución de logros.

2.1. Describe, establecendo semellanzas e diferenzas, as teorías da personalidade, como as provenientes da psicanálise, o humanismo, as tipoloxías, o cognitivismo e o condutismo, valorando as achegas que cada unha delas realizou no coñecemento da natureza humana.

2.2. Recorre á súa iniciativa persoal para realizar unha presentación, a través de medios audiovisuais, sobre as fases do desenvolvemento da personalidade, por exemplo segundo a teoría psicanalista, e elaborar conclusións sobre os cambios que se producen en cada unha delas.

2.3. Analiza, valorando criticamente, as limitacións dalgúns métodos e estratexias para a avaliación da personalidade, como son as probas proxectivas (test de Rorschach, TAT, test da frustración de Rosenzweig, etc.), as probas non proxectivas (16 FP, NEO-PI-R e MMPI) e as técnicas fisiolóxicas (tomografías, etc.).

2.4. Diserta sobre a complexa relación entre a función da conciencia e os procesos inconscientes, analizando algúns fenómenos inconscientes, como os soños ou a hipnose.

2.5. Investiga, en traballo grupal, sobre os estados alterados de conciencia provocados polas drogas, valorando criticamente a súa influencia nas alteracións da personalidade, e presenta as súas conclusións de maneira argumentada.

2.6. Indaga sobre a relación entre identidade e autoestima, valorando criticamente a importancia do concepto de si mesmo/a e as repercusións que iso ten no desenvolvemento persoal e vital.

3.1. Describe perspectivas e modelos de estudo da psicopatoloxía, e reflexiona sobre os métodos utilizados por cada unha delas.

3.2. Utiliza a súa iniciativa persoal para realizar un cadro esquemático, en colaboración grupal e utilizando medios informáticos, acerca das características relativas a algúns tipos de trastornos, por exemplo os asociados ás necesidades biolóxicas e ás adiccións (sexuais, alimentarias, drogodependencias, etc.), ás emocións (ansiedade e depresión), a elementos corporais (psicosomáticos, somatomorfos e dissociativos), á personalidade (esquizoide, paranoide, limítrofe, dependente, narcisista, antisocial, etc.), ao desenvolvemento evolutivo (autismo, atraso mental, déficit de atención e hiperactividade, da aprendizaxe, asociados á vellez), etc.

4.1. Explica os tipos de afectos (sentimento, emoción e paixón), especificando os seus determinantes hereditarios e aprendidos, e analizando a relación entre emoción e cognición.

4.2. Describe as emocións primarias (medo, noxo, alegría, tristura, ira, sorpresa, etc.) e secundarias (ansiedade, hostilidade, humor, felicidade, amor, etc.), distinguíndoas das emocións autoconscientes (culpa, vergoña, orgullo, etc.).

4.3. Realiza un cadro comparativo sobre as teorías sobre a emoción, por exemplo como experiencia, como comportamento ou como suceso fisiolóxico, valorando a importancia da psicoafectividade no equilibrio da persoa.

4.4. Investiga, a través de internet, algúns trastornos emocionais (indiferenza emocional, dependencia afectiva, trastorno maníaco-depresivo, descontrol emotivo, etc.) e problemas emocionais (medo, fobias, ansiedade, estrés, depresión, etc.), exemplificando a través dalgún soporte audiovisual, e elabora as súas conclusións.

5.1. Identifica e aprecia a importancia que, no desenvolvemento e na maduración da persoa, teñen a afectividade e a sexualidade, como dimensións esenciais do ser humano, e describe os aspectos fundamentais da psicoloxía da sexualidade: fisioloxía da resposta sexual, conduta sexual, etc.

5.2. Diserta sobre a importancia da linguaxe verbal e non verbal como medios de comunicación emocional na nosa vida cotiá, e expón de xeito claro e argumentado as súas conclusións.

Bloque 6. Psicoloxía social e das organizacións

1.1. Analiza e valora as diferenzas culturais e o seu impacto no comportamento das persoas ao exercer a súa influencia nos esquemas cognitivos, a personalidade e a vida afectiva do ser humano.

1.2. Realiza unha presentación, colaborando en grupo e utilizando medios informáticos, sobre o proceso de socialización humana e a influencia dos grupos, os papeis e os status sociais no desenvolvemento da persoa.

1.3. Investiga acerca da orixe social das actitudes persoais, valorando a súa utilidade para a predición da conduta humana e a súa influencia en condutas de violencia escolar, laboral, doméstica e de xénero, entre outras.

2.1. Procura e selecciona información en internet acerca das características da conduta do individuo inmerso na masa, tales como impulsividade, intolerancia, inconsciencia, falta de perseveranza, volubidade e falta de capacidade crítica, entre outras.

2.2. Utiliza e selecciona información acerca do estudo psicolóxico das masas, realizado por Gustav Le Bon, e elabora conclusións acerca do poder da persuasión, o contaxio de sentimentos e emocións que se produce nas masas e os seus efectos na perda temporal da personalidade individual e consciente da persoa.

2.3. Indaga na psicoloxía de Erikson e destaca algunhas das causas psicolóxicas explicativas que sinala acerca dos actos terroristas ou do pensamento radical e irracional que se pon de manifesto en seguidores/as de equipos deportivos, artistas, grupos políticos, relixiosos, etc.

2.4. Elabora conclusións, en colaboración grupal, e formula pautas de conduta preventivas co fin de evitar que as persoas se convertan en parte da masa, perdendo o control da súa conduta, dos seus pensamentos e dos seus sentimentos.

3.1. Comenta e aprecia a importancia da aplicación da psicoloxía no mundo laboral, en temas tales como os aspectos psicolóxicos que inflúen na produtividade e no desenvolvemento empresarial, a importancia dos métodos e das técnicas psicolóxicas para a selección de persoal segundo os perfís laborais e a resolución de conflitos, etc.

3.2. Procura e selecciona información sobre recursos humanos: selección de persoal e desenvolvemento de programas profesionais favorecedores da integración do persoal traballador na empresa, e a súa evolución persoal e profesional.

3.3. Describe a importancia dos factores psicolóxicos que inflúen no desenvolvemento laboral, como a adaptación, a innovación, o traballo colaborador, a xestión de

coñecementos, a creatividade e a autoestima, identificando factores fundamentais, como a proposición de retos, a motivación, o fomento da participación, a autonomía e a xeración de ambientes creativos, mediante exemplos de casos concretos e reflexionando criticamente sobre a súa aplicación en diversos ámbitos de traballo.

3.4. Investiga, en páxinas de internet, acerca dos principais riscos da saúde laboral, como son o estrés, a ansiedade, o mobbing e a síndrome de Burnout.

ACTIVIDADES PARA CADA BLOQUE

Bloque I. A psicoloxía como ciencia

Explicación na clase (presencial e/ou virtual)

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Debate na aula

Traballos individuais

Traballos en grupo

Bloque II. Fundamentos biolóxicos da conduta

Explicación na clase (presencial e/ou virtual)

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Debate na aula

Traballos individuais

Traballos en grupo

Bloque III. Os procesos cognitivos básicos: percepción, atención e memoria

Explicación na clase (presencial e/ou virtual)

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Debate na aula

Traballos individuais

Traballos en grupo

Bloque IV. Procesos cognitivos superiores: aprendizaxe, intelixencia e pensamento

Explicación na clase (presencial e/ou virtual)

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Debate na aula

Traballos individuais

Traballos en grupo

Bloque V. A construción do ser humano. Motivación, personalidade e afectividade

Explicación na clase (presencial e/ou virtual)

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Debate na aula

Traballos individuais

Traballos en grupo

Bloque VI. Psicoloxía social e das organizacións

Explicación na clase (presencial e/ou virtual)

Revisión de conceptos

Traballo con textos

Debate na aula

Traballos individuais

Traballos en grupo

TEMPORALIZACIÓN

- 1º TRIMESTRE: BLOQUES I, II
- 2º TRIMESTRE: BLOQUES III, IV
- 3º TRIMESTRE: BLOQUES V, VI

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA

- As diversas actividades propostas polo profesorado (traballo no caderno, traballo con textos, foros e actividades propostas na aula virtual, traballos colaborativos, etc.) serán deseñadas en función de cada un dos estándares de aprendizaxe correspondentes a cada bloque temático. A realización destes exercicios suporá o 30% da nota da avaliación por trimestre.
- O estudante realizará unha proba escrita por avaliación, que supoñerá o 60% da nota do trimestre.
- A media aritmética das cualificacións resultantes en cada un dos trimestres, dará a

nota final do curso. Entenderase superada a materia se a/o estudante acada unha media aritmética dun 5. A puntuación mínima para facer esta media aritmética será dun 4 no trimestre. Os estudantes con algunha avaliación suspensa con menos dun 4, terá que realizar un exame dos contidos non superados.

- No caso de que algún estudante quede pendente para setembro deberá realizar o exame no día proposto.

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN.

Algúns dos procedementos de avaliación utilizados serán os seguintes:

- Elaboración e comentario en grupo de cuestións previas.
- Realización de esquemas ou mapas conceptuais que recollan a articulación do tema e as relacións entre os conceptos principais.
- Elaboración dun vocabulario onde se recollan os termos básicos de cada bloque.
- Lecturas comprensivas de textos.
- Análise e comentario de textos pertinentes.
- Participación en debates con rigor na expresión oral.
- Exposicións orais.
- Traballos colaborativos.

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.

- Observación directa do alumno/a para avaliar o seu interese, participación e esforzo, así como o traballo, tanto individual como en grupo.
- Actividades realizadas: comentarios, esquemas, vocabulario, mapas conceptuais...
- Probas escritas que inclúan distintos tipos de actividades dirixidas a exercitar capacidades como a síntese, a análise, a comparación, a valoración persoal...
- Traballos trimestrais acerca dos núcleos temáticos que se vaian vendo.

CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS QUE REQUIRE A MATERIA

Entendemos a educación como un proceso de desenvolvemento persoal e, por iso, a metodoloxía que pretendemos seguir estará acorde co período mental do alumno nesta idade (etapa operatorio-formal). Por conseguinte, evitaremos unha aprendizaxe

meramente repetitiva e memorística, para promover, polo contrario, a participación activa do alumno. Para isto, apoiáronos:

- Por unha parte, na estratexia de establecer conexións entre os coñecementos novos e aqueles que os alumnos xa teñen.
- Por outra parte, na participación activa do alumno no seu propio proceso de aprendizaxe.
- De acordo co antedito, os dous polos do proceso de aprendizaxe serían:

Actividade da profesora:

- Introducción ó tema por parte da docente: contextualizará o tema a través de “cuestións previas” para deducir os preconceitos dos alumnos. Isto servirá para `organizar` as unidades didácticas con conceptos suficientemente amplos como para servir de inclusores a todos os demais.
- Exposición informativa de todos os puntos máis relevantes do tema e das fontes de información coas que traballarán, ademais de guiar o traballo individual ou en grupos cos textos.

Actividades dos alumnos:

- Para asegurar esa conexión do alumno cos seus conceptos articularemos as unidades didácticas en torno a unha serie de textos breves e accesibles, guiados por preguntas, que permitan unha aproximación ós problemas plantexados. O traballo cos textos centrarase na comprensión e definición do vocabulario específico dos temas e no esforzo por determinar e expresar, oralmente e por escrito, a problemática que se presenta no texto, relacionándoa cos coñecementos xa adquiridos. Os textos irán dirixidos por preguntas que orienten a atención dos alumnos cara ás ideas fundamentais, facilitándolles a adquisición das técnicas básicas de comentario.

Ademais das explicacións da profesora e do traballo directo cos textos, propoñemos como actividades complementarias:

- Elaboración de esquemas ou mapas conceptuais que amosen a estrutura do tema; visionado de documentais e/ou películas relacionadas cos temas, acompañadas dunha guía didáctica para o comentario e o debate posterior; debates abertos sobre temas de actualidade e lecturas de libros ou capítulos de libros que sexan accesibles.

MATERIAIS E RECURSOS.

Algúns dos materiais empregados nas diferentes asignaturas serán os seguintes:

- Materiais elaborados pola profesora.
- Textos (lectura de obras e fragmentos relevantes nas diferentes materias).
- Prensa dixital
- Curtas, longametraxes, documentais.
- Recursos dixitais.
- Materiais aportados polo propio alumnado.

ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS

Non proceden.

INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE

Indicadores de logro do proceso de ensino

	Escala			
	1	2	3	4
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10. Usáronse distintos instrumentos de avaliación.				
11. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.				
12. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				

Indicadores de logro da práctica docente

	Escala			
	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorporáranse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrécese ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de titoría e orientación.				

15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

Ao inicio do curso a xefa de Departamento reunirase co alumnado que teña algunha materia pendente para informalo do sistema de recuperación de tales materias.

ESO: VALORES ÉTICOS

Ao alumnado coa materia de Valores éticos pendente nalgún dos cursos da ESO encargaránselle unha serie de tarefas acordes co currículo e que serán repartidas en dous cuatrimestres. No primeiro deses períodos deberá realizar un traballo sobre calquera aspecto relacionado cos Dereitos Humanos e no segundo deberá realizar un traballo sobre algún tema práctico dos presentes nos contidos da materia. A correcta realización deses traballos (adequación ao tema, idoneidade dos contidos, presentación e recursos empregados, cumprimento dos prazos de entrega) suporá a recuperación da materia pendente, podendo obter unha cualificación de 1 a 10 resultado da nota media dos dous traballos. Para a súa realización, o Departamento está a disposición do alumnado para solucionar as dificultades que puidese ter e realizará un seguimento mensual do seu traballo.

BACHARELATO

O alumnado que promocioe a 2º de Bacharelato coa materia pendente de 1º de Bacharelato terán dúas oportunidades para superala, unha a mediados do mes de xaneiro e a segunda a finais do mes de abril. Poderán elixir entre examinarse de toda a materia ou da metade dela en cada unha das datas. Neste último caso, a nota obtida será a media de ambos exames, sendo necesario puntuar máis de cinco para considerar superada a materia. En calquera caso deberán informar con antelación suficiente á xefa de departamento (mínimo 15 días antes) da modalidade que escollan.

O Departamento fará un seguimento ao longo do curso do alumnado coa Filosofía pendente e estará a súa disposición para prestar a axuda que demande co obxectivo de superar a materia.

ORGANIZACIÓN DOS PROCEDEMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS EN DETERMINADAS MATERIAS, NO CASO DO BACHARELATO

Non é de aplicación.

DESEÑO DA AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS OU COLECTIVAS QUE SE POIDAN ADOPTAR COMO CONSECUENCIA DOS SEUS RESULTADOS

De conformidade co disposto na normativa que se establece na ordenación da Educación Secundaria Obrigatoria, a avaliación do proceso de aprendizaxe do alumnado desta etapa educativa será continua e diferenciada, segundo as distintas materias do currículo. Continua en tanto que tratará de detectar, dentro do proceso de ensino-aprendizaxe do alumnado, as dificultades que se produzan, as súas causas e adoptar en consecuencia as medidas reeducativas necesarias. Será tamén diferenciada segundo as distintas materias, observando os progresos do alumnado en cada unha delas e terá como referente as competencias básicas e os obxectivos xerais da etapa, sen esquecer as características propias de devandito alumnado e o contexto sociocultural do propio centro. A avaliación terá un carácter formativo e orientador do proceso educativo e axudará a ter unha información constante que permita mellorar tanto os procesos como os resultados da intervención educativa.

A avaliación inicial, esencial nos alumnos de 1º da ESO que se incorporan ao centro, segundo as datas marcadas pola xefatura de estudos, realizarase partindo da información dispoñible no centro acerca da escolarización e do proceso de aprendizaxe do alumnado e, no seu caso, da información obtida a través da aplicación dos distintos instrumentos de preavaliación.

A devandita avaliación servirá para detectar o grao de desenvolvemento dos alumnos nos aspectos básicos da aprendizaxe e o grao de desenvolvemento e consecución das competencias básicas nas distintas áreas. Esta avaliación será o punto de referencia do Equipo Docente para a toma de decisións relativas ao desenvolvemento do currículo e para a súa adecuación ás características e coñecementos do alumnado (medidas de Atención á Diversidade). O Equipo Docente adoptará, segundo os resultados desta avaliación inicial, as decisións referidas ás medidas necesarias de reforzo de materias instrumentais básicas ou de adaptación curricular, segundo a tipoloxía ou necesidades específicas do alumnado de cada curso ou grupo, establecendo en todo caso as medidas de atención á diversidade contempladas no Proxecto Educativo, as cales aplícanse unha vez que sexan coñecidas polo alumnado e as súas familias.

MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

As aulas son un reflexo da diversidade da sociedade actual e das diferenzas propias dos individuos que integran os distintos colectivos. O recoñecemento da diversidade nas habilidades e expectativas de alumnos e alumnas constitúe un principio fundamental que debe rexer a acción educativa no ensino básico, cuxa finalidade é asegurar a igualdade de oportunidades de todos os alumnos ante a educación, e poñer os medios para evitar o fracaso escolar e o risco de abandono do sistema educativo.

A atención á diversidade enténdese como o conxunto de actuacións educativas dirixidas a dar resposta ás diferentes capacidades, ritmos e estilos de aprendizaxe, motivacións e intereses, situacións sociais, culturais, lingüísticas e de saúde do alumnado.

As características das materias da **ESO** están directamente relacionadas coa atención á diversidade, tanto na metodoloxía como nos propios materiais utilizados.

En **Bacharelato** estas medidas oriéntanse a alcanzar os obxectivos e as competencias establecidas para este nivel e réxense polos principios de calidade,

equidade e igualdade de oportunidades, integración e inclusión escolar, igualdade entre mulleres e homes, non discriminación.

Neste curso, o plan de atención á diversidade concrétase nos seguintes elementos:

- A atención á diversidade está incluída nas programacións de aula das distintas unidades didácticas. Nelas, ofrécese suxestións de actuación e materiais concretos de apoio educativo.

- A atención ás diferenzas individuais en canto a motivacións, intereses, capacidades e estilos de aprendizaxe están contempladas na combinación de metodoloxías e fíos condutores das unidades didácticas, vinculados ao desenvolvemento emocional do alumno e á súa integración no grupo; nos agrupamentos e na diversidade de tarefas propostos; na combinación de linguaxes e soportes, na articulación de distintos itinerarios..., elementos todos eles orientados a satisfacer as esixencias de aprendizaxe de cada alumno e a permitir o seu desenvolvemento individual.

- Para atender aos diferentes ritmos de aprendizaxe, tense en conta programas específicos de reforzo e ampliación destinados a mellorar as posibilidades de alcanzar os obxectivos educativos. Estes compoñentes están incorporados na programación das unidades didácticas.

- En xeral a diversidade é considerada nos diversos materiais utilizados, tanto na programación dos contidos como na programación das actividades, que constitúen un excelente instrumento de atención ás diferenzas individuais dos alumnos. A variedade e a abundancia de actividades con distinto nivel de dificultade permiten a adaptación ás diversas capacidades, intereses e motivacións.

- Realizaranse probas específicas para os alumnos que non progresan positivamente.

- Propóranse actividades para os alumnos que teñan maior nivel.

- Se traballará en estreita colaboración co Departamento de Orientación e cos titores.

CONCRECIÓN DOS ELEMENTOS TRANSVERSAIS

Poucas materias afondan no tratamento dos elementos transversais do currículo como a de **Valores Éticos**, tendo algún deses elementos, como a educación cívica e constitucional, como parte nuclear, e necesitando o concurso dos outros, como a comprensión de lectura, a corrección na expresión oral e escrita, o uso de ferramentas para a comunicación audiovisual e outros elementos de TIC, ou a aposta polo emprendemento como antítese do estancamento e a pasividade. Pero, ademais, na materia abórdanse temas como o desenvolvemento sustentable, o abuso e o maltrato de persoas con discapacidade, ou o fomento da igualdade de oportunidades, a responsabilidade individual ante situacións de pandemia, porque nestes temas é a reflexión ética a quen ten que orientar a nosa conduta.

As materias deste Departamento impartidas en **Bacharelato** traballan igualmente elementos transversais, como a comprensión e a expresión oral e escrita, o uso das tecnoloxías da información e da comunicación, a educación cívica e constitucional; elementos presentes no propio currículo das materias. Tamén se abordan os elementos transversais que atinxen ao espírito emprendedor e ao estudo dos proxectos empresariais e á influencia que poden ter neles as achegas filosóficas. Ademais pola especificidade da filosofía e a metodoloxía a empregar, trabállanse outros elementos transversais como a igualdade de xénero, a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica dos conflitos, a transmisión de valores como a liberdade, xustiza, igualdade, responsabilidade e non discriminación motivada por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, o respecto ao pluralismo político, a valoración da democracia ou o respecto aos dereitos humanos. Igualmente trataranse de fomentar aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, a autoconfianza, civismo e o sentido crítico que está na orixe desta materia.

ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

Dada a situación de emerxencia sanitaria que estamos a vivir pola COVID-19, será practicamente imposible realizar saídas ao exterior. Desde o Departamento de Filosofía, procuraremos organizar charlas que poidan seguirse telematicamente ou visitas virtuais a

algún museo. Ademais, propoñeranse actividades relacionadas con datas significativas, como o Día contra a Violencia de Xénero, o Día Internacional dos Dereitos Humanos, O Día Internacional da Discapacidade, O Día da Paz, O Día da Muller, etc.

MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN, E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA

Ao longo do curso nas reunións de Departamento irase avaliando, mediante una posta en común, o cumprimento dos obxectivos propostos nesta Programación así como os procedementos e os instrumentos que aparecen relacionados na Programación específica para cada materia.

Xa ao final do curso, o Departamento analizará os resultados da súa programación co obxecto de introducir nela as melloras oportunas de cara ao seguinte curso, seguindo os Indicadores que figuran na táboa. Nesta reunión analizaranse tamén os resultados do alumnado nas Probas de Acceso á Universidade, coa mesma finalidade, e que servirán tamén como mecanismo de avaliación externa do noso traballo.

A programación e a práctica docente serán sometidas a mecanismos periódicos de revisión, avaliación e modificación determinados pola propia práctica docente.

Indicadores

	Escala			
	1	2	3	4
1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, temas ou proxectos a partir dos elementos do currículo.				
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas / temas / proxectos.				
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.				
4. Adecuación da secuenciación dos estándares para cada unha das unidades, temas ou proxectos.				
5. Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.				
6. Vinculación de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación.				
7. Fixación dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento.				
8. Adecuación da secuencia de traballo na aula.				
9. Adecuación dos materiais didácticos utilizados.				
10. Adecuación do libro de texto.				
11. Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.				
12. Adecuación da proba de avaliación inicial, elaborada a partir dos estándares.				
13. Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos, etc.				
14. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dun exame e dunha avaliación.				

DEPARTAMENTO DE FILOSOFÍA 2020-2021

15. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final.				
16. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria.				
17. Adecuación dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes.				
18. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación desas materias pendentes.				
19. Adecuación dos exames, tendo en conta o valor de cada estándar.				
20. Adecuación das medidas específicas de atención ao alumnado con NEAE.				
21. Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.				
22. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos.				
23. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre os criterios de promoción.				
24. Adecuación do seguimento e da revisión da programación ao longo do curso.				
25. Contribución desde a materia ao plan de lectura do centro.				
26. Grao de integración das TIC no desenvolvemento da materia.				

APROBACIÓN

A programación didáctica do Departamento de Filosofía para o curso 2020-2021 é coñecida e aprobada polos seus membros.

Pontevedra, Outubro 2020

Mª Celeste Cancela Silva
(Xefa do Departamento)

Aida Rodríguez Domínguez